

IZ VSEBINE

Današnji številki je priložena
skupna priloga vseh slovenskih pokrajinskih
časnikov, posvečena 60-letnici KPJ-ZKJ
in revolucionarnemu delavskemu gibanju
na Slovenskem

O IZVAJANJU DRUŽBENEGA PLANA OBČINE V LETU 1979

PRED SEJO ZBOROV SO PTUJ

odloka o urbanističnem redu in o spremembi
odloka o odškodnini zaradi spremembe
namembnosti kmetijskega zemljišča. Poleg
tega je na dnevnem redu obravnavati in spre-
jem odloče o ugotovitvi splošnega interesa,
pa še volitve in imenovanja in vprašanja
delegatov.

Delegati zbora krajevni skupnosti imajo
nekoliko daljši dnevni red, saj bodo obravna-
vali in odločali o sprejemu osnutka odloka o
razširitvi obveznosti plačevanja krajevnega
samoprispevka uvedenega na območju kra-
jevne skupnosti Ptujška gora za izgradnjo
komunalnih in drugih objektov in predloga
odloka o določitvi območja in imena dela
katastrske občine Stražgonjca na območju
ptujске občine.

N. D.

Razprava o programu RTV

Tako kot drugje v Sloveniji tudi na območju ormoške in ptujске
občine teče javna razprava o predlogu programov RTV Ljubljana za leto
1980, ki jo organizira in vodi SZDL. Na območju ptujске občine je tekla
javná razprava v KK SZDL in v osnovnih organizacijah sindikata, stališča
iz teh razprav pa so bila sumirana na javni razpravi, ki je bila včeraj
popoldne v Narodnem domu v Ptuj. O vsebini te javne tribune bomo
poročali prihodnjic.

V Ormožu se je v ponedeljek, 12. novembra sestal na razširjeni seji
Svet za informiranje in tisk pri občinski konferenci SZDL Ormož. Svet se
je najprej na seji konstituiral, predsednik je Vlado Ožbolt, ki ga je
imenovala že OK SZDL, za podpredsednico pa so na seji izvolili Vido
Topolovec.

Po tem, ko so na seji sprejeli program dela, ki obsega razprave s
sedmih področij obveščanja od glasil OZD in KS navzgor, je stekla
živahna razprava o predlogu programa RTV Ljubljana za leto 1980.
Razprava je bila sicer kritična, vendar objektivna in stvarna. Oblikovali
so vrsto konkretnih pripomb in predlogov, ki jih bodo posredovali RTV
prek ustanovitelja RK SZDL Slovenije. Med vsemi velja poudariti
zahtevo, da je treba v programski zasnovi bolj upoštevati pripombe in
predloge poslušalcev radia in gledalcev televizije.

Del udeležencev na seji sveta za informiranje in tisk pri OK SZDL Ormož
foto: zk

Slovenski arheologi v Ptuj in Ormožu

«Problemi Ptuj so eminentni
problemi slovenske arheologije in
če jih sproti ne bomo reševali, tudi
slovenske arheologije ne moremo
razvijati.» je na seji slovenskega
arheološkega društva v Ptuj de-
jal njegov predsednik prof. dr.
Jože Kastelic, ki je opozoril še na
pomembnost spomeniškega var-
stva arheoloških predmetov.

Ta razširjeni sestanek v Ptuj je
pozdravila tudi predsednica
skupščine kulturne skupnosti
Marija Magdalenc in predsednik

SO Ormož Mirko Novak ter pri
tem opozoril zbrane slovenske
arheologe na nekatere nerealizir-
ane naloge izpred leta 1972, ko so
se v Ormožu prvič dogovorili o
izdaji kataloga arheoloških del in
še do danes ni zagledal luči sveta.

O arheoloških izkopavanjih v
Ptuj in Ormožu s posebnim po-
vdarkom na prazgodovinskem
obdobju, antičnem in zgodnjem
rednjevškem so nato spregovori-
li mg. Biba Teržan, dr. Jaro Ša-
šel, ki je dejal, da bi bilo žalostno,
če bi se slavne zgodovine Ptuj, mi
in mesto ne zavedali ter dr. Paola
Korošec. Arheologa Blagoje in
Marjana Jevremov sta prikazala
tudi najnovejša arheološka
odkritja v Ptuj in Ormožu.

V odmoru so si člani sloven-
skega arheološkega društva
ogledali tudi zbirke in depoje ter
spregovorili še o problematiki v
pokrajinskem muzeju v Ptuj. O
tem poročamo na 7. strani.

mš

Priprave na sindikalne občne zборе

V začetku prihodnjega leta poteče dveletni mandat vodstvom
osnovnih organizacij ZSS in konferencam osnovnih organizacij v de-
lovnih organizacijah. Zato so aktivnosti usmerjene prav v pripravo
občnih zborov, ki bodo tekli po osnovnih organizacijah, konstitutivne
seje pa v konferencah osnovnih organizacij sindikata. V Ormožu so se
dogovorili, da bodo občni zbori opravljeni od 15. decembra do 25.
januarja 1980. konstitutivne seje konference pa do 28. februarja pri-
hodnjega leta.

Predsedstvo osnovne organizacije mora izdelati poročilo o izvedbi
občnih zborov in sprejeti politično oceno, v kateri je treba zajeti ocene in
usmeritve osnovne organizacije sindikata, kadrovske spremembe in
analiza vseh razprav. Pravgotovo je najvažnejša naloga sindikata kad-
rovanje. Prizadevati si bo treba, da bodo osnovne organizacije vodili
sposobni in marljivi delavci. Na občinskem svetu ZSS Ormož so poveda-
li, da je široka razprava o planiranju in kolektivnem vodenju že bila,
bistvenih pripomb pa na gradivo v osnovnih organizacijah ni bilo.
Dogovorili so se tudi, da se bo prve konference Zveze sindikatov Slo-
venije, 22. novembra udeležil delegat Franc Polič iz tovarne sladkorja v
ustanavljanju.

zk

MONOGRAFIJA O DELU ZVEZE KOMUNISTOV

Člani komiteja OK ZKS Ptuj so na seji, ki je bila v sredo, 7.
novembra dali pobudo za pripravo monografije. V njej bi zajeli delo in
razvoj zveze komunistov v ptujski občini od osvoboditve do danes, tako
da bi dobili zbrane kronološke podatke, ki bi jih uporabljali tudi pri
raznih oblikah idejnopolitičnega usposabljanja članstva.

Naloga kadrovske komisije pri komiteju je, da čimprej pripravi
predlog članov uredniškega odbora, ki bo skrbel za uresničitev dane
pobude.

N. D.

PRIPRAVE NA PRVO KONFERENCO SLOVENSkih SINDIKATOV

Premalo konkretne razprave

Če bi v tem trenutku analizirali priprave na prvo
konferenco slovenskih sindikatov, bi bila ocena
zelo skromna. Sicer začetna široka aktivnost ni
našla pričakovanega odziva. V sindikalnih sredi-
nah bi naj stekla konkretna razprava o uveljavlja-
nju vloge in odgovornosti delavcev v sistemu
samoupravnega družbenega planiranja, vendar
dalj od izvršnega odbora razprava ni prišla; pri tem
pa je znano, da izvršni odbor ni sindikalna organi-
zacija. Tudi občinski svet ZS Ptuj, ki je eno izmed
sej še posvetil pripravam novih planskih dokumen-
tov, ni prinesel vzpodbudnejših rezultatov. Plani-
ranje je torej še vedno rezervirano za ozek krog
strokovnih delavcev in ne pride do najširšega
kroga delovnih ljudi, do sindikalnih skupin.

Kako bo torej na konferenci, če ne bo zaklju-
čkov od tistih, ki so za izpolnjevanje plana tudi
zadolženi? Delegati iz ptujске občine bi se naj na
konferenci oglašali s konkretno razpravo; v primer-
javi z ostalimi slovenskimi občinami smo sicer v
prednosti, kljub vsemu pa nam ne more biti
vseeno, kako se v sindikalnih sredinah pripravljajo
na konferenco.

Dosedaj občinski svet ZS Ptuj ni prejel nobene
pripombe na gradivo za prvo konferenco ZS
Slovenije. To bi po eni strani tudi razumelo, saj
priskajo sindikalne sredine številne naloge,
oblika materialov in tudi časovna stiska, pa vendar

je gradivo za prvo konferenco takšnega pomena,
da razprava ne bi mogla biti brez pripomb oziroma
koristnih predlogov.

Tudi na stališča o razvijanju demokratizacije in
krepitvi kolektivnega dela ter odgovornosti v Zvezi
sindikatske Slovenije ni bilo iz sindikalnih organi-
zacij ptujске občine dosedaj nobene pripombe. V
vseh dosedanjih razpravah, je bilo mnogo več
dilem okrog mandatov, kadrovskih vprašanj, kot
pa vsebinskega pomena kolektivnega dela in
odgovornosti v zvezi sindikatov. Čeprav bi pri tem
že lahko dejali, da so v okviru občinskega sveta v
Ptuj že organizirali delo treh svetov in sicer za
ekonomsko vprašanja in planiranje, za socialna
vprašanja in svet za samoupravljanje, ki so v bistvu
že zametki kolektivnega dela v občinski organiza-
ciji sindikata, vendar pa bo potrebno njihovo delo
še poglobiti. Pri tem je potrebno omeniti še, da je
občinski svet ZS Ptuj eden izmed prvih svetov v
Sloveniji, ki ima že ustanovljene svete.

Konferenca, ki bo 22. novembra v Ljubljani, bo
brez dvoma sprejela konkretne zadolžitve za
sindikalne delavce tako na področju planiranja,
kot tudi pri uveljavljanju kolektivnega dela in
odgovornosti v zvezi sindikatov; zanje pa bo
potrebno najti tudi konkretne rešitve v družbeni
praksi.

MG

Slovenski arheologi na razširjenem sestanku v Ptuj. (foto: MO)

V ZADNJEM HIPU

Kot, da bi Stanko Rotar iz Vodranec vedel, da
je nam obeta slabo vreme, sneg, dež in druge
težave. Sicer pa kaj bi razmišljal o lepem vremenu,
kaj smo že zakoračili v sredino meseca. In novem-
ber jo zna zagosti, tako kot vinski Martin, ki pravi,
če je na Martina dež, je potem zmrzlina, pozebe
ozimina in je tu draginja.

Najbrž kmet Stanko Rotar ve za te novembrske

vremenske preroke, zato ni naključje, da se je
pripravil na zimo. Tudi za živino mora biti toplo
ležišče in stelja je kot nalašč za to, je rekel in pridno
spravljaj velike kupe listja na kmečki voz z visoki-
mi in doma izdelanimi »lojtrami«. Enako pridni
sta bili ženski, ki sta mu pomagali. In kravici?
Potrežljivo sta čakali kot da bi vedeli, da se zanju
trudijo.

fotograf: zk

Banka ima teleprinter

Ni iz trte zvita ugotovitev, da se teleprintersko sporočanje pri nas zelo počasi razvija. Temu dokaz je tudi podatek, da je v telegrafskem omrežju PTT Maribor samo 200 teleprinterjev. In prav KB Maribor, poslovna enota v Ptujju je prejšnji četrtek postala 200. naročnik teleksa.

Telegrafsko sporočilo ima pred telefonskim precej prednosti. Je hitrejši, zveze niso obremenjene in pomeni pisni dokument, ki je potreben za poslovno korespondenco. Teleprinter je veljal 105 tisoč dinarjev in je šele 17. v obliki Ptujja. Ob priložnosti, ko so teleprinter predali namenu, so predstavniki ptujške pošte Mariji Brlekovi, ki bo z aparatom upravljala, izročili imenik s teleksi in ji seveda pri delu želeli veliko uspeha.

fotograf: zk

Pogovor z novinarji

V petek, 9. novembra je komite občinske konference ZKS Ptuj pripravil delovni pogovor z novinarji osrednjih, regionalnih in lokalnih medijev obveščanja. Na pogovoru so poleg predstavnikov družbenopolitičnih organizacij sodelovali ptujski gospodarstveniki, ki so prikazali dosežani razvoj, uspehe in probleme ptujškega gospodarstva. Seveda niso zanemarili nadaljnjih razvojnih usmeritev v občinskem, regionalnem in širšem prostoru.

O dosežanjem razvoju in o nadaljnjih perspektivah manj razvitih območij Haloz in Slovenskih goric ter o razvoju aluminijске industrije je govoril Franjo Gnilšek, o izvajanju melioracij o naložbah in o problemih na tem področju ter o preusmerjanju kmetij sta govorila Franc Tetičkovič in Vlado Tumpej. Kmetijski kombinat in njegove razvojne usmeritve je predstavil Branko Gorjup, o perspektivah razvoja meso-kombinata Perutnina je govoril Milan Longhino, o kovinsko predelovalni industriji pa Vlado Vrabčič. Razveseljivo podatke o usmerjeni stanovanjski gradnji je podal Janez Belšak, o odprtih vprašanjih kulturne dediščine je govorila Marija Magdalenc, Marjan Ostroško je predstavil načrte o razvoju turizma v ptujski občini, Ferdo Veingerl pa je govoril o uspehih mladinskih delovnih akcij na manj razvitih območjih.

Novinarje so vsa obravnavana področja zanimala, čeprav je bilo za temeljite pogovore premalo časa. Vendar namen delovnega srečanja ni bil v tem, da bi obširno in poglobljeno razpravljali. Ptujski družbenopolitični delavci in gospodarstveniki so želeli predstaviti novinarjskim hiš seznanišče s trenutno situacijo v občini in jih vzpodbuditi k obširnemu, stalnemu in konkretnemu poročanju o vseh problemih in uspehih, ki smo jih dosegli v tem srednjeročnem obdobju.

N. D.

ORMOŽ

ZIMA JIH NE BO PRESENETILA

Prejšnji teden smo se že bali, da nam bo sneg pošteno zagodel. Pa nam k sreči ni. Če bo tako kot lansko zimo, potem se občanom ormoške občine ni treba bati letošnjega snega in nevarnega ledu. Ormoške ceste in ulice so namreč hitro in dobro očiščene, to so ugotavljali tudi vozniki od drugod.

Direktor Komunalnega podjetja Ormož, Alojz Zdravec je povedal, da so na presenečenje letošnje zime dobro pripravljeni. Prek zime bi potrebovali okoli 60 ton soli. Sedaj je imajo 20 ton, v teh dneh pa bodo iz Golubovca na Hrvaškem še navozili drobljenec, ki bo prav tako kot sol uporaben za posipavanje cest, ulic in pločnikov. Pogodbo za ostale količine soli so že tudi sklenili vprašanje pa je kdaj bo rudnik soli v Tuzli zagotovil ustrezno količino soli. Na razpolago imajo tudi dva avto-pluga, če bo snega preveč pa bodo uporabili še dva.

Na Komunalnem podjetju so nam zatrčili, če ne bo šlo s soljo in peskom, se bodo z ledom in snegom spoprijeli še z lopato in rokami. Veliko pomoč pa pričakujejo od občanov, lastnikov hiš, stanovalcev, šolarjev in drugih.

zk

PRED IZDAJO NOVEGA BARVNEGA TURISTIČNEGA PROSPEKTA

Turistična informacija ima pomembno mesto v približevanju turističnega kraja

Nasplošno ima turistična propaganda in informacija vse večji pomen v celoviti turistični ponudbi. Mora pa biti tako posredovana in v takšni obliki, da je najbolj sprejemljiva za turista in druge goste, ki želijo v kratkem spoznati turistične zanimivosti določenega kraja, območja in podobno.

V ptujski občini že dalj časa ugotavljamo, da je naša turistična informacija pomanjkljiva in deloma tudi že zastarela. Barvni turistični prospekt, izdan pred 10 leti je zastarel in več ne dohaja novosti na trgu turistične ponudbe. Zato tudi potreba po izdaji novega barvnega turističnega prospekta, ki bi naj v kratkem predstavil največje spomenike Ptujja in okolice, zlasti tiste zanimivosti, ki vzbujajo najširše zanimanje med turisti in drugimi obiskovalci.

Priprave na izdajo prospekta so že tako daleč, da se razpolaga z določenim slikovnim materialom. Na zadnji seji izvršilnega odbora občinske turistične zveze Ptuj in odbora za koordinacijo turističnih aktivnosti je bila glavna pozornost usmerjena v izbiro slikovnega in tekstualnega gradiva za novi prospekt. Prospekt bo imel 8 strani in bo izdan v nakladi 50.000 izvodov, tiskalo pa ga bo grafično podjetje „Soča“ Sempeter pri Gorici. Natiskan pa naj bi bil do 20. jubilejnega kurentovanja s karnevalom.

Ob tej priložnosti je bil v razpravi tudi osnutek samoupravnega sporazuma o sodelovanju in financiranju pri skupni izdaji turističnega prospekta in turističnih informacij. Sporazum izhaja iz potreb po izdaji prospekta

intemelji na skupnih obveznostih vseh podpisnikov samoupravnega sporazuma o pripravi in financiranju le-tega in turističnih informacij. Podpisniki sporazuma pa so: Perutnina, KK, Emona — Merkur, MIP, Agis, kulturna skupnost, Petrol — motel, Slovenske gorice, Haloški biser, Ptujške toplice, vsa turistična društva v okviru občinske turistične zveze, SO Ptuj, KB Maribor, ki je že odobrila 40.000 dinarjev, Certus — TOZD Potniški promet Ptuj in Komunalno podjetje Ptuj.

Glede izdaje turističnih informacij s koledarjem turističnih prireditev v prihodnjem letu pa so se dogovorili, da je potreben material potrebno zbrati do konca leta.

MG

DRUŽBENO PLANIRANJE

V Ormožu bodo izkoristili vse prednosti in priložnosti

Ob ocenjevanju uresničevanja družbenoekonomskega razvoja v letih 1976 do 1980 ugotavljajo, da so bile usmeritve pravilno zastavljene in dogovorjene. Tako po štirih letih izvajanja družbenega plana beležijo temeljne obrise bodoče strukture gospodarstva in drugih dejavnosti. O družbenem planiranju v občini Ormož je načelnik za gospodarstvo in urbanizem Ivan Rajh povedal naslednje:

„Na osnovi široko zastavljene akcije kontinuiranega planiranja in osveščanja nosilcev razvoja na posameznih področjih, je občinska skupščina po predhodni razpravi v delegatski bazi sprejela Smernice za pripravo družbenega plana občine v obdobju 1981 — 1985. Te opredeljuje izhodišča bodočega razvoja, kjer so upoštevani določeni objektivni pogoji in možnosti nadaljnje rasti gospodarstva, večja zaposlenost ter dvig osebnega in družbenega standarda delovnega človeka in občana.

Nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj v letih 1981 do 1985 izhaja iz določenih prednostnih pogojev. Naj jih nekaj navedem: Razpoložljiva delovna sila, ki je bila že v dosežanjem razvoju prisotna kot prednost našega območja. Izrazita prednost v naravnih pogojih (razvijanje primarne proizvodnje). Ugodna je tudi geopolitična lega občine in prometna odprtost. Med najpomembnejše razvojne možnosti pa smernice uvrščajo samoupravne družbenoekonomske odnose in pripravljenost delovnih ljudi in občanov po hitrejšem gospodarskem, socialnem in prostorskem razvoju območij, na katerih delajo in živijo.

Poleg prednostnih pogojev in možnosti razvoja smernice tudi opredeljujejo določene omejitvene dejavnike in ovire, ki lahko nega-

tivno vplivajo na načrtan razvoj. Pri tem gre za nizko tehnološko in kadrovsko bazo, pomanjkanje kapitala za razvijanje novih dejavnosti in višjih oblik proizvodnje oziroma finalizacije izdelkov.

Ker še ne razpolagamo s posameznimi elementi razvoja in nosilci planiranja, to se šele sedaj pripravljamo, podajam le globalne usmeritve iz sprejetih smernic za sestavo družbenega plana: Povprečna rast družbenega proizvoda bo v občini večja kot v SR Sloveniji. Ta bo tudi zmanjšala razkorak med razvitemo posameznih območij. Takšno rast pa omogočajo obstoječe kapacitete, nove naložbe v materialni proizvodnji, večji prodor na zunanja tržišča, racionalnejše zaposlovanje in ustrezna kadrovska politika. Pri gospodarskem razvoju naj bi bila prednost usmerjena v industrijo, kmetijstvo, turizem in drobno gospodarstvo.

Pri razvoju družbenih dejavnosti pa so sile usmerjene v razvoj osnovnega šolstva, usmerjeno izobraževanje, kulturo, vodooskrbo in razvoj PTT omrežja.

Za uresničevanje takšnega gospodarskega razvoja bo seveda treba organizirati lastna produkcijska sredstva, samofinanciranje investicij v sistemu skupnih vlaganj. Za uresničevanje programa gradenj objektov v družbenih dejavnostih pa bo treba sredstva še naprej zagotavljati s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem uporabnikov. Izhodišča razvoja, ki jih nakazuje občinska skupščina v letih 1981 — 85 služijo nosilec razvoja in planiranja za izdelavo usklajenih strokovnih osnov elementov in opredelitev lastnega razvoja ter postopek za usklajevanje. Tako bo družbeni plan najširši dogovor o ciljih in razvojni poti do leta 1985.

zk

Nagrajena dva pogrinjka

V Ljubljani je bil od 5. do 7. novembra že 27. tradicionalni gostinsko-turistični zbor, ki se ga je z uspehom udeležila tudi temeljna organizacija KK Ptuj — Haloški biser. Tokrat je sodelovala z dvema pogrinjkoma, enim kulinaricnim in enim slaščičarskim izdelkom. Za pogrinjek „korantija“, ki je posvečen 20. jubilejnemu kurentovanju so dobili srebrno in za pogrinjek „zlato jubilej“, posvečen 75. prazniku ptujskih perutnarjev pa bronasto medaljo. V konkurenci pogrinjkov je bilo med 78 razstavljenih, ocenjenih le 36 pogrinjkov.

Pogrinjek „korantija“ sta pripravila Janez Čuš in Tone Sven-

šek, pogrinjek „zlato jubilej“ pa Marica Šoškič in Jože Tišler. Bojan Kocjan, direktor Haloškega biserja je ob tem povedal, da so z udeležbo na letošnjem gostinsko-turističnem zboru sicer zadovoljni, vendar pa bo potrebno do prihodnjega zbora nabrati še več izkušenj, da bo tudi

nizaciji z uvajanjem jedi iz drugih kuhinj zelo zadovoljni, saj so naleteli na dober odziv med obiskovalci.

Da v temeljni organizaciji dobro poslujejo, je v veliki meri pripomogla domačnost lokalov, prijetna urejenost in dobra ponud-

Na lanskoletnem gostinskem zboru in razstavi, ki je bila v Portorožu, je zlato kolajno dobila „poročna torta“

Foto: D. Ris

bera v konkurenci kulinaricnih in slaščičarskih izdelkov boljše.

Letošnji zbor oziroma prireditve so obiskali tudi delavci temeljne organizacije, teh je bilo blizu 100. Ogledali so si več razstav gostinsko-turističnega zbora, pivovarno „Union“ in „Donat“ v Rogški Slatini.

Sicer pa v temeljni organizaciji, potem, ko so uspešno prestali martinovanje, že pripravljajo pisano silvestrsko ponudbo. Odločili so, da bo množično silvestrovanje v hotelu „Petovio“, gradu Borl in v grajski restavraciji ter na Gorci. Ze prihodnjo soboto pa bodo v obratu „Rozika“ ponujali lovske specialitete; za to priložnost se bodo še posebej potrudili in pripravili za člane zelene bratovščine in druge ljubitelje lovske specialitete, gamsovo juho, lovsko ploščo „Diana“ in pa lovsko pogáčho. Nasploh pa so v temeljni orga-

ba. Tudi za naslednje leto načrtujejo obsežen program obnovitev in preureditev lokalov. Predvsem pa želijo urediti ribjo restavracijo na Hrvaškem trgu, gostilno „Pri pošti“, pivnico „Zlatorog“ ter dokončati preureditev bifeja na avtobusni postaji v Ptujju. Skupno jih bodo te prenove veljale okrog 225 milijonov dinarjev. Velika želja delavcev Haloškega biserja pa je še vedno gradnja novega hotela, za katerega bo brez dvoma potrebno pokatsati rešitev, saj vemo, da je pritisk gostov na Ptuj velik, da pa jih ne more zadovoljiti, če želijo tudi prenočiti. Ob tem še pripomba, če se gremo turizma, brez nočitevni zmogljivosti, ne bo šlo. Žal pa v naši skupnosti za tako naložbo ne najdemo skupne poti, ker se kljub določenim sistemskim možnostim, ne znamo in nečemo sporazumeti.

MG

Mostovi, mostovi... in znova mostovi

V okviru programa lokalne skupnosti za ceste občine Ptuj ima posebno mesto postavka gradnja manjših gradbenih objektov, med katere spada tudi gradnja mostov. Da pa so mostovi na območju ptujške občine v slabem stanju je znano, znano pa je tudi, da nam za njih vzdrževanje in tudi novogradnje vedno primanjkuje sredstev. Razpoložljiva sredstva namreč dovoljuje le nujno vzdrževanje in nič več, seveda pa bo potrebno zato v naslednjem srednjeročnem programu temu problemu posvetiti mnogo več pozornosti kot doslej.

Na straneh Tednika smo pred kratkim že opozarjali na problem mostu na Vidmu in v Trčzu in ker je bilo v zvezi s tem v zadnjem času več vprašanj, še več pa namigovanj, smo poiskali odgovora v temeljni organizaciji Vzdrževanje Cestnega podjetja Maribor v Ptujju in lokalni skupnosti za ceste občine Ptuj.

Najprej problem mostu na Vidmu. V zvezi z njim je več občanov zastavilo vprašanje, zakaj ponovno dela? Štefan Zelko, vodja temeljne organizacije Vzdrževanje je o tem povedal naslednje:

„To bi razdelil na dve vprašanji: zakaj ne novogradnja in zakaj popravilo? Zakaj ne novogradnja: osnova za izvajanje gradenj mostov je srednjeročni program vzdrževanja, modernizacije in gradnje na magistralnih in regionalnih cestah v SR Sloveniji za obdobje 1976-1980, ki je bil sprejet tudi v okviru ptujške občine. Pri tem pa je potrebno povedati, da je omenjenem programu tega mostu ni. Na drugi strani pa so v občinskem merilu velika prizade-

vanja, da se gradnja tega mostu vključi v naslednji srednjeročni program. Če bo šlo vse po načrtih je lahko novogradnja zaključena že v prvih letih srednjeročnega obdobja 1981-1985 in sicer v letu 1982. To bi tudi pomenilo, da mora sedanji most služiti vsaj še nadaljnji dve leti.

Zato tudi v sedanjem trenutku popravilo mostu. Mislimo tudi, da je most na tej povezavi družbeno in ekonomsko zelo važen objekt in je zato tudi nesporečno, da bi ga zanemarili v taki obliki, da bi se porušil. Tudi primerjava videmskega mostu z borškim mostom, o kateri smo brali na straneh Tednika ni sprejemljiva, ker je le-ta bil v programu za to obdobje in je bil zato v tem času tudi na novo zgrajen. Porušitev mostu je bila sicer nepredvidena in je to tudi vzrok, da je videmski most v nekoliko slabšem stanju, kot bi bil sicer ob normalnem prometnem pritisku. Takrat je namreč ves avtobusni in drugi promet, ves dovoz za gradnjo obvoznice Leskovec—Okič—Cirkulane potekal prek videmskega mostu in ga je tudi prekomerno obremenil ter ogrozil. Vse to pa je narekovalo, da se most z najnujnejši deli usposobi za promet do začetka novogradnje. Pri tem pa je potrebno poudariti, da je tudi popravilo ekonomsko opravičljivo. Kljub vsemu, da je bilo popravilo oteženo iz več vzrokov, pa se je izvajalec potrudil, da se je gradnja začela v začetku oktobra in da so dela potekala uspešno, tako, da je bil v času gradnje omogočen enosmerni promet.“ je zaključil Štefan Zelko.

Tudi drugi most in sicer v Trčzu je precej problematičen. Zaprl so ga v lanskem letu za

ves promet tonaže nad tremi tonami, vendar se v zvezi s tem pojavljajo številni problemi. Vprašanje, kako se bodo ti problemi reševali v prihodnje, smo zastavili Milanu Pavlici, strokovnemu sodelavcu lokalne skupnosti za ceste občine Ptuj: Med drugim je povedal:

„Most v Trčzu smo zaprli za promet nad tremi tonami že v lanskem letu; prepovedali smo torej promet z avtobusi in tovornimi avtomobili, glede na stanje mostu. Če most pa lahko vozi osebna vozila in traktorji. Problemi na tem področju so resnični in bi se zato morali držati dogovorjenih sklepov, ki so bili sprejeti v okviru krajevne skupnosti Videm in s katerimi so seznanjeni tudi izvajalci avtobusnega prometa, komunalno podjetje Ptuj in Certus — TOZD Potniški promet, ki pa se ne držita obvez, zato so tamkajšnji prebivalci prizadeti pri avtobusnem prevozu; nekateri imajo do najbližnje avtobusne postaje tudi več km.

Most v Trčzu je glede na podobne probleme v občini v drugi prioriteti. Pri tem moram poudariti, da je trenutno stanje mostov v občini kritično in zato noben strokovnjak ne more dovoliti prehoda čez most večjim prevoznim sredstvom, tonaže nad tri tone. Zato moramo tudi negirati trditve nekaterih, da je prevoz možen tudi nad to tonažo; v določenih primerih bi sicer šlo, toda, kdo bo potem odgovoren za nesrečo? Takšnega prevoza ne more dovoliti niti upravljalec cest, niti izvajalec del. Potrebno je torej spoštovati prometno signalizacijo in ne iskati nesreče ob neupoštevanju dogovorjenih sklepov.“ je odgovoril Milan Pavlica.

MG

Kandidacijski postopek za izvolitev mandatarja za sestavo izvršnega sveta SO Ptuj

Občinski svet Zveze sindikatov Slovenije — občine Ptuj je v sredo 7. novembra popoldne s posvetom predsednikov osnovnih organizacij in konferenc OO sindikata v občini Ptuj. Udeležencem so uvodoma razdelili gradivo, ki so ga na posvetu tudi podrobneje obrazložili. Gre za potek kandidacijskega postopka za izvolitev novega mandatarja za sestavo izvršnega sveta SO Ptuj. Dosedanji predsednik Izvršnega sveta Ptuj Gnilšek je bil namreč isti dan imenovan za glavnega direktorja TGA Kidričeve. Na podlagi razrešitve njegovih dosedanjih dolžnosti je predsedstvo občinske konference SZDL Ptuj predlagalo koordinacijskega odbora za kadrov-

sko vprašanja pri predsedstvu OK SZDL Ptuj in na pobudo komiteja občinske konference ZKS Ptuj predlagalo občinski kandidacijski konferenci, da za mandatarija za sestavo izvršnega sveta SO Ptuj imenuje Martina Berdena, diplomiranega ekonoma, ki opravlja v delovni organizaciji Mesokombinat Perutnina Ptuj dela in naloge finančnega direktorja.

Kandidacijski postopek za izvolitev novega mandatarja za sestavo izvršnega sveta SO Ptuj je pričel v četrtek 8. novembra, 1979. Na podlagi tega so osnovne organizacije sindikata v občini Ptuj, čim prej dolžne sklicati temeljne kandidacijske konference (če tega še niso storile), konference OO pa takoj za tem tudi

kandidacijske konference temeljnih kandidacijskih konferenc, kajti že v torek 20. novembra se bo sestala občinska kandidacijska konferenca. Časa res ni veliko, k postopku je treba pristopiti čim prej.

Vsi udeleženci posveta so prejeli tudi podrobna navodila za izvedbo temeljnih kandidacijskih konferenc. Vsi tisti, ki se posveta niso udeležili pa so gradivo in pismena navodila prejeli po pošti takoj naslednji dan. Se tole opozorilo: za izvedbo pravočasnih in zakonitih postopkov so osebno odgovorni predsedniki osnovnih organizacij in konference osnovnih organizacij ali pa po izvršnem odboru OO sindikata — OM

POGOVOR S FELIKSOM BAGARJEM, ČLANOM INICIATIVNEGA ODBORA

Ustanovni zbor kluba brigadirjev občine Ptuj

Na predlog iniciativnega odbora za ustanovitev Kluba brigadirjev mladinskih delovnih akcij sklicuje občinska konferenca ZSMS Ptuj Zbor brigadirjev MDA, ki bo v četr. 22. novembra v dvorani Narodnega doma v Ptuj s pričetkom ob 16. uri. O tem smo se pogovarjali s Feliksom Bagarjem, članom iniciativnega odbora, ki je o glavnih nalogah Kluba brigadirjev uvodoma povedal:

„Klub brigadirjev občine Ptuj bo nadaljeval in razvijal tradicije mladinskih delovnih akcij in tako vzpodbujal mlade generacije k prostovoljnemu delu. Negovali in razvijali bomo vrednote graditeljev samoupravne socialistične družbe, kot so: tovarištvo, prijateljstvo, bratstvo in enotnost, solidarnost, patriotizem in ljubezen do domovine, spoštovanje fizičnega in umskega dela ter druge vrednote. V raznih krajih ptujске občine bomo organizirali prostovoljne delovne akcije zbirali in urejali bomo podatke o ptujskih mladinskih delovnih brigadah za celotno obdobje po osvoboditvi. Prirejali bomo brigadirske večere in izlete v znane kraje zveznih mladinskih delovnih akcij, zlasti v SR Bosni in Hercegovini. Vodili bomo skrb za slehernega brigadirja ali brigadirko, skratka združevalo nas bo prijateljstvo, skupno delo in tovarištvo, kot nekoč, ko smo v ptujskih mladinskih delovnih brigadah sodelovali na gradbiščih širom Jugoslavije“.

In kdo vse lahko postane član Kluba brigadirjev, „Član Kluba brigadirjev občine Ptuj lahko postane vsak brigadir ali brigadirka, ki je sodeloval na lokalni, republiški ali zvezni mladinski delovni akciji, s katero koli brigado ali četo. Vstop v članstvo Kluba brigadirjev je prostovoljen. Članstvo je častno — vsak član pa ima seveda

pravico in dolžnost, da se drži pravil Kluba, ki bodo sprejeta na Zboru brigadirjev prihodnji petek.“

Kako pa boste v okviru Kluba brigadirjev organizirani? „Najvišji organ Kluba bo Zbor brigadirjev, ki ga bodo sestavljali vsi člani. Zbor brigadirjev bo imel svojega predsednika in podpredsednika, svet Kluba brigadirjev in odbor samoupravne kontrole. Zbor brigadirjev se bo sestajal najmanj dvakrat letno, obvezno pa vsak 1. april — ob dnevu mladinskih delovnih brigad. Člani Kluba brigadirjev bodo lahko organizirani tudi v sekcije ali delovne čete v okviru svojih krajevnih skupnosti. Težišče njihovega dela bo predvsem v KS, kjer se bomo povezovali tudi z osnovnimi organizacijami ZSMS. Klub brigadirjev je navsezadnje tudi ena izmed oblik dela mladinske organizacije, kjer bomo lahko tudi starejši aktivno sodelovali.“

Gotovo bo marsikoga zanimalo, kje se lahko vpiše v Klub brigadirjev občine Ptuj?

„Brigadirke in brigadirji, ki želijo postati člani Kluba brigadirjev občine Ptuj se lahko včlanijo na občinski konferenci ZSMS Ptuj, kjer bo tudi sedež Kluba brigadirjev.“

Omenili smo že, da se boste v četr. 22. novembra sestali na ustanovnem Zboru brigadirjev. O katerih vprašanjih pa bo tam še stekla beseda?

„Na prvem Zboru brigadirjev bomo najprej razpravljali in sprejemali program dela in pravila Kluba. Izvolili bomo predsednika in podpredsednika, Zbor brigadirjev, Svet kluba brigadirjev in seveda tudi odbor samoupravne kontrole. Želimo, da se brigadirke in brigadirji mladinskih delovnih akcij Zbora udeležijo v čim večjem številu, od najmlajših do najstarejših.“ —OM

ČETRT STOLETJA ALUMINIJSKEGA GIGANTA V KIDRIČEVEM

Do leta 1984 — 80 tisoč ton aluminija letno

V soboto 9. oktobra 1954 je bila v novi tovarni aluminija v Kidričevem interna slovesnost ob odčitju prve tone aluminija iz elektrolitske peči št. 336. Natanko ob 11. uri sta delavca Alojz Švenšek in Anton Šterman segla z velikima zajemalkama po svetilnikajoci se tekočini. To so bile prve kapljice aluminija iz katerega so kmalu za tem odšli »blok št. 1«.

V nedeljo, 21. novembra 1954 pa je bila pred novo upravno zgradbo tedaj že tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričeve ena največjih slovesnosti v Sloveniji, s katero so praznili začetek rednega obratovanja tovarne.

Tako nekako je zaživel eden največjih industrijskih gigantov v Jugoslaviji, tovarna aluminija, ki je bremenila takrat veliko več, kot danes, ko je njena proizvodnja in oprema že skoraj zastarela.

Letos praznuje ta delovni kolektiv visok jubilej — 25-letnico obratovanja. Na ta pomemben dogodek so se v TGA dobro pripravili in v ta namen imenovali posebno komisijo za pripravo praznovanja. Za predsednika te komisije so izvolili Frančka Krajnc, sicer energetika v tej delovni organizaciji, ki nam je o programu praznovanja povedal:

»Iz naših elektrolitskih peči je izšel prvi aluminij pred 25 leti. In kar je to takorekoc četrti stoletja obratovanja smo se na praznovanje se posebej dobro pripravili. Ob tem pa seveda nismo pozabili navsezadnje članke kolektiva, kisože odšli v pokoi, ki jih ni več med

nam, pa tudi na tiste prve, ki so svoje delovno življenje pričeli v TGA in vztrajajo še do danes. Moto vsega tega praznovanja pa je: leta 1984 s skupnimi močmi 80 tisoč ton aluminija!

Program praznovanj so pričeli z aktivnostmi iz športnega področja. Osem moških in sedem ženskih ekip se je že pomerilo v različnih sportnih disciplinah. V soboto, 10.

Pogled na tovarno aluminija v Strnišču, nekaj mesecev pred otvoritvijo (foto: arhiv TEDNIKA)

novembra smo za naše delavce pripravili koncert ansambla Novi fosili, ki je v veliki dvorani TGA zelo dobro uspel. V sredo 14. no-

vembra smo v prostorih restavracije pripravili tradicionalno srečanje upokojencev TGA, kjer so za njih pripravili prisrčen kulturni program, ob koncu pa smo jih tudi pogostili.

Danes opoldne se bomo sestali na srečanju seji delavskega sveta, na kateri bomo podelili posebne plakete in priznanja vsem tradicionalnim delovnim partnerjem in sorodnim delovnim organiza-

cijskim, ki so zaposleni 25 in več let in imajo pri tem izredne zasluge — podelili jim bodo 29 zlatih znakov TGA. Zlati znak pa bodo podelili tudi častnemu članu TGA Francu Leskošku-Luki.

Osrednja proslava ob 25-letnici obratovanja pa bo jutri, 16. novembra. Že navsezgodaj bo naša godba z budnico pozdravila delavce, ki bodo odhajali z dela in nato se tiste, ki bodo na delo prihajali. Po deveti uri bomo pričakali številne goste iz sosednjih republik, največ jih bo verjetno iz Slovenije. Pričakujemo številne predstavnike naših poslovnih partnerjev od blizu in daleč ter seveda polno udeležbo članov našega delovnega kolektiva, predstavnike občine Ptuj in regije ter številne druge, ki so kakorkoli povezani z TGA Kidričeve.

Osrednja slavnostna prireditev bo v TOZD Vzdrževanje, na njej pričakujemo prek 1000 udeležencev. Zvečer pa bo za člane delovnega kolektiva v restavraciji velika zabava. Tudi v soboto bo podobna zabava, za vse tiste člane, ki se je ne bodo mogli udeležiti v petek.

Vsem delovnim ljudem in upokojencem TGA Kidričeve naj veljajo od visokem jubileju tudi naše iskrene čestitke in želja, da bi izpolnili nalogo, ki so si jo zastavili: LETA 1984 — 80.000 ton aluminija. Če bodo to uspeli, bo to njihova največja nagrada ob praznovanju takrat že 30-letnice obratovanja in proizvodnje aluminija.

M. Ozmeč

Osrednja proslava Dneva republike

Osrednja proslava Dneva republike v Ptuj bo v torek 27. novembra ob 18. uri v športni dvorani MLADIKA. Tako je sklenil odbor za organizacijo prireditev v počastitev praznika občine Ptuj in Dneva republike v letu 1979 na zadnji seji in sprejel tudi program proslave.

V kulturnem delu programa bodo sodelovali: ptujska godba na pihala, ženski pevski zbor, recitatorji in tamburaški orkester iz Ptuja. Sodeloval bo igralec Janez Rohaček. Nastopila bo tudi folklorna skupina iz Varaždina s plesi narodov vseh republik in pokrajin. Slavnostni govornik bo predsednik skupščine občine dr. Cvetko Doplihar. Po končanem kulturnem programu bodo podeljena odlikovanja nekaterim zaslužnim družbenopolitičnim delavcem, sprejeto pa bo tudi večje število mladih v članstvo Zveze komunistov.

Odbor vabi občane, da se proslave v čim večjem številu udeležijo in tako dostojno praznujejo Dan republike ob bogatem kulturnem programu.

m. g.

S SEJE KOMITEJA OK ZKS PTUJ

Ustanoviti družbene svete!

Člani komiteja so na seji, ki je bila v sredo, 7. novembra obravnavali najprej osnutek sklepov 5. seje CK ZKS, jih potrdili in sklenili, da bodo sestavni del programa dela občinske konference zveze komunistov Ptuj do konca leta ter vnaprej. Poleg tega bodo predvidoma 5. in 6. decembra organizirali seminar za člane sekretariata OO ZKS, kjer bo osnovna tema prav razprava o stališčih 5. seje.

Predlog zaključkov razširjene seje sekretariata MS ZKS Maribor o kmetijstvu so člani komiteja podprli, prav tako pa pripombe Kmetijskega kombinata Ptuj, ki so jih dali na osnutek samoupravnega sporazuma o dolgoročnem sodelovanju in medsebojnih odnosih med organizacijami združenega dela primarne proizvodnje, živilsko predelovalne industrije in prometa blaga. Osnutek sporazuma je dala v razpravo sestavljena organizacija združenega dela TIMA Maribor. Omenjeni sklepi sodojo v priprave na sejo občinske konference zveze komunistov v Ptuj, ki bo 24. decembra, govora pa bo prav o kmetijstvu.

V nadaljevanju seje so člani komiteja potrdili delovni program občinske konference do konca leta ter sprejeli osnutek finančnega načrta za prihodnje.

Precej živahna je bila razprava o kolektivnem vodenju. Člani komiteja so dali pobudo družbenemu pravobranilcu samoupravljanja, da morajo v vseh večjih organizacijah združenega dela v ptujski občini uveljaviti kolegialni poslovodni organ. Poleg tega je potrebno takoj ustanoviti družbene svete pri upravi SO Ptuj, komite pa je zadalžil predsedstvo SO Ptuj, da na podlagi sklepov 5. seje CK ZKS in razprave Romana Albrehta takoj prične z ustanavljanjem družbenih svetov v družbenopolitični skupnosti.

Med drugim so sklenili, da morajo člani komiteja, zadolženi za posamezna področja, pripraviti gradivo za sejo občinske konference do konca tega leta, najprej pa za sejo, kjer bo osrednja razprava o problemih zdravstva v ptujski občini in za konferenco o delegatskih razmerjih.

N. D.

„Tisoč delavcev, dopisnikov“

V začetku novembra letos je bilo drugo srečanje organizatorjev obveščanja in novinarjev, ki delajo pri glasilih delovnih kolektivov. Tokrat je bilo v Radencih. Udeležba rekordna, saj je bilo okrog 150 udeležencev.

Kaj pa značilnost tega srečanja? Lahko bi ga opredelili z geslom, ki se je med drugimi ugotovitvami in stališči izoblikovalo v dveh dneh srečanja, to je: „Tisoč delavcev, dopisnikov.“ Čeprav kratko geslo, pa vsebinsko bogato in akcijsko. Vsebuje tisto, kar so v dveh dneh v svojih uvodih in razpravi povedali udeleženci, med drugimi: Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Lojze Gojčič, izvršni sekretar predsedstva CK ZKS, dr. Franc Vreg, dekan fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Boštjan Pirc, predsednik odbora za obveščanje in politično propagando pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, ter vrsta drugih. Med njimi tudi avtorji nekaterih del o obveščanju, ki so izšla v založbi Delavske enotnosti.

Čeprav imamo nasploh že bogato razvejan sistem obveščanja, torej tudi v združenem delu, kljub temu še ne moremo govoriti o celovitem sistemu. Se vedno preveč ločimo na primer poslovne od samoupravnih informacij. To ločnico, ki je le formalna, moramo odpraviti. Praktična posledica tega bo, da bo delavec obveščen o celotnem dogajanju v organizaciji, kjer dela. Zato je srečanje tudi potrdilo spisek o tako imenovanih minimalnih temeljnih kazalcih informacij. Za uresničitev pa so zadolžene družbeno politične organizacije, samoupravni in poslovodni organi. Za obveščanje delavcev ne more biti le interno glasilo — časopis. Srečanje je potrdilo in se zavzelo za vrsto drugih oblik: od dnevnih kratkih biltenov, razglasnih postaj, kratkih sestankov po delovnih področjih, kjer se naj informiranje opravi z jasnimi in kratkimi informacijami, skratka vrsta oblik in načinov naj tvori bogastvo sistema obveščanja. Zlasti je bila poudarjena naloga podružbljanja sistema informiranja.

Vse predlaga se zavzemamo tudi za jasnejšo in konkretnješo opredelitev sistema obveščanja in nalog organizatorjev obveščanja, v samoupravnih aktivnostih organizacij združenega dela.

Med avtorji nekaterih del s področja obveščanja so nekateri že posebej opozarjali na preobsebnost informacije, ki jih posredujejo delavcem — samoupravljalcem. Tu pa smo pri vprašanju usposobljenosti kadrov, ki skrbijo za obveščanje. V razpravah so se zavzemali za ustrezno usposabljanje preko različnih oblik, pa tudi poziv fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, da oblikuje posebno smer usposabljanja kadrov za obveščanje v združenem delu.

Srečanje je po vsebini obravnavanih vprašanj bilo bogato za praktično usmeritev kadrov, ki delajo v organizacijah združenega dela na obveščanju delavcev. Zal je bila udeležba iz ptujskih organizacij združenega dela slaba; častna izjema je bilo zastopstvo AGIS-a Ptuj.

Franč TETIČKOVIČ

PRIPRAVLJAJO KOLEDAR PRIREDITEV

Prejšnji teden so se sestali člani koordinacijskega odbora za proslave in prireditve pri predsedstvu občinske konference SZDL Ptuj ter obravnavali program dela odbora in se dogovorili za koledar proslav in prireditev v prihodnjem letu. Danilo Masten, ki vodi koordinacijski odbor je med drugimi rekel, da je potrebno prireditve koordinirati in družbenopolitične organizacije določiti za nosilce akcij.

zk

OCENA GOSPODARJENJA V PTUJSKI OBČINI

DOBRI POSLOVNI REZULTATI

Gospodarstvo ptujске občine je po podatkih iz informacij, ki jo je izdelala služba združenega knjigovodstva — podružnica Ptuj, v devetih mesecih letos sicer doseglo dobre poslovne rezultate, vendar nas to ne sme uspariti, saj gre v veliki meri za finančne kazalce, ki so tako narasli tudi zaradi skokovitega porasta cen in sicer za 24 odstotkov. V tem obdobju pa je znatno narasel tudi fizični obseg industrijske proizvodnje, ki je dosegel stopnjo 21,4 odstotkov.

K analizi finančnih rezultatov je potrebno dodati, da so ugodno rast zabeležili tudi posamezni elementi: celotni prihodek za 32 odstotkov, porabljena sredstva za 30 odstotkov, donohdek za 40 odstotkov in ustvarjeni čisti dohodek za 42 odstotkov. Kljub vsemu pa je bilo tudi v devetih mesecih letos zabeležena 14 odstotna porast izgub, če jih primerjamo v prejšnjih letih. Skupno je gospodarstvo v

tem obdobju izkazalo za 4.389 tisoč dinarjev izgub.

Tako ugodni gospodarski rezultati ne pomenijo, da bo tudi končni obračun gospodarjenja dober. V tem trenutku bi se morali zavedati vsi, glede na neurejene gospodarske tokove, da bi znatni delež ustvarjenih sredstev ohranili za dober start v prihodnjem letu in bi teh ne razdeljevali. Če bi bili dosledni, bi morali upoštevati da je samo delo lahko merilo za delitev in ničesar drugega.

Politična koordinacija ptujске občine je na ponedeljkovi seji že razpravljala o poslovanju gospodarstva ptujске občine v devetih mesecih letošnjega leta in kljub dobri oceni, ugotovila določene pomanjkljivosti, ki so redno prisotne v našem gospodarstvu. Predvsem gre za neskladnosti v planiranju in da bo potrebno mesečno spremljanje uresničevanja planskih

nalog in ne trimesečno kot je bilo dosedaj. Drugo je neusklajeno delo med posameznimi službami znotraj OZD in to še posebej med nabavo in prodajo, zaradi česar pogosto prihaja do neskladnosti v dotoku in odtoku sredstev. Poseben problem je zaprtost temeljnih in delovnih organizacij ter previsoka izdajanja za skupne službe. O stališčih politične koordinacije po potrebnem spregovoriti tudi na bližnji skupni konferenci o gospodarjenju, ki jo organizirata občinski svet ZS Ptuj in občinska konferenca ZKS Ptuj.

Posebej skrbno pa je o gospodarjenju v prvih devetih mesecih letos razpravljaj na seji svet za ekonomska vprašanja in planiranje pri občinskem svetu ZSS Ptuj. Ob tej priložnosti je ocenil še uresničevanje družbenega plana občine Ptuj v letih 1976—1979 ter možnosti razvoja v letu 1980.

MG

Po delegatski poti do gramoza?!

Zadnjega oktobra so delegati zbora krajevnih skupnosti ptujske občinske skupščine prejeli odgovore na delegatska vprašanja. Med njimi je našo pozornost vzbudil odgovor na vprašanja delegacije krajevnih skupnosti Stoperca: „Vprašanje: Kaj je z nabavo gramoza, ker ga zdaj ne moreš nikjer dobiti, a za naše kraje je nujno potreben?“

Odgovor: Uporaba gramoza, predvsem pa območje za pridobivanje agregatov so definirana z urbanističnimi programom občine Ptuj. Dogovorjeno je, da so območja za nasipni material predvsem deponije HE SD-1 in HE SD-2 ter iz območij Zavrča, Zetala in Vurberga. Za material za stene je definirano območje Sturmovca. Podana je usmeritev da industrija gradbenega materiala in OZD s področja gradbeništva organizirajo dejavnost pridobivanja gramoza za stene, kot tudi da komunalno podjetje v sklopu prej navedenih organizira dejavnost gramoza za nasipe. Dogovori so stekli v tem letu, naše vprašanje pa smo naslovili na odbor, ki je za predmetno vsebino oblikovan v občini iz predstavnikov prej navedenih organizacij. Odgovor na delegatsko vprašanje je pripravil član Izvršnega sveta skupščine občine Ptuj.

Tednikovo vprašanje: Kje torej lahko dobimo gramož?
(Opomba: Vprašanje in odgovor smo prepisali dobesedno iz skupščinskega gradiva) N. D.

OTROŠKO VARSTVO

Kaj pa popoldansko varstvo?

Delegati zborov skupščine skupnosti otroškega varstva občine Ptuj so na zadnjem zasedanju med drugim sprejeli tudi razvojne usmeritve in možnosti varstva otrok v obdobju 1981—1985. Predvsem je zanimivo poglavje o zagotavljanju vzgoje in varstva otrokom v času, ko so starši na delu. Glede na to, piše v gradivu, da znaša delež žena v zaposlitveni strukturi še 42 % in upošteva, da je vsako leto več odklonjenih otrok, ki naj bi bili deležni vzgoje in varstva v VVZ predvsem v mestu Ptuj, bi morali vzgojnovarstveno dejavnost širiti vsaj enako kot v tem obdobju. Ocenjujejo, da se število otrok v tej starosti do leta 1985 ne bo povečalo — po demografski projekciji je nakazano celo znižanje — vendar se bo povečalo število otrok v mestu in v koncentriranih naseljih.

Če bi zastavljene cilje do konca srednjeročnega obdobja uresničili, bi bilo v VVZ, ob enakem širjenju kapacitet kot v tem srednjeročnem obdobju, zajetih koncem leta 1985 okrog 1.900 otrok v starosti do 7 let.

V igralnici — foto mš

Tako bi povečali osnovno vzgojnovarstveno dejavnost za 35 %, kar pomeni, da bi bilo v varstvo in vzgojo zajete 23,3 % celotne predšolske populacije — do konca srednjeročnega obdobja. S tem pa ne bomo dosegli republiške ravni, ki je že sedaj 31,1 %.

Zanimivo je, da se ob sprejemanju razvojnih možnosti ni pojavilo vprašanje izmenskega varstva. Dejstvo je namreč, da je precej staršev, ki delajo v popoldanskih izmenah in v tem času nimajo organiziranega varstva za otroke. Vsi vemo, da pomeni uvedba popoldanskega organiziranega varstva dodatna sredstva, najbrž dodatno zaposlitev vzgojnovarstvenih delavcev in drugega osebja. Pa vendar, toliko govorimo o zagotavljanju vzgoje in varstva otrok v času, ko so starši na delu, ob tem pa pozabljamo na otroke tistih staršev, ki so zaposleni v bolnišnici, banki, v TOZD Delta, v TOZD Elektronika, v TOZD Volneni izdelki Majšperk itd. Marsikje je tudi narava dela takšna, da se starši ne morejo držati ure, ko bi morali po otroke v vrtec, vsaj točno ob uri ne. Prav gotovo bi starši prispevali za tako varstvo — v popoldanskem času — kakšen dinar več, saj bi potem tudi na delovnem mestu „dali od sebe vse“.

Tako pa je sedaj mnogo staršev, ki med opravljanjem svojega dela razmišljajo o tem, kaj sedaj dela njihov otrok, je sit, se mu ni kaj zgodilo in podobno. Temu bi se najbrž lahko izognili z dobro organizacijo dela. Sicer pa bi bilo prav, da bi strokovna služba VVZ Ptuj razmislila o tem in pripravila predlog za tako varstvo ter ga dala v razpravo združenemu delu, ki bi odločilo o tem ali bomo imeli tako varstvo ali ne. Kajti, zaposlenih žena ne bo vedno manj — nasprotno.

N. D.

Izživljanje, zlobnost ali kaj...?

Na posnetku vidimo varnostni znak, ki ga je moč videti ob vsaki prometni nevarnosti. Osebe, ki so zadolžene za postavljanje tega znaka si prizadevajo, da je ta pravilno, stabilno in ob pravem

Posnetek: Dušan R.

trenutku na vidnem mestu postavljati. Mnogoteh znakov pa je kljub temu neupoštevanih in rezultat smo kaj hitro spoznali. Vsakemu našemu državljanu je znano, da so produkcijska in druga sredstva združenega dela, sredstva za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb dobrine v splošni rabi. A, to ne pomeni, da ga lahko kakorkoli poškodujemo. Ni ta edini namerno poškodovani, še jih je in še močneje. Tega znaka ni poškodovala otroška roka. Ali to narekuje človeku, njegova zlobnost, morala? Neštetokrat smo v časopisu videli fotografije izruvanih, odtrganih in obrnjenih v napačno smer, na primer smerokaze in kako se naj znajde tedaj turist? S tem ne škodujemo samo drugim temveč mnogokrat samemu sebi!

Boris C.

PRED SEJO SKUPŠČINE IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI

Neustrezni prostori za izobraževanje

Delegati skupščine izobraževalne skupnosti občine Ptuj se bodo sestali jutri, 16. novembra. Med drugim bodo obravnavali povzetek analize razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji v tem srednjeročnem obdobju in razvojne možnosti, analizo stanja v ptujski občini in razvojne možnosti v obdobju 1981—1985, izhodišča za oblikovanje skupne, splošne in druge porabe v letu 1980 in odločali o sprejemu nekaterih predlogov sklepov.

Iz obširnega gradiva povzemamo opis prostorske problematike v osnovnem šolstvu, ki je najmočnejši zaviralni dejavnik za učinkovito posodabljanje učno vzgojnega procesa. V letu 1975 je bil v osnovnih šolah ptujske občine povprečno 1,7 izmenski pouk, v šolskem letu 1978/79 pa se je zmanjšal na 1,5 izmene. Enoizmenski pouk so imele v preteklem šolskem letu le osnovne šole Dornava, Polenšak, Kidričevo, Lovrenc, Naraplje, Ptujška gora, Gruškovec, Rodni vrh, Vitomarci in Sela. V treh izmenah pa je bil pouk v šolah Markovci, Franc Osojnik in dr. Ljudevit Pivko. S

preselitvijo slednje šole v prostore nekdanje ekonomske šole in z ustanovitvijo nove šole v Ptujju se je pouk v izmenah v povprečju zmanjšal na 1,3, vendar ostaja v

vojno, le 30 % po osvoboditvi, vključno z osnovno šolo Markovci in s prizidki. V letih 1970—1975 so bile zgrajene 4 osnovne šole, v tem srednjeročnem obdobju pa osnov-

Tudi osnovno šolo v Stopercih so v tem obdobju delno obnovili. (foto I. k.)

Ptujju še vedno problem izmenskega pouka.

Prek 70 % šolskih poslopij je bilo zgrajenih pred prvo svetovno

na šola Markovci. V letih 1976—1978 je bilo obnovljenih 13 osnovnih šol, letos pa prostori gimnazije in šolskega centra za

gospodarstvo in upravo za potrebe osnovnega šolstva. Poleg tega bo obnovljena še osnovna šola Polenšak, 9 drugih šol pa bo opravilo najnujnejša dela. Zaradi pomanjkanja sredstev opravljajo na objekti običajno le dela, s katerimi odpravljajo večje pomanjkljivosti, tako da malokdaj obnavljajo celotno poslopje. Posledica tega je, da na posameznih objektih opravljajo obnovitvena dela večkrat.

Po srednjeročnem programu so v tem obdobju načrtovane še novogradnje osnovnih šol Trnovska vas, Lovrenc na Dravskem polju in prizidek osnovne šole Ivan Spoljenjak ter obnova osnovne šole Zavrč. Ob sprejemanju programov za letošnje in prihodnje leto je bila zaradi pomanjkanja sredstev gradnja prizidka osnovne šole Ivan Spoljenjak prenešana v naslednje srednjeročno obdobje. Kljub vsemu naštetemu pa izobraževalna skupnost ugotavlja, da se je opremljenost šol z učili in opremo v tem obdobju precej izboljšala, predvsem zaradi načrtnega opremljanja iz združenih sredstev amortizacije premičnin.

N. D.

Prednost združevanju celotnega transporta

To bi bila osnovna ugotovitev zadnje seje občinskega odbora sindikata delavcev prometa in zvez, ki so zasedali v delovni organizaciji Agotransport v Ptujju. Osrednja točka v razpravi je bila namenjena širši obravnavi problematike javnih cestnih prevoznikov.

Strnjeno in kritično je to problematiko nakazal Franc Hajduk, predsednik osnovne organizacije ZSS Agotransport.

Samoupravni sporazum o osnovah in merilih srednjeročnega plana razvoja v javnem cestnem prometu SR Slovenije v letih 1976—1980 je bil sicer izdelan, vendar še do danes ni potrjen. Kljub vsemu pa v delovnih organizacijah javnega cestnega transporta že razpolagajo z analizami izpolnitve plana sporazuma, ki bi naj bile osnova za postavitev planskih nalog v novem srednjeročnem obdobju. Omenjeni samoupravni sporazum oziroma sporazum o delitvi dela med kontinentalnimi prevozniki bi moral rešiti nekatera bistvena sistemska vprašanja, ki so pogojena z razvojem javnega cestnega transporta.

Zaskrbljujoč je podatek, da je v SR Sloveniji le okrog 20 odstotkov tovornih vozil v delovnih organizacijah, ki se ukvarjajo z javnim cestnim prevozom, okrog 50 odstotkov kamionov je v režijskem transportu in okrog 30 odstotkov v zasebnem sektorju. V režijskem transportu je izkoriščenost vozil izredno nizka, znaša le 35 odstotkov. Takšna neskladnost

narekuje družbeni poseg; nujno je, da se uredijo razmerja med javnim, režijskim in privatnim transportom. Prva dva bosta

prevoznikov, poleg tega pa še zaradi uvedenih različnih dodatnih prevoznih omejitev.

Javni cestni prevozniki negodu-

Čedo Mokole, predsednik zveznega odbora sindikata delavcev prometa in zvez in Jože Pečnik, predsednik republiškega odbora, sta poudarila potrebo po združevanju celotnega transporta. foto: KOSI

morala skupno doseči racionalizacijo; pri tretjem, to je pri privatnem transportu pa je tak nered, da bo potrebno odločnejše ukrepati. Kar 130 privatnih prevoznikov imamo v ptujski občini. Poseben problem pri javnih cestnih prevoznikih je v tem, da že tri leta ne dobijo dovoljenja za uvoz težjih vozil, na drugi strani pa jih zasebni obrtniki lahko uvažajo brez slehernih omejitev. Dohodek slovenskih cestnih transporterjev se tanjša tudi na račun drugih

jejo tudi zaradi kaznovale politike, tu gre za razlike med privatnim in državnim sektorjem. Delovna organizacija Agotransport je zaradi tega že sprožila spor na ustavnem sodišču. Odbor je tokrat več razpravljal o delovnih pogojih šoferjev, delovnem času in nagrajevanju, posebno pozornost zasluži tu vprašanje delovnega časa prevoznikov. Tudi sam družbeno-ekonomski položaj delavcev v javnem cestnem prevozu, zasluži

večjo pozornost. Zaradi že znanih mer se jim zmanjšuje akumulativnost akumulativna sposobnost in tudi osebni dohodek.

Zato bi moral sindikat delavcev prometa in zvez odločnejše v razreševanje te problematike, predvsem pa bo potrebno zadržati aktivnost za perspektivnejše sistemske rešitve. Promet oziroma transport pa ima določeno pot v integralnem razvoju, v povezovanju cestnega, železniškega, luškega in drugega transporta. Odbor je kritično ocenil nastopanje železnice, ki se vse bolj širi na javni transport, zato je potrebno, da se odnosi med javnim in režijskim transportom v kratkem sistemske uredijo.

Ob koncu seje so ocenili tudi devetmesečne poslovne rezultate v organizacijah prometa in zvez ter ugotovili, da so doseženi rezultati v povprečju dobri, da pa je nekaj organizacij, ki imajo probleme z rentabilnostjo; še posebej pa zaskrbljuje težak ekonomski položaj v PTT Ptuj, ki je posledica neurejenih ekonomskih odnosov v okviru PTT Slovenije. Dogovorili so se, da je potrebno tudi v bodoče tako skrbno razpravljati o gospodarskih rezultatih ter sproti analizirati prečeta vprašanja gospodarjenja. Seznanili pa so se tudi s pripravami na prvo konferenco ZS Slovenije, organizacijskimi, kadroviskimi in vsebinskimi pripravami na bližnje občne zbornice osnovnih organizacij sindikata in kolektivnim delom v zvezi sindikatov. MG

VIČANSKI VRH

Kar precej časa so trajala gradbena dela na vodnem stolpu na Vičanskem vrhu. Iz njega so se z vodo oskrbovala gospodinjstva na Hajndlu, Drakšlu, Stircu, v Sardinjah, Lunovcu, Senčah, Sodincih in Vičancih. Ko so bila gradbena in zaščitna dela opravljena, je iz stolpa začela pronicati voda. Potrebna je bila nova in kvaletnejša zaščita. Komunalno podjetje iz Ormoža je zato upravičeno od izvajalca del zahtevalo, da še v garancijskem roku popravi napake na novo zgrajenem vodnem objektu. Zaradi slabih vremenskih razmer so se tudi ta dela zavlekla. Izvesti bi jih

Spet voda iz stolpa

morali, saj bi bila voda slabše kvalitete in zagotovo bi vmes posegel inšpektor. Dela so sedaj opravljena in pričakovati je, vsaj tako zatrjujejo v temeljni organizaciji združenega dela Drava Ptuj, da bo objekti v teh dneh predan namenu.

Komunalno podjetje Ormož se ob tej priložnosti občanom zahvaljuje za strpnost, hkrati pa se opravičuje, ker so bili uporabniki dalj časa brez vode. Še posebej tistim, ki so veliko truda vložili pri vzreji piščancev.

zk

Marljivi učenci OŠ „Boris Kidrič“

Zares že je skoraj odveč vsak dan prebirati v javnih občilih o nenehnem onesnaževanju okolja, zastrupljanju naših voda, o po-

moru rib in njihovega zaroda tam se in še. Toda, ko hodiš po svoji okolici, po naših gozdovih in ob potokih ter rekah se skoraj

Divje odlagališče odpadle pločevine

Foto: K. Zorec

zgrozíš, ko vidiš kaj vse leži tam okrog.

Zakaj so tolikokrat potrebe razne akcije za čiščenje okolja, zbiranje starega odpadnega železa, ki je razmetano po gozdovih in okoliških stanovanjskih blokih in še kje. Seveda so največkrat tisti, ki zbirajo tak balast in predmete, ki onesnažujejo okolje, kvarijo videz kraja in še povrh dajejo pečat tistim, ki tod blizu stanujejo, prav otroci.

Tudi šolarji iz OŠ „Boris Kidrič“ v Kidričevem sodijo med tiste, ki večkrat pridno pobirajo vse kar leži okrog zgradb, garaž, po kletih in podobno. Iz posnetka pa se še lepo vidi, kaj vse se najde na takozvanem spisku balasta. Vse od stidilnikov, hladilnikov, pralnih korit, radiatorjev, sesalcev za prah, dimnih cevi in še mnogo ostalega. Mislim, da je skrajni čas, da o tem onesnaževanju tudi vsi skupaj krepko razmislimo in rešimo naše šolarčke, da ne bodo smetali za nami! France Meško

SLOV BISTRICA

Za večjo varnost v cestnem prometu

V okviru prizadevanj za večjo varnost v prometu na območju občine je na predlog izvršnega sveta SLO Slovenska Bistrica, svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri skupščini občine, pričel z akcijo preizkušanja obstoječe prometne signalizacije na območju celotne občine.

Najprej bodo ocenili stanje prometne signalizacije, vseh cest in spremljajočih objektov v mestnih središčih in večjih naseljih. Posebno skrbno ocenjujejo varnostne ukrepe v bližini šol, vzgojno varstvenih ustanov in tudi delovnih organizacij. V nadaljevanju pa bodo ocenili še stanje prometne varnosti na vseh ostalih cestah.

Pri dosedanjem delu so ugotovili največ pomanjkljivosti pri urejenosti križišč in zavarovanju okolice šol ter otroških vrtcev. Nepravilnosti pa ugotavljajo tudi pri postavljanju nekaterih prometnih znakov in pri horizontalnih označbah. O ugotovitvah bodo poročali izvršnemu svetu skupščine občine in komunalni interesni skupnosti, ki bosta morali v najkrajšem času pomanjkljivosti tudi odpraviti. Viktor Horvat

Ali (se) tudi v osnovni šoli idejno-politično izobražujemo?

Ljube mamice in očki iz mesta in še posebej mamice in ateki iz naših idiličnih hribovskih in ravninskih vasi bi najbrž z rokami in očmi proti nebu vzklili: „Ja kaj zaboga (hudiča) bodo še naprtili našim malim!“ — „Tršice“ v šolah pa tako ali tako vzdihujejo že od prej.

Ali se v osnovni šoli moramo naučiti pisati—DA! Ali se v osnovni šoli moramo naučiti brati in računati—DA! Ali se v osnovni šoli moramo naučiti, da so nam vse, kar imamo danes, priborili naši partizani v NOB in da so dajali svoja življenja za domovino in svobodo—DA! Saj vse to res moramo tudi naučiti misliti samo (to je socialistično) in kritično in jasno povedati svoje misli—hja, tu se pa že rahlo začne—kakor kje!

Kadarkoli kdo malo plašno pripomni kaj, kar vsaj malo zadeva šolo, že začnejo naši „šolniki“ vik in krik in pol leta slišimo samo še to, da so grozno preobremenjeni in da vzgajati in to ta male (kaj šele večje) ni kar tako (kar spomnite se samo svojega srčka) in da bodo morali izdelovati umetne živce samo zaradi njih in naj jih že enkrat vsaj kdo pusti pri miru!

Ja, saj res naši tovariši in tovarišice ne poslušajo kar naprej rajskega žvrgolenja, ampak „posel je posel“.

Naj povem, kar me žuli. Ko smo doslej obiskali večino OŠ v ptujski občini, smo predvsem mi govorili učencem. Na zadnjem skupnem srečanju (v petek, 2. novembra v OŠ F. Osojnik) smo bili člani centra marksističnih krožkov in predstavniki iz OŠ. Iz vsake OŠ, ne glede na to, ali ima marksistični krožek ali ne, je bilo vabljenih po pet učencev. Žal učencev iz skoraj polovice OŠ ni bilo, česar si ne znamo razlagati.

Srečanje je potekalo tako: Najprej je bila javna tribuna, na kateri je bil naš gost tovariš Lešnik iz Slovenske Bistrice, ki se je ljubeznivo

odzval našemu vabilu in nam povedal marsikaj novega in zanimivega o mladih po svetu, predvsem v zahodnoevropskih deželah; potem smo se razdelili v tri skupine. Članice centra so vodile pogovor, ki je v začetku malo spominjal na šolske razredne ure v prisotnosti strogega razrednika, vendar smo se po začetni temi — o predavanju „segregi“ in pozneje so nam učenci pripovedovali res zanimive in osupljive reči.

Tako smo slišali, da imajo v neki organizaciji ZSMS v šoli takšnega mentorja (učitelja seveda), ki zelo redko, se pravi nikdar, ne najde časa za odgovore na vprašanje učencev. Slišali smo, da se na neki drugi šoli NE SMEJO povezovati z OO ZSMS v KS (ker imajo mladinci sestanke ob 20. uri, takrat pa otročki morajo spančkati!) Slišali smo, da so učenci od 6. do 8. razreda morali „brez odstopanja“ naročiti Pionirja in Pionirski list, pa če jih zanima ali ne; seveda pa na tej šoli nikakor niso prišli na misel, da bi pokazali učencem Mladino, ki bi jih seznanjala še s čim drugim poleg raznih Špel in Sinov Martinov. Prav tako smo slišali, da imajo v eni od OŠ pouk organiziran tako, da hodijo v šolo vsi en mesec dopoldne in en popoldne — pouk je dvoimenski in da ZSMS z ničemer, niti z anketo niti s pritoževanjem in prepričevanjem ni uspela spremeniti tega (čeprav bi mogoče učenci nižje stopnje lažje hodili domov ob 5. uri popoldne, kot dekleta višje stopnje ob sedmih večer, in to naj bi se dogajalo zaradi nekaj učiteljev iz Ptuja (kako malo vedo mladinci o vlogi ZSMS)).

Slišali smo še mnogo tega, a to so samo najbolj slikoviti primeri in da ne bi kdo, kot se velikokrat dogaja, očital, da je to kritiziranje brez osnov, povem še to, da so vsi ti primeri vzeti samo iz prakse dveh osnovnih šol, čeprav marsikje drugje ni dosti boljše. Vse preradi namreč skrijemo vsakršno odgovornost za razne „objektivne vzroke in razloge“.

In če samo preletimo vsaj malo tega, se lahko vprašamo, kako naj bi v takih OŠ vzgojitelji s takšnim odnosom vzgajali mladino v dozorevajoče, kritične in sposobne osebnosti s socialističnimi idejami in načeli, če pa je v samih vodstvih OŠ ponekod tako malo socialističnega!

Ni socialistična vzgoja samo to, da nekdo kar naprej „meče cifre“ padlih ljudi (povsod po svetu padajo) in da mlačno iz knjig pridiga o samoupravljanju in hlapcu Jerneju, ki je našel pravico. Vsaj učitelji bi morali vedeti, da je pomemben osebni odnos in to pošten odnos do vsega tega, kar tako glasno in odločno zagovarjajo z besedami in da je bistvo socialistične ureditve skladnost besed in dejanj.

Poleg celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa v OŠ naj bi predmet Družbeno-moralna vzgoja podrobneje seznanjal učence z oblikami in vsebino odnosov v družbi in da bi bilo to spoznavanje čim bolj neprisluseno, se predmet tudi ne ocenjuje. In tako so v precej OŠ naredili iz predmeta uro zabave in veselja ali uro spanja — odvisno od avtoritete učitelja. DMV učijo navadno učitelji „po sili prilike“ in zato ni učinka. DMV bi morali biti zanimivejša in pestrejša od vseh ostalih predmetov, že zato, ker tu učenci niso prisiljeni slediti, in takšna je redkokje, če pa ponekod učenci poskušajo prodreti s svojimi interesi in predlogi, pa jim to zaradi togosti učitelja ne uspe.

Take in podobne slabosti moramo odpraviti, če hočemo učence v OŠ poglobljeno in intenzivno vzgajati v smeri socialističnega samoupravljanja, demokracije, spoznavanja medčloveških in družbenih odnosov ter razvijanja vseh tistih lastnosti, ki naj bi jih imel vsak zaveden in ustvarjalni človek naše družbe?

Danica Petrovič

VOJAKI V NOVIH UNIFORMAH

Novo blago — nova vetrovka

Najbrž ste že zasledili kakšno fotografijo o novem oblačenju vojakov, o novi in boljši tkanini ter o vetrovki. Septembra so namreč pričeli uvajati nove uniforme, ki so jih v jugoslovanski ljudski armadi preizkušali dve leti. Blago, ki je zamenjalo debelo volneno tkanino, je lažje in lepše ter se zato boljše nosi. Uniforma bo sedaj lažja kar za 650 gramov. Tako se bodo vojaki postopoma poslovili od 60 let starega plašča. Novosti pri novi uniformi so naslednje: hlače so ožje, lažje jih je čistiti, podobno je tudi s

Vetni jopič vojakom omogoča lažje gibanje in boljše počutje (foto: D. Cvetnić)

suknjičem. Največja novost je vetrovka, ki ima veliko žepov in na hrbtni strani dve zadrgi, ki tvorita velik žep, dosegljiv za obe roki. Vanj lahko vojak vloži šotorsko krilo in rezervno municijo. Vetni jopič je podložen, tako da se ga lahko nosi v letnem deževnem vremenu in v zimi. Spremembo uniform doživljajo tudi starešine JLA. Plašči so sodobnejšega kroja, svetlejši in odpornjši proti vlagi. Pokrivalo vojakov je ostalo nespremenjeno in sicer bodo vojaki kot doslej na glavah nosili titovko.

Tudi kurentovanje v koledar prireditvev

Pred 20. jubilejnim kurentovanjem, ki bi glede na dosedanje tradicijo in pozornost, moralo imeti drugačne temelje, se ponovno krešje mnenja. Da je to prireditve, ki ji nasplošno dajemo vso podporo, je znano, vendar dalje od tega nismo prišli. Ne more nam biti vseeno, ker nismo dosegli to, kar si leta in leta želimo, da postane kurentovanje res ptujska prireditve. Tako pa raje vsi stojimo ob strani in odločitev o prireditvi prepuščamo odboru za pripravo kurentovanja.

Sporazumevanje in dogovarjanje je že sestavina našega vsakodnevnega dela in odločanja, konkretno pa se pri tej prireditvi ne znamo organizirati. Zakaj bi to ne bila prireditve, s katero bi živeli skozi vso leto? V tem obdobju zbirali sredstva, ideje in postavili vsebinsko zasnovano prireditve, v kateri bi imel vsak svoj delež in odgovornost.

Najlažje je priti in si ogledati prireditve: kritizirati, pri tem pa ničesar ne storiti, da se zadeve ne premaknejo. Skupine ki nastopajo, je potrebno poprej pridobiti in ne teden dni pred kurentovanjem. Potrebno jim je

Kurentovanje je privlačno za občane od blizu in daleč (foto R)

zagotoviti tudi nadomestilo in še kaj. To pa je le mogoče, če odbor razpolaga z določenimi finančnimi sredstvi. Glede financiranja prireditve pa se stvari odlažajo iz leta v leto; tudi lanske smo obljubili novo finančno preobleko. Storili pa nismo ničesar.

Tako v tem trenutku ponovno izgleda, kot da se obračamo v temi. Jubilejna 20 prireditve bi že morala biti drugačna od dosedanjih, zato potrebuje tudi več finančnih sredstev. Kako jih bomo zagotovili, če vemo, da bo prihodnje kurentovanje že sredi februarja? Po že ustaljeni praksi bo potrebno ponovno trkati na vrata odgovornih v delovnih in drugih organizacijah, da prispejajo na pomoč. Koliko bo te pomoči, pa je odvisno od „dobre volje“ teh ljudi.

V tem trenutku se sicer stvari premikajo na bolje, vsaj po razpravah, ki so bile zadnje dni v okviru občine; o prireditvi pa je na prvi seji razpravljati tudi odbor za prireditve in proslave, občinski konferenci SZDL Ptui in ji dal vso podporo. Predlagal je tudi, da o njej razpravlja še politična koordinacija in predsedstvo občinske konference SZDL Ptuj. Brez dvoma pa ji je potrebno zagotoviti mesto v koledarju prireditvev in občini in ji tudi najti stalno obliko financiranja.

MG

VITAN

Želijo si nov obrat

Občani krajevne skupnosti Kog, še posebej pa tisti z Vitana si zelo želijo, da bi v njihov zaselek zašel kakšen proizvodni obrat. Marsikdo od mladih bi ostal doma, priložnost bi imeli vozači, ki jih je to naokoli kar precej. skratka delovne sile je v teh krajih več kot dovolj. Zavedajo se tudi tega, da vsaka vas ne more imeti lovarne, vendar imajo na Kogu več razlogov za kot proti tovarni.

Prihodnost za proizvodnjo je na dlani, zatrjujejo na Kogu. Tudi ormoška temeljna organizacija združenej dela Primat je pokazala nekaj interesa. V prostorih gospodarskega poslojpa Jožeta Tomažiča bi izdelovali posebne ključavnice. Želje po novem obratu so torej zelo velike, počakati pa bo treba na prihodnje leto, ko bodo svoje o tem rekli urbanisti, izvršni svet skupščine občine Ormož in delovna organizacija Primat. Sele ko bodo med temi usklajene besede, je upati, da bodo na Vitanu pričeli ropotati stroji.

zk

KOG

Šola z bogato preteklostjo

V stari knjigi, ki jo hrani tajnik krajevne skupnosti je zapisano: v letu 1779 je bila v bližini župnišča postavljena skromna hišica, v kateri je tedanjí ključar Ivan Sef stanoval in začel s poučevanjem kogovskih otrok. Ko je bil imenovan za učitelja v Svetinjah, je njegovo delo nadaljeval brat Jožef, ki je tako tudi postal prvi stalni učitelj na Kogu.

Zato ni naključje, da bodo praznik krajevne skupnosti povezali s praznovanjem 200-letnice osnovne šole, ki je danes edina celodnevna šola v ormoški občini. Prejšnji teden so se na Kogu tudi sestali predstavniki osnovne šole, krajevne samouprave in družbenopolitičnih organizacij ter sklenili, da bo praznik krajevne skupnosti potekal od 20. novembra, ko je praznik starejših občanov in nadaljevali 29. novembra in 22. decembra. Osrednja slovesnost ob praznovanju krajevnega praznika in 200-letnica osnovne šole pa bo 27. decembra. Takrat bodo pregledali prehojeno pot razvoja, prizadevnim krajanom podelili priznanja ter na svečani seji krajevne skupnosti in družbenopolitičnih organizacij sprejeli program razvoja za prihodnje leto in za srednjeročno obdobje 1981 — 1985.

zk

Smešnožalostna cirkovška kulturna zgodba

Ali je to sploh mogoče, je v nedeljo presenečeno vprašal eden od igralcev ljubljanskega mestnega gledališča, ko mu je vodja abonmajskega odbora pri domačem Prosvetnem društvu razložil kako v Cirkovcah zbirajo sredstva za gledališke predstave. Z dinarjem od veselice, se je začudil, kaj takšnega pa še živ dan nisem slišal, ne videl. Ja, kaj pa občani, občinska kulturna skupnost, občina in drugi? In razložili so mu:

Tako nekako so mu začeli pripovedovati pripoved o jari kači, ki je imela to nesrečo, da se je rodila v Cirkovcah in je imela nek umetniški navdih v sebi. V Cirkovcah so si namreč pred dvema letoma zgradili dom krajanov, kjer je dvorana s 500 sedeži in oder s 140 kv. metrov površine in je največji v ptujski občini. Denar za Talijin hram, kot ga nekateri učeni radi imenujejo, so poleg občanov prispevali republiška kulturna skupnost, krajevna skupnost občine Ptuj, domače prosvetno društvo, mladina, občinska telesnokulturna skupnost, otroško varstvo, stanovanjska skupnost, KZ Dravsko polje in drugi. Ko je bil dom zgrajen so financejri črki i dodali še piko rekoč: tako, mi smo svoje opravili. In prav so imeli.

Toda ne vsi! Prazna dvorana in prazen oder nam nič ne koristita, so menili občani. Hočemo kruha in iger! Kmalu so dobili eno in drugo. Lani pet abonmajske predstav, prišli so gledališčniki iz Maribora, Ljubljane, Zagreba in Ptuja. Vsi so bili zadovoljni, tisti na odru in tisti v dvorani. Nekaj denarja se je v tistem obdobju zbralo z vstopnino, nekaj z veselico, ki so jo organizirali cirkovski zanesenjaki. Z načinom oduševstva bi kdo rekel. Zato so že lani menili, da bi letos opustili tak način zbiranja. Prihodnje leto bomo posegli v plan in finančno konstrukcijo občinske kulturne skupnosti, so si rekli in začeli z besedami: zagotovo nam bodo pomagali. Dali so prošnjo, eno vljudno, drugo malo marj. V prepričanju, da bodo uspeli. Naslednja poteza je bila napravljena delegatski skupščini: ko bi nam hoteli pokriti stroške ene predstave je bila skromna želja delegata — uporabnika takoiimenovane kulturne hrane. Minilo je leto, toda nič. Tako pa vseeno ni bilo. Ponudili so jim predstavo, ki pa žal ni ustrezala

vsebinski zasnovi abonmaja in tudi na cenen način so jih hoteli odpraviti... Morda?

Člani izvršnega odbora kulturne skupnosti so to vprašanje večkrat preraščali. Navdušenja pravega ni bilo. Najbrž upravičeno, kajti razpolagati z denarjem, ki ga ni, je najtežje delegatsko delo. Sicer pa kaj bi s kulturno skupnostjo računali, ko pa je poslovala z izgubo in jo dajejo arheološka izkopavanja, pa vlažni grajski zidovi, stavba muzeja revolucije NOB, pa skupni program, pa staro mestno jedro, osebni dohodki, brigadirji. Dornava. Borl. slikarska kolonija itd. itd. Kdo bi našteval. Denarja ni in ga najbrž tudi ne bo, je bil odgovor. Planirajte, morda drugo leto! Dobro, pa planirajmo so si rekli vrli možaki v Cirkovcah. In so planirali nove gledališke predstave. Potrebno bi bil nekaj milijonov, dva ali tri, da bi lahko potešili duhovno lakoto kmetu in delavcu. Pa je videti, da je ne bodo.

Bomo jo, so oni dan rekli možaki. Prirediti bomo silvestrsko zabavo. 30 ali 40 ljudi nam je potrebno in uspeli bomo. 40 takih, ki jim ne bo žal za silvestrsko noč, za tisto najdaljšo noč v letu, ki jo hočejo vsi lepo in prijetno ter imenitno preživeti. 40 mož in žena ne bodo te noči preživljali tako kot drugi, delali bodo in z delom prispevali, da se bo v Cirkovcah še vrtele gledališko kolo in svetile odrske luči. Vsaj trikrat še v tej sezoni.

Ali je to mogoče, je oni dan spraševal... Je mogoče, so mu odgovorili. Se bi prišli, pa kaj ko za takšno vrsto kulture ni denarja. Kmečki turizem se naj grejo, ne pa kulture!

Jo, kako slaboumno nekateri mislijo. Očitno gre v Cirkovcah za nesporazum, ali pa za vprašanje, ki zahteva globljo delegatsko, socialno in ne nazadnje še kulturnopolitično razpravo. Mar ni predstava namenjena občinstvu, mar ni kulturna stvaritev za človeka, mar ni kulturni dinar za vse enak? Na vprašanje, ali se tam po Dravskem polju gredo zastarele malomeščanstva in snobizma, bi Cirkovčan takole odgovorili: vaški oder je včasih reševal mestno gledališko eleganco, zakaj ne bi sodobno, bogato, dognano, znanstveno in lepobesedno mestno gledališče sedaj reševalo krizo vaškega odra!

z. kodrič

SAMO ENA ČRPALKA PREMALO

Petrolova bencinska črpalka je edina v ormoški občini. Ker se je z njeno pomočjo povečalo število družbenih in zasebnih avtomobi-

lov, se je povečala tudi poraba naftnih derivatov. Zaradi tega je gneča na edini bencinski črpalki včasih nepopisna in neznosna.

Občani, domači in tujovzniki se nad tem hučujejo upravičeno. Kako iz zagate?

Povedano preprosto: zgraditi bi morali vsaj še dve bencinski črpalki in problem bi rešili. Pred leti se je občinska skupščina že dogovarjala z Istrabenzom o gradnji nove črpalke v Središču ob Dravi, vendar je vse ostalo samo pri dogovorih. Druga možnost gradnje se sedaj obeta pri prevstitvi republiške ceste. Tako nameravajo do leta 1981 blizu križišča cest proti Ljutomeru in Središču zgraditi večji servis, avtopralnico in seveda novo bencinsko črpalko.

Pogovori o novogradnji črpalke in o prevstitvi republiške ceste, ki sedaj vodi skozi mestno jedro, so že stekli na republiški skupščini za ceste. Upajmo, da tokrat ne bo ostalo samo pri dogovarjanju.

Besedilo in slika: zk

V prometnih konicah je gneča na edini ormoški bencinski črpalki velika

PISMO BRALCEV**Tudi pri plavanju vsem enake možnosti**

O tem, kako je še vedno premajhno število šoloobveznih otrok vključenih v različne športne aktivnosti, se veliko govori in piše. Plavanje je gotovo eden tistih športov, ki opravičuje množično vključevanje otrok tudi zaradi drugih dejavnikov in ne zgolj zaradi športnih tekmovalnosti.

V ptujski občini imamo na voljo bazene že nekaj let, toda vse je ostalo le pri plavalnem klubu, v katerega se je sodeč po mnenju mnogih staršev in otrok, svoj čas bilo težko vpisati. Pravzaprav bi že takrat na začetku bilo treba pripraviti množično tekmovalno in

vsem otrokom dati enake možnosti ter pri vseh upoštevati enake kriterije pri vpisu o katerem še danes krožijo sila nejasne govorice. Vemo, da večje število zaposlenih staršev s težavo pelje otroka redno na plavanje iz veliko objektivnih razlogov, v katere nenazadnje sodi tudi premajhna finančna zmogljivost. Ne bi bilo odveč, ko bi v šolskih programih tudi plavanje našlo svoje mesto. Ob dobri organizaciji in večji angažiranosti vseh odgovornih delavcev ter ob sodelovanju plavalnega kluba s šolami uspehi gotovo ne bi izostali.

Kam pripelje zaprtost ptujskega plavalnega kluba in premajhna angažiranost osnovnih šol, sem si imela priliko ogledati v soboto 3. novembra 1979 dopoldan, ko je bil ptujski plavalni klub organizator tekmovalja osnovnih šol ptujske občine. Če je to tekmovalje bilo zastavljeno po programu dela ptujskega plavalnega kluba za leto 1979, bi naj vse drugače potekale priprave, v katerih bi morale sodelovati tudi šole in bi bili učenci pripravljani (tukaj mislim le tiste otroke, ki niso člani plavalnega kluba). Tako pa so nekaj dni (nekje le 2-3 dni) pred tekmovaljem, tovarišice in tovariši povprašali po razredih kdo želi tekmovali. Otroci radi plavajo, radi tekmujejo. Končno pa jih nihče ni vprašal če trenirajo in ali bodo zmogli. Prav tako jim nihče ni povedal, da bodo tekmovali skupaj s člani plavalnega kluba, ki redno trenirajo.

Vem, da mislite, saj ni pomembno zmaganje, pomembno je sodelovati. Res je, vendar je enako pomembno — kako sodelovati.

Tako kot tokrat, gotovo ne.

Prvošolke so spremljali starši. Na njihova vprašanja o času trajanja tekmovalja je bilo s strani organizatorja odgovorjeno, da bodo majhni otroci plavali v prvih skupinah. Starši so bili veseli take razumne odločitve, saj končno vemo kako so majhni otroci veliko bolj nestrpni, hitreje se utrujajo in mnogi so prvič prišli na tako tekmovalje. Nekateri niso plavali od poletja.

Večina staršev je ostala zunaj, ker se je bilo potrebno sezuti, tudi nekatere tovarišice so ostale zunaj. Najmlajši so bili precej zbegani. Prostor okrog bazena je bil podoben nogometnemu igrišču, kar je močno vplivalo na organizatorje in v nekem smislu ustvarilo tudi časovno stisko.

Malčki so čakali.

Organizator ni držal obljube.

Čakale so mamice za stekleno

steno ter z očmi iskale vsaka svojega otroka, čakali so očetje. Nekateri starši so se le sezuli, stopili v „areno“, poiskali svojega otroka in odšli domov. Prenekateri pikra pripomba je padla. Neka mati je na kos papirja natisnala vprašanje zakaj še ne plavajo najmlajši in ga pritiskala ob stekleno steno. Toda nič. Le bežen pogled, nasmeš (morda posmeš), zmig z rameni.

Nekdo bo rekel, da iz malenkosti delam probleme. Površno gledano to res ni problem, najmanj pa za plavalni klub, ki je zastavljeno nalogo opravil, njihovi člani so dosegli dobre, če ne odlične rezultate. Ni problem za mamico, ki je bila srečna, da je njen otrok sploh zdržal 50 m plavanja, ko pa ve, da plava le priložnostno.

Kvečjemu le razočaranje nekaterih otrok.

Vse lepo in prav vendar se zamislimo nad „vsem otrokom enake možnosti“ že pri štartu.

Letos je leto otroka. To vemo že celo leto. Vsaj letos bi naj prireditve bile v prid otrokom bolj organizirane.

Erika Trstenjak,
Zelenikova 1, Ptuj

Viktor Horvat

O GRADNJI ŠOLSKIH PROSTOROV V OBČINI ORMOŽ**Kako zagotoviti dovolj denarja?**

To je vprašanje, ki si ga v ormoški občini zastavljajo že nekaj časa, saj izobraževalna skupnost ne more zagotoviti 105 milijonov dinarjev, kolikor bi veljale nove šole. Naj še enkrat omenimo, da gre za gradnjo novih šol v Ormožu in Ivankovcih ter za prizidek osnovni šoli v Veliki Nedelji. V delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih bo stekla javna razprava o uvedbi občinskega samoprispevka, ki ga ima že večina slovenskih občin in je edini način in zagotavlja realizacijo plana o izgradnji šolskih prostorov v obdobju 1980-1985. Anketa v nadaljevanju sestavka naj bo prispevek javni razpravi, dokazuje pa, da se občani zavedajo potreb po novih šolskih objektih. Na vprašanje, ali so občani za gradnjo novih šolskih prostorov in ali so za uvedbo občinskega samoprispevka, so odgovorili:

Franc PUČKO, tajnik KS Ormož: »Prav je, da se odločimo za uvedbo občinskega samoprispevka za obdobje 1980-1985. Mislim, da moramo dati razvoju šolstva poseben poudarek, razmisliti pa moramo tudi o gradnji vrtcev. Poleg šolskega prostora imamo v naši KS v planu tudi gradnjo komunalnih objektov.«

Stefka PETEK iz Ormoža: »Šišala sem že, da je v pripravi akcija za uvedbo občinskega samoprispevka. Ker vem, da so šolski prostori nujno potrebni in ker imam sama bodočega šolarja, bom na referendumu glasovala

ZA. Pri gradnji novih šolskih prostorov, predvsem teh v Ormožu, moramo upoštevati, da bo z novo tovarno tudi število prebivalstva večje in tako bodo večje potrebe na področju izobraževanja. Nič nimam proti, da se zgradijo nove šole tudi v ostalih krajevnih skupnostih, vendar mora v mestu imeti prednost.«

Valerija RAJH, iz Ormoža: »Ni še dolgo, kar sem končala osnovno šolo v Ormožu, zato vem, da sedanji šolski prostori ne ustrezajo. Ni dovolj prostora za razne krožke, ki v šoli delujejo, ni telovadnice — skratka ni dovolj prostora za vse šolske aktivnosti. Prepričana sem, da moji starši ne bodo oklevali in se bodo na referendumu odločili ZA samoprispevek.«

Marija BRATUŠA iz Veličane: »Zelo si želimo šole v Ivankovcih, saj morajo naši otroci sedaj obiskovati šolo v Ormožu.« Na referendumu se bom odločila ZA, saj bodo nove šole potrebovali tudi moji otroci.«

Karel PLEČKO iz Trgovišča: »Z gradnjo novih šol smo že v nekajletni zamudi, zato v celoti podpiram program razvoja šolstva v ormoški občini. Težava pa je v tem, ker imamo v KS Velika Nedelja že 3 odstotni samoprispevek in bi zato še občinski pomenil preveliko breme. Veljalo bi razmisliti o znižanju krajevnega samoprispevka. Jasno pa je, da nove šolske prostore zelo potrebujemo.«

JB
fotografije: ZK

Franc Pučko

Stefka Petek

Valerija Rajh

Marija Bratuša

Karel Plečko

Da bodo starejši lahko več brali

Družbena skrb za kar najboljše počutje starejših ljudi v domu Dr. Jožeta Potrča v Poljčanah, se kaže tudi v tem, da so obnovili staro zgradbo in jo razširili z novim prizidkom. Pred nedavnim pa je Matična knjižnica iz Slov. Bistrice v prizidevanjih, da bi omogočila kar največje zblizanje oškrbovancev doma s knjigo, ki jim lahko nudi tako razvedrilo kot širitev obzorja, ustanovila v prostorih preurejenega doma tudi izposojevalnico knjig.

V izposojevalnici imajo za začetek čez 200 raznih knjig, izbrane predvsem po željah in okusu starejših občanov. Med knjigami je tako največ zgodovinskih tem, zlasti še iz časov NOB, precej pa je tudi povesti iz kmečkega življenja, pa še z leposlovno vsebino, pustolovski zgodbi in podobno. Na podlagi zanimanja za branje nasplošno in za posamezna področja, bodo knjižni fond obnavljali, dopolnjevali in širili.

V. Horvat

Za vodovod v Cerkvenjaku

Okrog 300 gospodinjstvom na območju krajevnih skupnosti Cerkvenjak že več ne zadošča začetje iz dosedanjega krajevnega vodovoda. Zato je KS začela s pripravami. Z delom so že mislili začeti, vendar se je zataknilo pri finančnih sredstvih. V Cogetincih namreč načrtujejo gradnjo novega vodovodnega zajetja, na najvišji točki Cerkvenjaka pa bi naredili vodovodni rezervoar.

J. Lorber

Koncert za varčevalce

V Narodnem domu v Ptujju je bil 30. oktobra koncert moškega pevskega zbora „Slava Klavira“ iz Maribora, ki ga je poslovna enota KB Maribor v Ptujju organizirala za svoje varčevalce ob svetovnem dnevu varčevanja. Številni poslušalci so izredno toplo pozdravili priznane mariborske pevce, ki jih vodi profesor Branko Rajšter.

foto: B. Rode

V osnovnih organizacijah sindikata ocenjujejo preteklo dejavnost

V osnovnih organizacijah zveze sindikatov na območju občine Slovenska Bistrica potekajo te dni intenzivne priprave na občne zbornice, medtem ko bodo v tem času v konferencah OO ZSS izvedli konstitutivne seje in v koordinacijskih odborih volilne seje.

Posebno pozornost bodo sindikati bistriške občine v samih pripravah kot tudi na zborih in sejah v osnovnih organizacijah zveze sindikatov, posvetili volitvam novih vodstev in članov izvršnih odborov v OO ZSS. Za uspešnejše uresničevanje te naloge, predvsem v smeri kadrovske krepitve vodstev sindikalnih organizacij, tesno sodelujejo z vodstvi družbeno političnih organizacij v svoji delovni sredini, še posebej z OO ZK in ZSMS.

V občini načrtujejo, da bodo evidentiranje vseh možnih kandidatov za člane sindikalnih vodstev in predsednikov OO ZSS za prihodnje, dvoletno mandatno obdobje, predvidoma zaključili v vseh delovnih sredinah, po planu to je do 15. novembra. Kadrovske oblikovanje

SLOV. BISTRICA

novih vodstev OOS je tudi osnova, da bodo lahko že v naslednjih dneh izvršni odbori OOS sprejeli operativne plane priprav na občne zbornice, ki bodo v bistriški občini trajali od 15. decembra 1979 do 15. januarja 1980.

Pri vseh akcijah evidentiranja in kadrovanja bodo z osnovnimi organizacijami sindikata tesno sodelovali tudi člani predsedstva OSS Slovenska Bistrica. V ta namen že sprejeli potrebna navodila za delo.

Na vseh občnih zborih in sejah OO ZSS na območju bistriške občine bodo skupno z kadrovskega rešitvami ocenili tudi rezultate minulega delovanja in sprejeli delovne usmeritve za prihodnje, dvoletno obdobje. Posebno pozornost bodo morali v naslednjem obdobju posvetiti vključevanju novih članov in ocenili bodo uresničevanje krepitve in razvoja kolektivnega vodstva in dela ter odgovornosti članov izvršnih

odborov kot tudi delovanju sindikalnih skupin. Pomembni napotki za uspešnejše delo v prihodnjem mandatnem obdobju bodo tudi zaključki ocene dela delegatov iz OO ZSS v krajevnih konferencah SZDL in njenih organih kot tudi analiza doseženih pogojev za delo in odnos poslovalnih organov in strokovnih služb do dela družbenopolitičnih organizacij v posamezni delovni organizaciji. Za uspešno uresničevanje vseh teh nalog v prihodnjem obdobju bo odigrala pomembno vlogo tudi dosežena stopnja stalne povezanosti OO ZSS z občinskim svetom ZS ter njegovimi sindikati.

Z namenom, da bi lahko v prihodnjem obdobju poenotili mandate v koordinacijskih odborih, OO ZSS in konferencah sindikatov na območju celotne občine, s tem pa tudi volitve in konstitutivne seje, bodo te opravili v celoti tudi v tistih delovnih sredinah, kjer dosedanjim organom v postavljenih tokah še ne poteče mandat.

Viktor Horvat

ARHEOLOŠKI PTUJ

Slovensko arheološko društvo je na svojem sestanku 8. 11. 1979 v Ptuj razpravljalo o problematiki Arheološkega oddelka Pokrajinskega muzeja

Arheološko delo v Ptuj se že nekaj let nazaj vrtilo v začaranem krogu. Na eni strani potrebe investitorjev, na drugi strani, predvsem kadrovske in prostorske probleme arheološkega oddelka pokrajinskega muzeja. Obseg zaščitnih izkopavanj se je v zadnjih letih glede na usmerjeno stanovanjsko izgradnjo v Ptuj znatno povečal, s tem pa se je povečal tudi obseg izkopane gradiva. Število arheologov je ostalo isto, prostori za deponiranje nove pridobljene gradiva in razstavnih prostorov se niso povečali. Gradivo se danes hrani v hodnikih, na podstrešju, na terenu in še kje. Razpoložljivi prostori tako onemogočajo vsakršno sistematično ureditev gradiva in kot tako, je to gradivo danes le mrtev kapital. Poseben problem tako starejšega kot novega gradiva predstavlja preparacija in konservacija. Kovinsko gradivo s starejših izkopavanj je že močno načela korozija, z novejših izkopavanj pa sta preparirana le dva odstotka

gradiva. Za preparacijo že obstoječega gradiva (kovinskega, koščenega, steklenega) bi muzej v naslednjih petih letih potreboval pet preparatorjev. Za udržitve kamnitega gradiva bi en konservator potreboval dve leti, poseben problem pa predstavlja preparacija lesa.

Da bi ta »gordijski voz« vendar le enkrat presekal, se je Slovensko arheološko društvo odločilo, da se z navedeno problematiko seznanijo tako člani društva kot predstavniki družbenopolitičnih organizacij občin Ormož in Ptuj, katerih območje pokriva muzej. Glede na to, da bo v prihodnjih petih letih potrebno samo v Ptuj sprostiti 52.500 m² zemljišča, je takojšnja akcija neizbežna.

Tako bo potrebno takoj pristopiti k postopni izpraznitvi stanovanj v Dominikanskem samostanu za potrebe arheološkega oddelka skupaj z obema ustanoviteljema muzeja, občinsko in republikansko kulturno skupnostjo ter samoupravno stanovanjsko skupnostjo. Glede na srednjeročni zadolžni načrt mesta Ptuja bo izdelan predlog zaščitnih arheoloških izkopavanj po letih. Zagotoviti je potrebno ustrezno kadrovsko zasedbo v arheološkem oddelku, v obdelavo že obstoječega gradiva, pa naj bi se vključili študentje arheologije v okviru seminarjskih in diplomskih nalog. Pospešiti je potrebno podpis družbenega dogovora o upravljanju in financiranju arheoloških izkopavanj in raziskovanj na spomeniškem območju občine Ptuj—Poetovca. Ob planiranju za naslednje petletno obdobje je potrebno opredeliti vlogo kulturne skupnosti Slovenije, ki v okviru spomeniško-varstvene dejavnosti do arheoloških spomenikov nima poslušar. Preko Razis-

V sedanjih prostorih arheološkega oddelka je obiskovalcem na vpogled le dva odstotka

Foto: Kosi

kovalne skupnosti Slovenije je potrebno najti sredstva za obdelavo gradiva. Zavedajoč se dejstva, da so ptujski problemi, slovenski problemi so predstavniki arheološkega inštituta, Narodnega muzeja, fakultete in Slovenskega arheološkega društva pripravljeni sodelovati in pomagati pri razreševanju problematike arheološkega Ptuja. Nemogoče je namreč pričakovati, da bi lahko samo dva arheologa sledila in se vključevala v razvoj obeh občin ob nespori ugotovitvi strokovnjakov, da arheološke najdbe na našem območju od neolita do srednjega veka presegajo krajevni ter regionalni pomen in jih lahko uvrščamo med najpomembnejše v Evropi.

Ob tem pa se odpira cela vrsta čisto strokovnih, pa tudi manj arheoloških strokovnih vprašanj, od samega pristopa k zaščitnim izkopavanjem vrednotenja arheološkega dela, obveznosti investitorja, strokovnost arheologov pa vse do obdelave in objave gradiva in nenazadnje tudi ustrezne prezentacije le-tega.

Problematika je torej široka in vključuje ter zavezuje mnoge tako v občin kot v republiki. Ena od možnih rešitev je pravgotovo Družbeni dogovor o upravljanju in financiranju arheoloških izkopavanj in raziskovanj na spomeniškem območju občine Ptuj—Poetovca, ki naj bi zajel najširši krog vseh, katerih naloga je varovanje kulturne dediščine. Žal pa aktivnosti v zvezi z družbenim dogovorom iz neznanih razlogov tečejo vse prepočas.

N. B.

Mladost v pesmi, besedi in spretnosti

V soboto, 10. novembra je bilo v Ptuj tekmovanje Mladost v pesmi, besedi in spretnosti, ki so se ga udeležile ekipe OO ZSMS iz Centra srednjega usmerjenega izobraževanja TOZD gimnazije, Franc Kramberger Rogoznica, Bratje Reš, Turnišče, Trnovska vas, Boris Zihel, Podvinci, Ivan Spolenjak in Destrih. V finale, ki je bilo popoldan v ptujskem gledališču, so se uvrstile ekipe TOZD gimnazije, Franc Kramberger Rogoznica in Bratje Reš.

Tričlanske ekipe so odgovorile skupaj na devet vprašanj, največ znanja pa je pokazala ekipa OO ZSMS TOZD Gimnazija ki so jo sestavljale skupaj z najboljšo ekipo vojašnice Dušan Kveder zastopala OK ZSMS Ptuj na področnem tekmovanju, ki bo v Ormožu.

Med sobotnim finalo so se maloštevilnim, a bučnim navijačem predstavili s kulturnim programom mladi iz Turnišča, Rogoznice, gimnazije in krajevne skupnosti Ivan Spolenjak. Ob koncu so finalisti prejeli knjižne nagrade — prispevale so jih DPO občine Ptuj — podelila pa jih je predsednica OK ZSMS Ptuj Dragica Voda, ki je mladim čestitala in jim zaželela mnogo uspeha na področnem tekmovanju.

N. D.

Koordinacijski odbor za proslave in prireditve pri predsedstvu Občinske konference SZDL Ptuj

POZIVA

družbenopolitične organizacije, skupščino občine, organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti, društva in zveze društev občine Ptuj, da najpozneje do 15. decembra 1979 sporočijo proslave in prireditve v letu 1980, ki jih predlagajo za vključitev v program občinskega in širšega družbenega pomena.

Predlogi morajo vsebovati:

1. politični, zgodovinski in kulturni pomen ter idejnopolitični smoter proslave
2. organizatorja proslave
3. čas in kraj proslave
4. obseg finančnih sredstev in vire za njihovo zagotovitev
5. predlog govornika, če je ta predlagan iz vrst članov občinskih ali republiških organov.

Koordinacijski odbor bo na podlagi sprejetih poročil izdelal skupni predlog programa proslav občinskega pomena in ga posredoval v dokončni sprejem predsedstvu Občinske konference SZDL Ptuj. S tem želimo doseči vsebinsko usklajenost in pravočasnost načrtovanja proslav in prireditev ter zagotoviti usklajenost programa z materialnimi možnostmi. Krajevne skupnosti, organizacije združenega dela, družbene organizacije in društva v krajevni skupnosti pa do 10. decembra 1979 z istimi podatki dostavijo poročila koordinacijskim odborom za proslave in prireditve pri SZDL v KS, če v letu 1980 za svoje okolje ali tudi širše načrtujejo proslave in prireditve.

Tudi na tem področju želimo doseči sodelovanje, usklajenost in pregled nad pomembnejšimi delovnimi in drugimi jubileji v občini s tem, da materialne obveznosti za te proslave in prireditve prevzemajo organizatorji sami.

Koordinacijski odbor za proslave in prireditve pri predsedstvu OK SZDL Ptuj

Začele so se priprave na revijo pevskih zborov

Zveza kulturnih organizacij v Ptuj je tudi letos organizator občinskega srečanja odraslih pevskih zborov, ki bo v začetku meseca decembra in v počastitev dneva republike ter bližnjega praznika JLA. Na dosedanjih sestankih z zborovodji so že izdelali okvirni program nastopa, spregovorili pa tudi širše o problematiki zborovskega petja v ptujski občini.

Na letošnji občinski reviji bo nastopilo osemnajst odraslih — moških, ženskih in mešanih pevskih zborov in med njimi tudi dva nova. To sta pevski zbor društva upokojencev iz Kidričevega in Kungote.

Na terenu so pričele z delom tudi gledališke skupine in iz nekaterih krajev že poročajo o letošnjem programu. Tako bodo v Stopercah po nekajletnem premoru v tej sezoni nastudirali Novakov Gugalnik, perspektivna in mlada skupina iz Kidričevega se je

lotila študija komedije Zares čuden par, dramska družina v Podlehniku bo uprizorila Finžgarjevo Razvalino življenja. Igralci v Zetalah bodo nadaljevali svoje delo z drugim delom Partljičeve O ne, ščuke pa ne, začeli pa so z delom še na Grajeni, na Vidmu, Hajdini in Kungoti ter v nekaterih drugih krajevnih središčih.

Pred tremi tedni so se sestali tudi mentorji oziroma vodje dramskih skupin in določili razpored sodelovanja s posameznimi skupinami, ki jim je potrebna strokovna pomoč pri režijskem delu in pričakujejo, da bo delo ponovno dobro steklo. Prihodnje leto bi zveza kulturnih organizacij rada ponovno pripravila občinsko dramsko revijo na kateri bi tudi preverili kvaliteten rast posameznih dramskih skupin.

mš

VIDA ROJIC UPORNE SLOVENSKE GORICE

(122. nadaljevanje)

MINERCI LACKOVEGA ODREDA IN TERCENCI OF NAPADAJO

Iz dnevnih poročil Lackovega odreda za februar zvemo, da je minerska skupina tega odreda zajela 7. februarja pri Zg. Kungoti pet Italijanov in dva Nemca ter jim zaplenila opremo. Od tu je odšla k Jurju ob Pesnici po šest »pancer-faustov.« Skupina je že 2. februarja minirala železniško progo med Pesnico in Sentilje. Eksplozija mine je iztirila tovorni vlak. Znova je minirala železniško progo 9. februarja. 7. februarja so mladinci OF napadli šolo v Jurovskem dolu, razbili šipe in peči in tako onemogočili pouk. Nemški učitelji so se odselili v Lenart. 1. oktobra 1944 iz strahu pred partizani in se vsak dan vozili učit v lakobski dol. Sedaj pa je pouk prenehal. Čez teden dni so partizani spet napadli šolo. Tedaj so zažgali uradne knjige in nemško knjižnico. (Vir: J. Kizlar: NOB občine Lenart, arhiv muzeja NO Maribor). 7. februarja so partizani obračunali z izdajalcem Rudolfom Gregorcem (44) v Placarju. Čez pet dni so zanesli požar pri »šturmfrirerju« Hermanštaf Martinu Lasiču v Hermancih v občini Mala Nedelja. (Dnevnik kazenskih postopkov pri javnem tožilstvu Maribor za leto 1945; arhiv muzeja NO Maribor).

NEMŠKA HAJKA V RADEHOVI

Okrog 40 policistov in orožnikov je hajkalo 11. februarja 1945 v Radehovi pri Voličini. Orožniki so bili iz Lenarta, kjer so imeli dve streljani postojanki, v hiši izgnanega dr. Goriška in v nasprotni Koroševi. Pred Koroševco hišo so iz strahu pred partizani napravili visok nasip. Goriškovo hišo pa so odprli z železnimi križi na oknih in utdili vhodna vrata. V Lenartu je bilo okrog 40 do 50 orožnikov, ko so jih leta 1944 pomnožili. V Radehovi so Nemci iskali partizane pri Šumanovih in Vutejevih. Pri Šumanovih niso našli. Ko pa so se približali Vutejevi domaciji, sta od tam streljala na orožnike in gestapovce partizana Avgusta Jeršek-Smiljan iz Ljubljane in Franc Bric-Franjo iz Smartnega ob Dretu. Pri tem je obšel mrtev nemški orožnik. Nemci so nato metali v Vutejevo hišo ročne bombe, vdrli vanjo, prijeli gospodarja, ga privezali na dvorišču k vodnjaku in ga strašno pretepali s pištolo.

Angela Vute, njegova žena, je medte, kurila v hiši partizanski torbi s skom OF. Oba partizana pa sta tolkla po sovražniku iz podstrešja, kamor sta se zatekla. Na zadnjo bombo sta se vlegla, ki ju je pokončala. Gospodar Radko Vute je moral hudo pretepen po mrtva partizana in ju prinesli na dvorišče.

Orožniki so odpeljali obe družini: Šumanovo in Butejevo. Vuteja so v zaporu še naprej mučili tako, da mu je viselo meso s telesa. Po Šumanu so hodili, mu zlomili rebra in ključnico. Šuman je bil zaprt do konca vojne. Vute pa je pobegnil iz mariborskih zaporov ob bombnem napadu 2. aprila. Odsel je v partizane.

Partizana Smiljana in Franja so pokopali na lenarškem pokopališču in ju svoji po vojni prenesli na svoji domači pokopališči.

Po spopadu v Radehovi so Nemci zaprli več Lenarčanov: Matildo Devidejevo, Ivana Slatiča, Alojza Muhiča, Jožeta Babiča in Ivana Pirherja.

MOBILIZACIJA

Iz januarja se spominimo, da je osvobodilno gibanje načrtovalo mobilizacijo v Slovenskih gorah, ki naj bi bila širokopotezna in bi se zaključila 10. januarja. Toda mnoge ovire niso dovolile, da bi v redu opravili to nalogo, zato je bila naloga aktivistov OF, da nadaljujejo z mobilizacijo tudi februarja in kot bomo zvedeli pozneje, so se trudili z mobilizacijo do konca vojne.

V ljutomerskem okrožju so ustanovili februarja posebno mobilizacijsko patroljo, ki je nato spremljala novice v partizane. Več patrolj niso mogli ustanoviti, ker niso bili dovolj orožja. Patroljo je vodil Ferdo Spelak—Lojze, ki je bil zato oproščen drugih dolžnosti. Z vojaškimi obvezniki so vodili v okrožju masovne sestanke. Sklenili so tudi, da bodo napravili potrebne mobilizacijske spiske in da bodo izdali letak, ki bo poziv vsem vojnim obveznikom NOV. Povečali pa bodo tudi napade na sovražnika. Mobilizacija je bila ovirana zaradi oddaljenosti ljutomerskega okrožja od večjih vojaških enot NOV in POS. Drugi vzrok, da je slabo potekala, je bil oportunistem ljudi pa tudi aktivistov, kljub temu, da se je Slovenskim goram že bližala Rdeča armada. Aktivisti so zgubljali voljo, ker so skoro vse skupine mobiliziranih padle na poti na Kozjak ali na Pohorje že v Slovenskih gorah v zasede. V takih primerih so se novinci razgubili, nekatere pa je sovražnik ujel. Slabo je vplivala na ljudi tudi vest, ki so jo širili dezertirji iz Lackovega odreda in iz raznih brigad, češ, da je tam premalo orožja in drugih potrebščin za mobiliziranje. (Dok. 16268—poročilo o seji OOOF Ljutomer 25. 2. 45, zg. arhiv CK ZKS).

V poročilu OK KPS Maribor z dne 24. februarja 1945 Oblastnemu kom. KPS, ki ga je napisal Sergej Kraigher, beremo, da je mobilizacija iz dneva v dan nujnejša zaradi nemške in četniške mobilizacije. Štab IV. operativne cone mora dati stroga navodila svojim rednim enotam, da se ne bodo branile sprejemati novih neoboroženih borcev. Že v prejšnjem poročilu z dne 4. februarja je Sergej Kraigher pisal o mobilizaciji in navedel, da je bilo do tedaj mobiliziranih v okrožju 2000 novincev. Poročilo ne navaja, koliko od teh je bilo iz Slovenskih gor. V poročilu navaja Kraigher, naj bo mesec februar še dalje posvečen geslu »Vse za našo vojsko!«

Vičarjeva hiša v Rotmanu, kjer je delovala od januarja do marca 1945 Tehnika Reš

Katja Rupena, aktivistka OF v ljutomerskem okrožju, je padla 25. februarja 1945

Janez Trstenjak (21 let) dijak iz Pušenc, obesen pri Frankolovem, 12. februarja 1945

TISK

Navedli smo, da je februarja delovala v ptujskem območju Slovenskih goric Tehnika Reš v Rotmanu v Slovenskih gorah, ustanovljena januarja in je z delom prenehala marca. Poznamo še okrožno tehniko Osojnik v ljutomerskem okrožju in tehniko Rajnč, ki je delovala v vasi Zvab pri Runču. Tehnika Rajnč je prenehala z delom tudi marca 1945.

Veliko tiska je prihajalo v Slovenske gorice od drugod. Za to so skrbeli po okrajih referenti za agitacijo in propagando. Tehnika Lacko v Stogovcih pod Ptujsko goro je 6. 2. 1945 zabeležila, da je poslala v ljutomersko okrožje 590 izvodov glasila NOVI ČAS. Ker so poti, po katerih je prihajal v ljutomersko okrožje tisk OF, polne zaprek je okrožni odbor OF sklenil tiskati več letakov in brošur. Natisnili bodo letak, ki bo poziv v NOV, letak četnikom, koledar OF, diagram o ljudski oblasti, letak: Klevete in resnica o komunizmu, Pesmarico partizanskih pesmi, Brošuro o zgodovini OF, Titovo sliko in drugo. »Domača tiskarska redno izdaja Radio vestnik, v katerega vnaša domače dogodke in iz bližnje Hrvaške.« beremo v dokumentu.

V druge predele Slovenskih gor, bližje Mariboru in Pohorju je prihajalo največ tiska iz tehnike Mernik na Pohorju. Redno je tiskala tednik Pregled dogodkov, dnevno pa Radio-vestnik. Ista glasila sta ponatisnili Tehnika Lacko v ptujskem okraju in tehnika Ilc v dravogradskem. Vse tri tehnike so natisnile tudi dvakrat po trideset tisoč izvodov parolnih lističev za proslavo obletnice prihoda 14. divizije na Štajersko in za 24-letnico Rdeče armade. Od brošur so izšle: Kratak pregled NOB, Govor maršala Tita. Z Rdečo armado naprej. Zbirka važnejših člankov. V tisku pa je Krimsk konferenca. (Dok. 16279 — 8. 2. 1945 — poročilo OK KPS Maribor — obl. kom. arhiv CK ZKS).

V poročilu OK KPS Maribor — oblastnemu komiteju, ki ga je napisal 4. 2. 1945 Segej Kraigher, beremo o treh največjih tehnikah v mariborskem okrožju: Tehnika Lacko, tehnika Mernik in Stane Ilc, ki so razmnožile okrožnico CK KPS o organizacijskih in kadrovskih vprašanjih, brošuro Proletarska revolucija in diktatura proletariata, in o politiki Vatikana. »Na študijskih sestankih, ki smo jih začeli,« beremo v poročilu, »bomo obdelali tale vprašanja: Zgodovino in strukturo naše oblasti, Teorijo Partije, Kmečko in agrarno vprašanje.« (dok. brez štev., arhiv CK ZKS—dopisi obl. kom.)

Nadaljevanje prihodnj

ZA PRIJATELJE ESPERANTA

Na področju esperanta je mnogo zanimivega na vseh koncih naše zemeljske oble. Nas pa seveda najbolj zanima SAT kongres (svetovne delavske esperantske organizacije), ki bo na Reki. O tem in o drugih dogajanjih na področju esperanta bomo podrobneje govorili na sestankih oziroma konverzijskih večerih.

Zato s tem obveščamo vse članke in prijatelje ESPERANTA, da bodo v prihodnje ti sestanki ob ponedeljkih od 17. do 19. ure v Narodnem domu v Ptuj (1. nadst. šank soba). Pričeli bomo tudi z nadaljevalnim tečajem, zanj se naj oglasijo tečajniki z »A« izpitom.

J.D.

PRAGERSKO

Nova šola, nove možnosti organiziranega varstva otrok

V kraju Pragersko so pred nedavnim svojemu namenu predali prenovljeno šolsko poslopje, s tem pa tudi omogočili sodobnejše pogoje izobraževanja in varstva najmlajših krajanov.

Medtem ko je stara šolska zgradba s svojimi neprimernimi, predvsem pa utesnjenimi šolskimi prostori, zavirala razvoj mnogih, sicer nujno potrebnih aktivnosti in organiziranosti za najmlajše, pa so z pridobitvijo prenovljene šolske zgradbe nekateri problemi našli trdnjšo podlago za hitrejšo rešitev.

Posebno pozornost je tako kmalu vzbudila želja krajanov, predvsem staršev šoloobveznih otrok, od katerih večina se vsakodnevno prevaža na delo v oddaljena industrijska središča, predvsem v Slovensko Bistrico in Maribor, po organiziranju kosil v šoli, saj se starši zaradi oddaljenosti med delovnimi mesti in domom zelo pozno vračajo. To pa je tudi vzrok, da je vzporedno z željo po rednih šolskih kosilih nastala tudi potreba po organiziranju podaljšanega bivanja otrok, predvsem tistih v najnižjih razredih.

Za začetek si želijo, da bi ustanovili oddelek podaljšanega bivanja, medtem ko se zavzemajo, da bi v prihodnjem šolskem letu na šoli delovala dva takšna oddelka.

Viktor Horvat

SLOVENSKA BISTRICA

Z novimi delovnimi zmagami se bodo spomnili žrtev

V prizadevanjih, da bi prebivalci občine Slovenska Bistrica kar najbolj svečano proslavili bližnji občinski praznik 8. januar 1980 in se tako spomnili težkih bojev pohorskih partizanov, se posebej tragičnega dogodka, ko je 8. januarja 1943 v neenakem boju do poslednjega borca izkrmel legendarni Pohorski bataljon, so že sedaj pričeli s pripravami na praznovanja. Pred kratkim se je sestal odbor za praznovanje občinskega praznika. Sprejel je nekatera stališča in predloge, s katerimi je seznanil vse krajevne skupnosti, delovne organizacije in družbenopolitične organizacije ter društva v občini.

Predvidevajo, da bo svečana seja skupščine in družbenopolitičnih organizacij občin 8. januarja v krajevni skupnosti Pragersko, kjer so prav v lanskem in letošnjem letu beležili velike gospodarske in samoupravne aktivnosti.

V vseh krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah bistriške občine pa se bodo v naslednjih dneh pogovorili o možnostih za odprtje novih objektov širšega družbenega pomena, kot tudi možnosti organiziranja večjih kulturnih prireditev ter športnih manifestacij in srečanj, posvečenih občinskemu prazniku, tako na ravni občine kot tudi delovnih organizacij in krajevnih skupnostih.

Viktor Horvat

Predavanja o varstvu pri delu

Te dni potekajo v največji delovni organizaciji na območju občine Slovenska Bistrica, v bistriškem IMPOLU, enodnevna predavanja o varstvu pri delu in preiskavi znanja za delovodje in njihove pomočnike. V skupinah z okoli 20 udeleženci organizirajo predavanja tako, da jih lahko obiskujejo delavci iz dnevno proizvodnih izmen.

Načrtujejo, da bodo udeleženci tako obnovili pridobljena znanja ali pa zagotovili nova znanja predvsem mlajšim kadrom, okoli 130 zaposlenim.

Že v naslednjih dneh pa bodo za zaposlene v Impolu organizirali posebne tečaje za voznike žerjavov in vilicarjev.

V vse te oblike izobraževanja, katere so že postala stalna praksa usposabljanja zaposlenih v bistriškem IMPOLU, so pritegnili lastni kader.

Viktor Horvat

Zadnja trofeja

Učence 8. razreda osnovne šole Polde Berce iz Središča, Ivan Potočnik iz Obreža, je na koncu gobarske sezone našel tega jurčka — dvojčka težkega 80 dkg. Fant bi se rad po končani šoli posvetil poklicu soferja, konjiček pa mu je iskanje gob, kot je bil tudi za vse njegove prednike.

Želimo mu še mnogo gobarske sreče!

Tekst in foto: R. Rakuša Jurček velikan

Družbenoekonomski problemi in naloge mladine

Ena največjih družbenih nalog, ki se danes postavlja pred vse organizirane socialistične sile, je boj za nadaljnjo stabilizacijo gospodarskih tokov, krepitev materialnega položaja združenega dela in družbe v celoti ter krepitev samoupravnih odnosov na podlagi ustave in zakona o združenem delu.

Delavski razred in delovni ljudje v vseh okoljih so se pripravili konkretno angažirati pri teh nalogah. Takšna pripravljenost je tudi med mladino.

Na celotne odnose pa še vedno precej vplivajo posamezniki in manjše skupine s pozicij oblasti. Na te pojave je tovariš TITO zelo konkretno in jasno opozoril tudi na osmem kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije. Titova opozorila je treba dojeti tako, da je že skrajni čas, da dejstvom odkrito pogledamo v oči in da konkretno imenujemo tiste, ki so odgovorni za takšen razkorak med normativnimi rešitvami in družbeno prakso.

Veliko mladih ljudi je v samoupravnih organih, v Zvezi komunistov, sindikatih. Zato nimajo le možnosti rispevati k hitrejšemu reševanju teh problemov, temveč imajo svoje obveznosti in so konkretno odgovorni.

V nekaterih okoljih so še vedno pojavi, da se na sestanke ožjih vodilnih struktur pokliče predsednik organizacije, da pove kaj v imenu mladine. Od njega se pravzaprav zahteva, da podpre tisto, kar namerava izpeljati poslovodni organ ali direktor skupaj s predsednikom delavskega sveta, sekretarjem organizacije ZKS in predsednikom sindikata, mladinska organizacija pa ni vključena v reševanje osnovnih problemov delovne organizacije.

Podobne stvari se dogajajo tudi v nekaterih občinah, kjer pogosto nekaj vodilnih ljudi ob prisotnosti kakšnega direktorja ali strokovnjaka za gospodarska vprašanja odloča o zelo pomembnih stvareh na področju investiranja ali o drugih zadevah, kar neposredno sega v

življenske interese delovnih ljudi in občanov. Tovariš TITO je v zvezi s temi pojavi na kongresu sindikatov med drugim dejal: »Ko gre za vsiljevanje ozkih parcialnih, pravzaprav sebičnih interesov, se ponavadi misli, da je tehnobirokratski monopol nosilec teh tendenc. To je v bistvu točno. Vendar pa ne smemo pozabiti, da tehnokratizem ne bi imel takšne moči, če ne bi imel podpore določenih političnih dejavnikov in je politične birokracije.«

Ta ocena tovariša TITA je v bistvu naslovljena na konkretna naslove na vseh ravneh. Torej je lahko spoznat, kako se kaže vpliv te birokracije, vendar pa je potrebna odločna akcija za zatiranje takšnih pojavov.

Eno od velikih vprašanj mladine je boj za povečanje produktivnosti dela. O tej temi se veliko piše in govori. Jasno je, da so možnosti in rezerve naše družbe takšne, da lahko produktivnost raste veliko hitreje. V okviru vseh ukrepov za povečanje produktivnosti ima nagajevanje po delu osrednje mesto kot osnovni stimulans. Bolj energično se moramo boriti tudi proti subjektivnim slabostim. Tukaj je predvsem vprašanje odnosa do dela.

Efektiven delovni čas je veliko krajši kot pa celoten delovni čas. Ta pojav je zlasti opazen v različnih družbenih službah, v administraciji in drugih storitvenih dejavnostih. Delavec je pogosto ves dan ali pa še več odsoten od dela, da bi opravil kakšno formalnost v občinski administraciji, da bi opravil kakšen zdravniški pregled in drugo.

Pripravljanje predlogov posameznih sklepov, ki jih morajo sprejeti ustrezni organi ter njihovo izvrševanje je pogosto odvisno od učinkovitosti dela in ažurnosti teh služb in organov.

Se vedno je veliko neopravičenega izostajanja z dela, pri tem pa je razlika med delavci iz proizvodnje in tistimi, ki delajo v različnih

službah, ker se pri slednjih to veliko bolj tolerira.

Veliko bi lahko rekli o subjektivnih slabostih in slabem odnosu do dela tudi pri učencih in študentih. Tisti, ki ne zadovoljujejo z uspehom v šoli dojemajo to kot svojo osebno stvar in osebni problem, v katerega se nima nihče pravice vmešavati. Vendar pa so v zmoti, ker ne dajejo iz svojega žepa materialnih sredstev, ki so potrebna za izobraževanje. Ta pa niso majhna. In končno, od tega, ali bodo pravčasno končali in kakšno znanje si bodo pridobili mladi ljudje v izobraževalnem procesu, je odvisen tudi njihov prispevek pri delu kasneje, odvisna je tudi produktivnost dela.

Zato mora imeti ZSM vprašanje odnosa do dela, vprašanje produktivnosti dela, nenehno v svoji aktivnosti kot prioriteto nalogo. To je zelo širok kompleks.

V sistemu socialističnega samoupravljanja je odgovoren, vesten in discipliniran odnos do dela v bistvu odnos do materialnih, humanih in vseh drugih socialističnih vrednot naše revolucije. Odnos mladih do dela je torej odnos do največje vrednote humane socialistične družbe. Danes ni čas, da bi se heroizmo dokazovalo z orožjem in dobro je, da ni tako. Zato pa se visoka zvest in dejanska opredelitev za socialistične vrednote dokazuje z odnosom do dela. Družba lahko doseže vrhunec svoje sreče takrat, ko ljudje vidijo srečo v delu, ko jim delo pomeni zadovoljstvo. Nobena družba ni uspela zgraditi pravičnega odnosa ljudi do dela samo s sistematskimi rešitvami, z zakoni in kaznovanjem. Zato moramo voditi tudi idejnopolično akcijo, sistem vzgoje otrok in mladine pa še bolj postaviti v funkcijo uresničevanja takšnega cilja, ker so to generacije, ki se še oblikujejo, ki šele ustvarjajo delovne navade.

B. Zupančič

Veselite s ščetinarji

Letošnja, doslej pretežno lepa jesen je veliko pripomogla, da so kmetovalci lahko skoraj v celoti pospravili poljščine, zato se lažje sedaj posvečajo tistim opravilom, ki so potrebna za kar najboljše preskrbo skozi zimske dni.

Lastniku teh rejenih in krotkih ščetinarjev prav gotovo ne bo povzročalo skrbi, kaj za domači praznik, da bodo vsi zadovoljni in povrh še polna skrinja.

Ena od takšnih skrbi je tudi priprava na domači praznik, ki mu v zimskem času pravimo koline. Kako bo ta praznik »težak in masten«, je odvisno od velikosti in teže domačih pitancev. Res je, da so hladilne skrinje že marsikaj spremenile in poenostavile, toda največjega še vedno prihranijo za domači praznik. Takrat se namreč zberejo vsi sorodniki in prijatelji. Letos bo tak dan treba še posebno skrbno izbrati, da ne bodo motile parne ali neparne številke avtomobilov. Tak praznik je pomemben, ne samo zaradi domačih specialitet, temveč tudi zaradi sproščenega pogovora in veselja, ki ga današnji človek vse bolj pogreša. Letos se temu pridružuje še pomanjkanje mesa v mesnicah.

Besedilo in posnetek: V. Horvat

Na pragu zimskih dni

Jesen je prav gotovo najlepši letni čas, ki se nam je letos pokazala v vsej svoji lepoti. Jesenski veter je vrtinčil zlatorumene liste v parku, sadovnjakih, gozdovih. Z letino, tako sadno, v vinogradih in na poljih smo lahko zadovoljni.

Nekaj mrzlih dni in dež, pomešan s snegom zadnje dni pa nas opozarja, da se neizbežno bliža zima, čez dober mesec tudi koledarska. Zlasti otroci zimo željno pričakujejo v upanju, da jim bo nasula veliko snega, ki je pogoj za njihovo veselje in razigranost. Pa tudi kmetije pravijo, da je za polje, zlasti za ozimne veljko bolje, če leže pod snežno odejo.

Žal pa se zime nič kaj ne veseli tisti, ki jim ni uspelo si zagotoviti dovoljnih količin za takšno ali drugačno ogrevanje, pa tudi voznikom — uporabnikom javnih cest in njihovim vzdrževalcem povzroča mraz in sneg premočne nevšečnosti, pa tudi hišnim svetom in še marsikomu. Upajmo, da bo letošnja zima takšna, ki bo vsakemu prinesla nekaj veselja in tudi nekaj skrbi, saj drugače življenje ne bi bilo zanimivo.

B. Cafuta

Kaj smo zvedeli na Bledu?

Brez dobrega obveščanja ne more biti dobrega samoupravljanja — tega bi se moral zavedati vsak član naše samoupravne socialistične družbe.

Na seminarju o informiranju v šolah, ki je bil od 19. do 21. oktobra 1979 na Bledu, smo najprej govorili o pomenu informiranja v naši družbi. V razpravah in razgovorih smo spoznali, da se mora delo na tem področju pričeti čim prej že v osnovnih šolah. Tu naj bi učenci spoznali predvsem osnovne načine pisanja. Kako torej pričeti? Učenci naj pri urah slovenskega pouka čim večkrat pišejo tudi neletterne sestavke, torej sestavke v stilu informacij. Učenci naj se vadijo v javnem nastopanju. Pomembno vlogo pri tem usmerjanju imajo tudi razna tekmovanja, ki jih organiziramo znotraj posameznih šol ali na ravni občinske konference. Takšna tekmovanja so lahko: tekmovanje za

najboljše informativno-literarno glasilo (predvsem informativno), za najizvirnejšo fotografijo...

Učence, ki pri oblikovanju šolskega glasila, pri vodenju šolskega radia, pokažejo največ zainteresiranosti, je potrebno vključevati v delo novinarskih krožkov na srednjih šolah. Vse to pa lahko steče le z načrtnim usmerjenjem delom pri COP-u. Naloga tega centra je, da usmerja delo vseh komisij za informiranje (novinarskih krožkov) na šolah. Mlade »informatorje« je potrebno še dodatno izobraževati. Tudi to je ena izmed nalog COP-a (centra za obveščanje in propagando).

Člani centra v naši občinski konferenci ZSMS s z delavci Radia-Tednik Ptuj že dogovarjamo o načinu takega izobraževanja. Vemo, da smo »copovci« še kako potrebni izobraževanja, tako se bomo skupaj z udeleženci seminarjev izobraževali sami. Večja?

Slavica Pičker

Danilo Klajnšek

SNL: DRAVA — MURA 3:1 (2:1)

Zmaga v pomembnem srečanju

Stadion Drave v Ptuj, gledalcev 200, igrišče razmočeno in težko za igranje, sodnik Škerjanec (Ljubljana).

Drava: Golob, Malek, Tement, Smigoc, Radolič, Matič, Emeršič, Čuš, Selič (Topolovec), Skok (Kmetec), Vrabl.

Mura: Kuhar, Jančar, Bencik, Erjavec, Kosi, Ivančič, Fridrajh, Slavič, Kovač (Serdt), Janev, Gomboš.

Streli: 1:0 (3) Selič, 1:1 (19. 11-m) Ivančič, 2:1 (37. 11-m) Selič, 3:1 (84) Topolovec.

Igralci pete selekcije NK Drava so srečanje z Muro, ki je bilo pomembno za obe moštvi, odigrali v nedeljo popoldne. S to zmago so se Ptujčani povzpeli na sedmo mesto in imajo sedaj osem točk. Ta uvrstitev je z ozirom na slabe igre v začetku prvenstva pravgovo uspeh.

Nedeljsko srečanje ni navdušilo. Razlog za slabšo igranje gre pripisati tudi razmočenemu igrišču in neiznajdljivosti domačih nogometašev, ki so večinoma napadali skozi sredino, kjer je bilo več blata kot trave. In prav na tak-

snem igrišču se igralci najhitreje utrudijo. Zato bi morali več igrati prek krič, kar ne bi bilo tako naporno, po drugi strani pa tudi bolj učinkovito.

Domači nogometaši so srečanje začeli odlično in že v tretji minuti povedli. Po odlični podaji Vrabla je Selič po samostojnem prodoru iz težkega položaja zadel. Za tem so domači zamudili še dve lepi priložnosti, vse niti igre imeli v svojih rokah in pričakovali smo zanesljivo zmago. Vendar so se gostje otreli pritiska in večkrat hitro prodrli pred vrata Goloba. V eno takšnih napadov je po streli proti vratom žoga v roko zadela Matiča in sodnik je takoj pokazal na belo točko. Nekoliko srečno je Ivančič zadel, saj je bil Golob za las prekratek in mu ni uspelo zadržati spolzke žoge. Do 37. minute smo gledali enakovredno igranje brez priložnosti. Takrat pa so branili Mure v svojem kazenskem prostoru nepravilno zausstavili Skoka in Selič je zanesljivo zadel z bele točke. V prvem delu velja omeniti še izključitev Slaviča zaradi nešportnega obnašanja,

Vrabl (desno) je bil zaslužen za dva zadetka Drave

(foto B. Rode)

pred tem je ta igralec že dobil rumeni karton.

Drugi polčas velja hitro pozabiti. Gostje so bili celo boljši nasprotnik in si priigrali dve zrel priložnosti. Domači igralci so preveč komplicirali, borbeni gostje so jim vse akcije pravčasno ustavili. V sredini drugega dela je sodnik zaradi nešportnega obnašanja izključil še enega igralca Mure. Rdeči karton je prejel Gomboš, ki si je v prvem delu »prislužil«
že rumeni karton. Ob tem pa bi sodnik lahko kaznoval tudi domačega igralca Radoliča, ki je preveč nagnjen k razpravam z nasprotnikovimi igralci. Domačini so tretji zadetek dosegli po

lepi akciji Vrabla in Emeršiča, akcijo pa je brez težav zaključil Topolovec. V tej akciji se je poškodoval Vrabl in domači so srečanje zaključili z igralcem manj. Malo pred koncem srečanja lepe priložnosti ni izkoristil Topolovec. Pri domačih igralcih, ki so zmago zasluženo, ni nihče posebej izstopal, pri gostih pa sta najboljši vtis zapustila Janez in hitri Fridrajh. V naslednjem, zadnjem kolu, se bo Drava v gosteh pomerila z Vozili.

Mladinski vrsti Drave in Mure sta se v predtekni razliki z neodločenim izidom 2:2 čeprav so domači z zadetkoma Kozenburgerja vodili že z 2:0.

L. Kotar

KOŠARKA

Drava — Dravograd 74:89 (43:43)

Sportna dvorana Mladika, gledalcev 100, sodnika Inkret (Maribor) in Trofenik (Celje). Drava: Filipič 2, Beranič 3, Marčič 4, Kosender, Bedrač 11, Cobl 17, Beranič R. 23, Savurdič, Dobrijevič 10 in Musič 20. Dravograd: Pudgar 8, Laznik 6, Štruc 11, Dlopt 9, Lazik 12, Paradiš 3, Dolst 22, Vadiš 4 in Nahbar 4.

Domači košarkarji so začeli izredno dobro. Skoraj ves prvi polčas so bili v vodstvu, le tik pred odmorom je gostom uspelo povesti, vendar so na odmor odšli z neodločenim izidom. Tudi nekaj minut po odmoru je dobro kazalo za košarkarje Drave. Vendar so naredili nekaj napak in gostje so obrnili rezultat sebi v prid. Domači so igrali ves čas tekme izredno borbeno. Videlo se je, da si želijo zmago in v tej želji so naredili nekaj nepotrebnih napak. Gostje so igrali dokaj dobro in z natančnimi meti s pol razdalje dobro zadevali.

V igri mladih igralcev Drave se je videlo, da so borbeni, da veliko znajo, vendar jim je tokrat sreča nekolikokrat obrnila hrbet. Velikokrat je žoga krožila po obroču, vanj pa ni »hotela«. Že v prihodnjih tekmah se lahko nadejamo dobre igre in pa seveda točk.

Danilo Klajnšek

Kladivar:Aluminij 2:3 (2:2)

Stadion na Glaziji v Celju, gledalcev okrog 150. Aluminij: Klajnšek, Kokot, Smigoc, Dončec, Panikvar, Letonja, Paučinac (Kuret), Škrjanc, Dončec, Bek in Krajnc.

V derbiju Slovenske nogometne lige — vzhod so nogometaši Aluminija presenetili in zaslužno premagali ekipo Kladivarja iz Celja. Na zasneženem igrišču so pokazali več borbenosti in želje po zmagi kot domači, ki so sicer prvi povedli, vendar to ni vplivalo na napadalno igranje nogometašev Aluminija. Najprej je Krajnc rezultat izenačil, nekaj trenutkov kasneje pa je Bek dosegel še drugi zadetek za Aluminij. Domači so izenačili v zadnji sekundi prvega polčasa po grobi napaki nogometašev Aluminija. Po lepi akciji je Krajnc dosegel tretji zadetek in s tem postavil tudi končni rezultat. Najboljši pri Aluminiju so bili Krajnc, Bek in Albin Dončec.

Mladinci Aluminija so izgubili srečanje v Šoštanju z istoimenskim klubom s 3:2. Po dobri igri v obeh delih bi si zaslužili vsaj neodločen rezultat.

Danilo Klajnšek

TENIS V PTUJU

USMERITEV ZA MLADE

Tenis je bil še do nekaj let tako imenovani kraljevski šport, ki so ga igrali samo premožnejši ljudje. Dandanes se je ta šport izredno priljubil tako starejšim, kot tudi mlajšim rodovom. V Ptuj je najprej peščica zanesenjakov ustanovila klub, nato pa so pričeli z delom. Od začetka so igrali tenis večinoma starejši občani, ki jim je služil kot rekreacija, sedaj pa so v svoje vrste vključili tudi mlajše kategorije, ki vadijo z veliko volje.

Tako je teniški klub Ptuj letos organiziral teniško šolo za pionirje, te šole se je udeležilo več kot 30 pionirjev, prav tako pa so organizirali teniško šolo za rekreativce. V teniški klub je sedaj včlanjenih okrog 130 članov, od tega pa je več kot 80 pionirjev in mladincev. Pionirji so sodelovali na 4 teniških turnirjih v Varaždinu, Kranju, Zagrebu in Kamniku. Ta podatek nam pove, da veliko pozornost posvečajo mladim igralcem.

Aktivnost kluba se kaže tudi v organiziranju klubskih turnirjev. Tako so v letošnjem letu organizirali pet turnirjev za posameznike in v igri parov. Napravili so tudi rang listo najboljših.

Pri posameznih izgleda takole: 1. Roč 123 točk, 2. Jurkovič 106 točk, 3. Tonejc 104 točke, 4. Mavrič E. 99 točk in peto mesto Vobner 92 točk.

V igrih parov je rang lista naslednja: 1. Filipič-Tonejc 52 točk, 2. Vobner-Ratajc 38 točk, 3. Petek-Horvat 32 točk, 4. Jurkovič-Štalcer 23 in, peto mesto Vukasovič-Roča 18 točk.

Ob tej priložnosti se člani teniškega kluba Ptuj zahvaljujejo kmetijskemu kombinatu Ptuj, ki jim je omogočil igranje tenisa v Ptujskih toplicah. Ob tem pa ne smemo pozabiti tudi na Branka Steinerja, ki je v veliki meri zaslužen za dvig kvalitete tenisa v Ptuj.

Danilo Klajnšek

Srečanje železničarjev Ptuj — Čakovec

V petek, 9. novembra 1979 so se v Ptuj srečali železničarji iz Čakovca in Ptuja. Srečanje je že tradicionalno, saj je bilo prvo srečanje že pred 15 leti.

V športnih srečanjih nikoli ni bilo pomembno, kdo je zmagovalec. Z velikim zadovoljstvom ugotavljajo dosežene rezultate bratstva in prijateljstva. Zadnje srečanje povezujejo železničarji mest Ptuja in Čakovca z velikim datumom — 60 let ZKJ.

KEGLJANJE

V borbeni igri je desetčlanska ekipa Ptuja podrla 347 kegljev in premagala nasprotnika, ki je podrl 328 kegljev.

Na slabem kegljišču hotela Petovija je v začetku kazalo, da bodo domači doživeli poraz, vendar so na koncu le podrli tako število kegljev, ki jim je prineslo zmago. Pri domačih sta dosegla najboljši rezultat Franc Kostanjevec in Vinko Krničar, ki sta podrla po 45 kegljev.

STRELJANJE

Pomerile so se petčlanske ekipe z račno puško. Ptujčani so dosegli 686 krogov in premagali ekipo Čakovca, ki je dosegla 597 krogov. Za Ptujčane je dosegel najboljši rezultat Ivan Slukan 159 krogov.

ŠAH

Petčlanska ekipa Ptuja je osvojila le eno točko. Gostje so prepričljivo premagali domače, kar pa ni presenečenje, saj so v vseh dosedanjih srečanjih železničarji Ptuja le enkrat premagali Čakovčane.

A. Š.

KEGLJANJE

Ponovno uspešen nastop Razlagove

V soboto in nedeljo je bilo na kegljišču Gradisa v Ljubljani državno prvenstvo parov za ženske, na katerem je sodelovala tudi Ptujčanka Silva Razlag, članica Konstruktorja Maribor skupaj s svetovno prvakinjo v parih Ljubo Tkalcich. Nastop na državnem prvenstvu sta si zagotovili z uspešnim nastopom na republičnem prvenstvu, kjer sta zasedli 4. mesto. Prav tako 4. mesto sta zasedli na državnem prvenstvu, vendar se jima je bronasta medalja »izmuznila«
predvsem zaradi slabšega rezultata na »čiščenju«, saj sta dosegli isti rezultat kot tretjeuvrščeni tekmovalki in sicer 801 podrti keglji.

Pri tem velja poudariti, da sta prav takšno uvrstitev dosegli pred dvema letoma na enakem tekmovalnem v Skopju. Nič novega ne bi bilo, če ne bi takrat prav tako podrl 801 keglj s tem, da sta tudi vsaka posamezno dosegli enak rezultat kot letos in sicer Silva 409 podrtih kegljev, Ljuba pa 392. Skoraj neverjetno, da se je tak rezultat ponovil po dveh letih. Upamo, da bo Silva uspešno nastopila tudi na izbirnih tekmovalnih za sestavo državne reprezentance, ki so v teku in na katerih je po tretjem kolu še vedno na tretjem mestu.

S. R.

II. ZRL SEVER — ČLANICE: PP DRAVA — ALPLES 8:12 (6:7)

Jesenski del zaključile s porazom

Stadion Drave v Ptuj, vreme deževno in hladno, gledalcev 50, sodnika Deković (Poreč) in Marušič (Umag).

PP Drava: Sitsenfraj, Černe 5, Ivančič 1, Krivec, Čuš, Novak 1, Lepej, Mumlek 1, Kmetec, Vičar, Vršič, Farič.

Alples: Šolar, Pavlin, 1, Irena Lušina 7, Vrhunc, Kankelj, Jensterle, Jelka Lušina 2, Kristan, Benedik 2, Benedičič.

Sedemmetrovke: Alples 3 (2), PP Drava 2 (1)

Tesno pokrivanje v obrambi je bilo v začetku srečanja zelo uspešno (foto B. Rode)

V soboto in nedeljo je bilo na sporedu zadnje kolo jesenskega dela tekmovalja v severni skupini druge zvezne rokometne lige članic, vendar lestvica zaradi večjega števila predstavljenih srečanj še nima dokončne oblike. Ptujška PP Drava je zadnje srečanje odigrala v nedeljo popoldne v hladnem in deževnem vremenu, kar se je poznalo tudi v igri.

magnet za strelke PP Drave, večina strelav gre namreč v to smer. To pa je voda na mlin nasprotnikovim vratarjem. Igralke Alples so počasi in vztrajno zmanjševale razliko in v zadnji minuti prvega dela prešle v vodstvo.

V začetku drugega dela beležimo nekaj zaporednih napak domačink, zlasti Černetove, v na-

padu, v obrambi pa dokaj uspešno tesno pokrivanje zunanjih igralcev Alples. In če pri takšni igri, ki zahteva dobro telesno pripravljenost in koncentracijo, nekdo »zaspi«, potem padajo zadetki. Pri rezultatih 8:7 in 9:8 za Alples je nekaj možnosti za domačinke še bilo, vendar gostjam ob neorganizirani igri PP Drave ni bilo težko zmagati. Alples se tokrat ni predstavil v takšni luči, kot bi lahko pričakovali. Vendar odlične Jelke in Irena Lušina ob pomoči Pavlinove lahko odločijo srečanje, na nedeljskem srečanju pa se je izkazala tudi vratarica Benedičičeva. Z ozirom na prikazano igranje, poraz PP Drave proti Olimpiji kljub vodstvu ni več presenečenje. S takšno igranje, odnosom do igre in telesno pripravljenostjo več ne morejo doseči.

Z nedeljskim porazom in skromnimi petimi točkami kljub težavnemu jesenskem tekmovalnemu razporedju je PP Drava ob polčasu prvenstva na predzadnjem mestu. Spomladi se bo potrebno veliko bolj potruditi, če Dravašice želijo obdržati drugoligaški status, v primeru izpada bodo naredile medvedjo uslugo sebi in rokometu v ptujski občini. Vendar vse še zdaleč ni izgubljeno, saj jih od sedme Koke ločijo le tri točke, od novincev v ligi Velenja pa že pet. Torej, dobro izkoristiti zimski premor in marsikaj razčistiti tako v pristopu do vadbe, srečanj do same organizacije prvenstvenih srečanj, ki je v zadnjem času prej slaba kot dobra. Volje do dela ne gre izgubiti, saj je znano, da je kritično drugo leto dela, ko o pravih izkušnjah še ne moremo govoriti.

L. Kotar

COOPERJEV TEST

BREZ PRIČAKOVANEGA ODZIVA

Prejšnjo sredo, četrtek in petek sta smučarska sekcija pri Klubu mladih in ZTKO občine Ptuj izvedla preskus telesnih sposobnosti s pomočjo Cooperjevega testa. Kljub dobrim pripravam in seznanjanju akcija ni nalletela na ugoden odmev. V vseh treh dneh je telesne sposobnosti pri teku na 2400 m prislo le treh občanov.

L. K.

Med preverjanjem na stadionu Drave (foto B. Rode)

PIKADO

Prvo mesto za Perutnino

V okviru letošnjih delavskih športnih iger je pretekli teden bilo tekmovalje v pikado za ženske. Največ uspeha so imele predstavnice Perutnine med posameznicami za Kristina Forstnerič iz ekipe SO Ptuj. Ekipni vrstni red: Perutnina 295, Kmetijski kombinat 261, Kmetijski kombinat 256, Agis 216, SDK 215, VVZ 84 krogov. Posameznice: Kristina Forstnerič (SO) 79, Dušana Djordjevič 74, Marija Podgoršek (KK) 72 itd. Tekmovalje je bilo v športni dvorani Mladika.

L. K.

SLOVENIJALES LIK SAVINJA TOZD - trgovina les

PTUJ - ROGOZNIŠKA C. 4

Prodaja TOVORNI AVTOMOBIL TAM 5000

Izključna cena je 60.000 dinarjev. Vozilo je v voznem stanju, ni registrirano.

Osnovno sredstvo bo prodano na javni dražbi, ki bo v ponedeljek, dne 19. novembra 1979 v prodajalni „Gramat“ Ptuj, Rogozniška c. 4, s pričetkom ob 8. uri.

Interesenti morajo pred pričetkom dražbe plačati 10-odstotno varščino od izključne cene.

Ogled vozila je možen vsak delovni dan od 8. do 14. ure.

radio Ptuj

ČETRTEK, 15. novembra: 16.00 Poročila in obvestila, 16.15 Zabavna glasba, vmes EPP, 16.30 Pionirji zdravo v OS Markovci, 16.45 Plesni raznih narodov, 17.00 Novice, 17.05 Kulturna panorama — plesni arheologi v Ptuj, 17.20 Jugoslovanski solisti zabavne glasbe: Miti Nipič, 17.35 Delo društva upokojencev Ptuj, 17.50 Ljubljanski jazz ansambel.

PETEK, 16. novembra: 16.00 Poročila in obvestila, 16.15 Zabavna glasba, vmes EPP, 16.30 Iz KS Dornava, 16.40 Mešani zbor Jacobus Gallus iz Trsta, 17.00 Novice, 17.05 Mladi danes, 17.35 Igramo za zvezdilo.

SOBOTA, 17. novembra: 16.00 Poročila in obvestila, 16.15 Zabavna glasba, vmes EPP, 16.30 V soboto popoldne (med popularno glasbo magnetofonski zapisi, razgovori, nasveti, gost oddaje...).

NEDELJA, 18. novembra: 11.00 Tedenski pregled dogajanj in obvestila, 11.25 Zabavna glasba, vmes EPP, 11.30 Aktualnost tedna — o problemih zdravstva, 11.40 Polke in valčki v izvedbi orkestra Francija Paharja, 12.00 Cicibani, dober dan, 12.10 Domači zbori, 12.30 Čestitke poslušalcev I. del, 13.00 Kmetijska oddaja, 13.15 Čestitke poslušalcev II. del.

PONEDELJEK, 19. novembra: 16.00 Poročila in obvestila, 16.15 Zabavna glasba, vmes EPP, 16.30 Sport in društva, 16.45 Zabaval vas bo, 17.00 Novice in EPP, 17.10 Iz stare diskoteke, 17.30 Delegacije obravnavajo, 17.40 Iz del Jochana Straussa.

TOREK, 20. novembra: 16.00 Poročila in obvestila, 16.15 Zabavna glasba, vmes EPP, 16.30 Naš komentar o gospodarstvu v devetih mesecih, 16.35 Domači ansambli: Slavko Kovačič, Veseli hmeljarji in Maks Kumer, 17.00 Novice in EPP, 17.10 Delavec v kolektivu TGA pred javnim praznikom, 17.20 Poje vam Ivan Rebhoff, 17.35 Razgovor o skladorni pesi, 17.45 Plesni orkestri.

SREDA, 21. novembra: 8.05 Dobro jutro, pogovori v živo in magnetofonski zapisi, 8.30 Poročila, obvestila in EPP, 8.45 Cicibani, dober dan, 8.58 Povzetek in odpoved oddaje.

V ostalem času prenašamo prvi radijski program RTV Ljubljana.

SAP VIATOR

Vaši izleti

- POTOVANJA ZA DAN REPUBLIKE
- LETALSKA POTOVANJA V SZ, LONDON, PARIZ, RIM
- ZIMSKE POČITNICE — SMUČANJA
- SILVESTROVANJA

Prodajamo letalske vozovnice v domačem in tujem prometu JAT in INEX ADRIA AVIOPROMET. Informacije daje ter sprejema naročila in vplačila, Turistična agencija SAP — VIATOR Ljutomer, Glavni trg 1.

unial
tovarna glinice in aluminija
Boris Kidrič n.sub.o.
Kidričevo

UNIAL, Tovarna glinice in aluminija „Boris Kidrič“ Kidričevo, z n. sub. o., objavlja oglas za sprejem delavcev za opravljanje del oziroma nalog v TOZD Proizvodnja aluminija.

1. POMOŽNA DELA PRI POSLUŽEVANJU EL. CELIC, zasedba 20
Pogoji: PKV elektrolizer ali PKV delavec kovinske stroke in 3 mesece delovnih izkušenj.

Področje dela: Pomoč pri posluževanju elektrolitskih celic.
Osební dohodek je približno 6.560 dinarjev.

2. POMOŽNA DELA PRI POSLUŽEVANJU ANOD — zasedba 5
Pogoji: PKV elektrolizer ali PKV delavec kovinske stroke in 3 mesece delovnih izkušenj.

Področje dela: Pomožna dela pri puljenju klinov, dvigovanje anodnih tokovodnikov, pri polnjenju anod z anodno maso.
Osební dohodek je približno 5.268 dinarjev.

Prijave, z dokazili o izpolnjevanju pogojev, sprejema Kadrovska socialna služba delovne organizacije 15 dni po objavi. Prosilci bodo dobili odgovore najkasneje v 15 dneh po izvršeni izbiri.

kino Ptuj

PTUJ:
Četrtek, 15. novembra: DOKAZ
jap. barv. kriminalka, ob 20. uri
am. barv. srhljivka PTIČI; Petek,
16. novembra: PTIČI am. barv.
srhljivka; Sobota, 17. in nedelja,
18. novembra: ZAPELJEVANJE
it. barv. ljubzenski film, v nedeljo
ob 10. uri matineja am. barv. risan-

ka SNEGULJICA IN SEDEM
PALČKOV; Torek, 20. novembra:
GROZNJA, fr. barv. ljubzenski
film; Sreda, 21. in četrtek, 22.
novembra: TAJNI DRUŽABNIK,
am. barv. vstav. kriminalka, v
četrtek ob 20. fr. barv. ljubzenski
film TA MRAČNI PREDMET
POŽELENJA.

Dežurstvo
prehrambenih
trgovin:

SOBOTA,
17. novembra 1979
prodajalna
POTROŠNIK

SOBOTA,
24. novembra 1979
— prodajalna
POVRTNINA Maribor

SLOVENIJALES TOZD - trgovina les
LIK SAVINJA PTUJ-ROGOZNIŠKA C. 4

Slovenijales
LIK Savinja
TOZD Trgovina LES Ptuj

prodajalna

BREG

Zadružni trg 9 — nasproti Elektrokovinarja ima na zalogi:

- perlit, stiropor
- zidno opeko
- salonitne plošče s slemenjaki
- apno hidrat in gašeno apno
- domači cement — PC-450 Trbovlje in Koro-
- mačno

Za januar in februar ponovno sprejemamo naročila za premog. Za vaš cenjeni obisk se vljudno priporoča prodajalna LES BREG, na Zadružnem trgu 9 v Ptuj.

ZAHVALA
Ob boleči izgubi drage žene, mame, babice in prababice

Jožefe Tetičkovič

roj. Korenjak

se zahvalujemo vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti, posebej se zahvaljujemo sosedom in sorodnikom, ki so darovali vence in cvetje in nam izrekli globoko sožalje. Hvala predstavniku KS tov. JURGEČU za izrečene besede na domu in pri odprtem grobu, gospodu kaplanu hvala za pogrebni obred in pevskega zboru za odpete žalostinke.

Žalujoci: mož Ivan, hčer Angela z družino in sin Martin z družino. Vnuki: Lojzek, Angelca, Anica, Martin, Miran, Maks, in pravnik Danilo

ZAHVALA
Ob nenadni izgubi našega dragega moža, očeta in starega očeta

Ludvika Lesjaka

krojača iz Podvinc 131

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znanecem za darovano cvetje. Posebna hvala Francu Rusu in g. župniku za poslovilne besede ter sodelavcem in sodelavkam VVZ Ptuj za izkazano pomoč.

Žalujoci: žena Roza in hčerka Zofka z družino.

ZAHVALA
Ob boleči izgubi dragega sobrata, brata in strica

p. Inocenca —
Janeza Končnika

iz Vidma pri Ptuj

se iskreno zahvaljujemo vsem sobratom, sorodnikom in vidovskim faranom, ki so nam stali ob strani ob nenadni izgubi. Posebej se želimo zahvaliti tudi g. stolnemu prostu dr. Jožetu Smeju za opravljeni obred in govor; govorniku krajevne skupnosti, ostalim govornikom ter vsem pevcem. Toplo hvalo dolgujemo tudi dr. Emilu Blagoviču, ki je pokojniku nudil zdravstveno pomoč.

Se enkrat vsem iskrena hvala!

Sobratje iz Vidma in sorodstvo.

mali oglasi

PRODAM spalnico. Informacije po telefonu 772-081 po 14. uri.
PRODAM dobrega psa volčjaka, starega 18 mesecev. Janžekovič, Zabovci 55.
VZAMEM na stanovanje dijakinjo v centru. Naslov v upravi.
PRODAM ploščice za krušno peč. Naslov v upravi.
HITRO izdelujem vse vrste očal, tudi na zdravniški recept, opravljam popravilo daljnogledov in nastavitve barometrov ter ostalih optičnih pripomočkov. Se priporočam! Ekspres optik Leo Pirc, Pletarska 4, Ptuj.

PRODAM osebni avto VARTBURG. Zglasite se lahko popoldan od 14. ure naprej pri Ivanu Arnušu v Pacinju 32.

PREKLICUJEM sprichevalo osmega razreda osnovne šole Juršinci, izdano na ime Milan Krajnc. Sakušak 35, Juršinci.
PRODAM telico brejo tri mesece in svinjo, težko 160 kg. Gajšek, Kicar 3/A.

SOBO IN HRANO (plačilo po dogovoru) ter ostalo oskrbo damo ženski ali pridnemu dekletu, ki bi varovala 1 leto in pol starega otroka. Julijana Borovnik, Lackova 201, Pekre, Maribor.

PRODAM traktor FERGUSON 35 v dobrem stanju in 1000 litrov vina. Janez Polanec, Spodnji Velovlak 25, Ptuj.

PRODAM traktor ZETOR — 25, najnovejša izdelava s kosilnico. Skorba 8, Hajdina.

PRODAM dve mladi kravi (breji) in telico (brejo). Janko Pihler, Mostje 7, Mezgovci.

NOVO komfortno enosobno stanovanje s centralno menjam za dvosobno v Ptuj. Se lepa nagrada. Naslov v upravi.

NATAKARICA — polkvalificirana ali nekvalificirana dobi zaposlitev v gostilni v okolici Ptuja. Naslov v upravi.

PRODAM tri in pol vrstno diatonično harmoniko, skoraj novo za 7.000,-din. Ogled vsak dan, Martin Mojzer, Apače 285, Lovrenc na Dravskem polju.

PRODAM telico simentalke (brejo) 6 mesecev. Franc Kajzer-sberger, Mestni vrh 88.

UGODNO PRODAM krzneni plašč (perzijanec št. 38—40) ter nakit. Vprašajte v soboto in nedeljo od 10. do 11. ure. Naslov v upravi.

LAŽJI INVALID ISČE stanovanje v Ptuj ali tudi na deželi za pomoč. Naslov v upravi.

PRODAM malo rabljeno harmoniko Weltmeister 80-basno s 5 registrov. Ogled in podrobnejše informacije vsak popoldan pri Kolarič, Markovci 33/b ali po telefonu 791-909.

N. D. ZAHVALA

ob nenadni izgubi našega dragega

Stanka Medveda

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam v najtežjih trenutkih pomagali in nam izrazili ustno ali pismeno sožalje. Zahvaljujemo se vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremljali na njegovi zadnji poti, hvala govornikom tov. Medvedu, tov. Dolencu in tov. Predikaku za poslovilne besede. G. župniku se zahvaljujemo za opravljen obred in pevcem za odpete žalostinke.

Župečja vas, 11. novembra 1979

Njegovi: žena Katica, sin Stanko, hčerke Minka, Jožica, Kristina in Majda z družinami.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi zlate žene, mame in babice

Rozalije Bračič

rojene Bedrač iz Sp. Leskovca

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti, ter nam izrazili sožalje. Zahvala velja tudi zdravstvenim delavcem, zlasti tovarišu zdravniku in sestram na torakalnem oddelku v Mariboru, ki so ji v njeni težki bolezni olajšali bolečine. Nadalje se zahvaljujemo vsem darovalcem vencev in cvetja, prav tako tudi govorniku KS tov. Medvedu za realne besede ter pevcem in kolektivu Perutnine Ptuj. Enako se zahvaljujemo tudi g. župniku za pogrebni obred in za tolažilne besede med obredom.

Vsi njeni: mož Jožef, sinovi Pepi, Franci in Janez ter hčerki: Anica in Marija z družinami ter ostalo sorodstvo.

KONFERENCA O ZDRAVSTVU

Na seji, ki je bila v ponedeljek, 12. novembra, so člani komiteja OK ZKS Ptuj najprej razpravljali o trenutni situaciji v zdravstvenih delovnih organizacijah in v zdravstveni skupnosti občine Ptuj. Dogovorili so se za razpravo, ki bo obravnavala to problematiko, o njej pa bodo spregovorili člani občinske konference na seji, ki bo 21. novembra.

Obravnavali so tudi informacijo o poteku volilnih konferenc v OO ZKS.

Ugotovili so, da je kljub dolгим in temeljitim pripravam na volilne konference še vedno nekaj osnovnih organizacij, ki še niso evidentirale sekretarjev in članov sekretariata, zato morajo to storiti nemudoma, saj morajo biti konference končane do 20. novembra. Sicer pa so na volilnih konferencah komunisti temeljito ocenili svoje dosedanje delo in zastavili kratkoročne in dolgoročne delovne programe.

Clani komiteja so poleg omenjenih obravnavali še nekatere aktualne naloge in se dogovorili za njihovo uresničitev.

N. D.

PRIZADEVANJE PTUJSKE PERUTNINE ZA ZUNANJE TRGOVINSKO STABILIZACIJO

Dan stari piščanci „odleteli“ v Afriko

Starejši Ptujčani se spominjajo, da je bila »Perutnina« Ptuj do leta 1962 trgovsko podjetje, ki je bila usmerjena skoraj izključno v izvoz. Po letu 1962 se je preusmerila v proizvodnjo, saj so bile velike potrebe po zdravi prehrani zaradi industrializacije naše države. Začeli so z intenzivno vzrejo piščancev — brojlerjev.

Proizvodnjo so nenehno širili in modernizirali, vendar se je večala tudi poraba kvalitetnega piščančjega mesa. To še toliko bolj, ker je vedno primanjkovalo drugih vrst mesa. Le redko se je zgodilo, da je ostalo kaj tržnega viška, ki so ga izvozili. Perutnina je tako v glavnem izvažala le divjad.

V zadnjem času si v naši družbi zelo prizadevamo povečati izvoz in tako odpraviti zunanjetrgovinski primanjkljaj. Temu pozivu so prisluhnili tudi delavci in kooperanti ptujske Perutnine.

Dan stari piščanci »vstopajo« v letalo.

Čeprav bi svojo proizvodnjo lahko prodali na domačem tržišču, so se kljub temu zavestno odločili za izvoz dela proizvodnje. Že za prihodnje leto načrtu-

jejo, da bodo izvozili okrog 5 milijonov en dan starih piščancev in 2-3 tisoč ton perutninskega mesa v države Bližnjega vzhoda. Z načrtovanim izvozom delav-

ci Perutnine Ptuj ne bodo prispevali svojega deleža le za pridobivanje deviz, marveč bodo prispevali tudi delež naše družbe k sodelovanju z neuvrščeni državi, saj bo izvoz namenjen le-tim.

Izvažati pa so pri Perutnini začeli že letos. Konec oktobra je, za prevoz tovora prirejeno letalo DC-9 Inex Adrije, že dvakrat poletelo v Egipt. Vsakokrat je poneslo 112.000 en dan starih piščancev. Enako količino bodo to leto odpremili še nekajkrat v druge neuvrščene države Bližnjega vzhoda.

Ob koncu se to, da v Perutnini Ptuj s srednjeročnim planom načrtujejo povečanje izvoza en dan starih piščancev in perutninskega mesa. V ta namen načrtno prilagajajo opremo in zmogljivosti.

Besedilo in slika: L. C.

Ob martinovanju je bila ploščad pri MIP-ovi Blagovnici polna razvedrila in dobre kapljice željnih občanov

Foto: Alfred Bradat

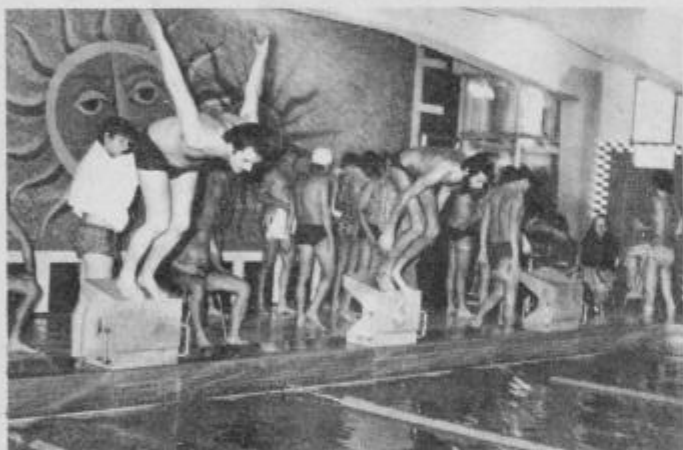
Martin je spremenil mošt v vino

Kletarji Slovenskih goric — temeljne organizacije združene dela Kmetijskega kombinata v Ptujju že vrsto let v svoji sredini oživljajo stari običaj MARTINOVANJA, ko skupaj z moštom »krstijo« tudi vse nove člane kolektiva, ki so se zaposlili v tem letu.

Vinogradniška tradicija v Ptujju je stara več kot 700 let in tudi danes jo uspešno nadaljujemo. Zgradili smo novi predelovalni center, v kletih v Ptujju in Zavrču imamo prostora za 500 vagonov vina, sloves tistega kar pridelamo v družbenem in zasebnem sektorju pa sega daleč prek občinskih, republiških in državnih meja.

Minuli petek so ptujski kletarji postavili na ploščad pred blagovnico velik sod, ob njem pa nekaj manjših in napolnjenih z letošnjim pridelkom ter poskrbeli še za peko kostanjev, da bi tako tudi širšemu krogu občanov predstavili krst mošta, ki ga vsako leto, 11. novembra Martin spremeni v vino. Prireditev je ob sodelovanju ansambla Toneta Kmetca ter članov ptujskega gledališča Frančka Gunzerja in Lojzeta Matjašiča brez dvoma uspela, privabila pa je blizu 2000 ljudi. Čeprav je bil to letošnji prvi poizkus take oblike Martinovanja in krstive mošta, ptujski kletarji menijo, da bi ga morali organizirati vsako leto — sicer pa si ptujsko vinorodno območje in vsi tisti, ki so skozi vse leto garali, da je bil pridelek obilen in dober, to priznanje tudi zaslužijo.

SREČANJE NOVINARJEV NA RAVNAH

Start v plavanju — desno zmagovalac Davorin Jukič (z brado, ki ga očitno ni ovirala) Radio — Tednik Ptuj. (foto: M. Ozmeč)

NEPREVIDNO PREHITEVANJE

Prometna nezgoda se je zgodila v ponedeljek 5. novembra ob 6.05 na Rogozniški cesti v Ptujju med voznikom osebnega avtomobila Janezom Drevenškom iz Dornave in voznikom avtobusa Jožetom Plohlom iz Slomov. Drevenšek je s svojim vozilom prehitel pešca. Zaradi prevelike hitrosti je lahko zavil le še na levo, pri tem pa je trčil v nasproti vozeči avtobus. Drevenšek je v nesreči dobil lažje poškodbe, na vozilih pa je za okoli 9.000 dinarjev škoda.

TRČIL V VEJO

Dokaj nevsakdanja nezgoda se je zgodila v petek 9. novembra na Zagrebški cesti v Ptujju. Voznik kolesa z motorjem Stefan Pernek iz Ložine 8 je peljal iz smeri Turnišča proti Ptujju. Med vožnjo je pred njega nenadoma padla večja veja z drevesa. Per-

ČRNA KRONIKA

V dneh od 5. do vključno 12. novembra so miličniki postaje milice Ptuj in oddelkov imeli precej dela. Posredovali so v sedmih prometnih nesrečah in pri tem zabeležili eno hujšo in štiri lažje telesne poškodbe. Glavni vzroki nesreč so bili neprimerna hitrost in izsiljevanje prednosti. V enem primeru je nesreči botrovala vinjenost. Enega voznika kolesa z motorjem pogrešajo in domnevajo, da je utonil v potoku Jesenica. Zaradi nesreč je nastala materialna škoda za okoli 89.000 dinarjev.

V tem tednu so miličniki zaradi vinjenosti odvzeli voznikom kar 11 vozniških dovoljenj, največ seveda na Martinovo soboto.

nek se ji ni mogel izogniti; trčil je vanjo ter padel po cestišču in se hudo poškodoval.

NA MOKREM CESTIŠČU ...

Isti dan, v petek 9. novembra je prišlo do nezgode na Mariborski cesti v Ptujju. Voznik osebnega avtomobila Zdravko Tominc je peljal iz Hajdine proti Ptujju. Zaradi neprimerne hitrosti in mokrega cestišča, ga je zaneslo v

Novinarji in novinarki, ki svoje delo združujemo na območju koroške, celjske, podravske in pomurske regije, smo se v soboto srečali na Ravnah. Kljub snežnim razmeram (prvim) je bil odziv dober. V uvodu srečanja so nas predstavniki pokrovitelja, Železarne Ravne, seznanili z dosežki in bodočimi nalogami črne metalurgije, nato pa smo si ogledali nekatere proizvodne obrate. Po ogledu nas je v domu telesne kulture čakal osrednji del srečanja, tekmovanje v streljanju z zračno puško in plavanju. Ta del nas je večina vzela čisto zares in doseženi rezultati so to tudi potrdili. Naša ekipa je

snegu in letni obutvi avtomobila primerno zadevala, zadnji pa vseeno nismo bili. Drugim so se roke še bolj tresle. Na plavanje smo se bolj kot fizično pripravili psihološko, saj smo želeli dokazati, da so bili zgrešeni strelji zgolj slučajni, oziroma posledica objektivnih faktorjev. In to smo dokazali! V plavanju smo bili dokaj prepričljivi zmagovalci. Elanovi čolni in Tomosovi motorji imajo za nas premalo »konjeve«. Zmaga v plavanju nam je v skupni uvrstitvi prinesla drugo mesto za kolegi z Radia Slovenj Gradec in pred novinarji Radia Maribor. Ob podelitvi

je po cestišču in odpeljal naprej. Markeževa je utrpela lažje telesne poškodbe, poglobljeno vozniško pa so že na sledi.

NAJVERJETNEJE UTONIL V POTOKU
Usoda 18 letnega Antona Karneža iz Stogovcev 13 je še vedno neznana. Znano je, da ga pogrešajo od nedelje 11. novembra ponoči, ko sta se z očetom, ki je vozil avtomobil, vračala proti domu. Anton je za njim vozil kolo z motorjem. Oče se je srečno vrnil domov, sina pa ni bilo. Takoj so ga pričeli iskati, ter našli sledove na kraju kjer se potok Jesenica zlija v Dravinjo. Ker so kmalu za tem s sondiranjem potegnili iz korita kolo z motorjem, domnevajo, da je Anton Karneža utonil. V teh dneh so se zvrstile številne akcije gasilcev, ribičev in krajanov, vendar trupa pogrešanega še niso našli.

— OM

nagrad na kmetiji Pri Korošu v Šentanelu oziroma Jamnici kjer je doma kmečki turizem, smo bili drugega mesta še bolj veseli. Zmagovalci so prejeli kipec livarja, delo Stojana Batiča, darilo pokrovitelja, ki pa je prehodna nagrada. Naša nagrada pa nam je ostala v trajno last, seveda dokler ne bo prazna. Ne očitajte nam, da smo za to

vedeli! Ne, domačini so bili boljši. To srečanje rač in racmanov bo postalo tradicionalno, železarji so nas pripravljali na ta dan prevzeti pod svoje okrilje, za kar smo jim zelo hvaležni, prav tako — novinarjem Radia Slovenj Gradec in aktivnim novinarjem Koroške, ki so se zelo potrudili pri organizaciji. I. kotar

osebna kronika

RODILE SO:

Ana Cigar, Spuhlja 1/a — Mitja; Neža Novak, Jelovice 28 — Valerij; Marija Toplak, Kicar 83/a — Simon; Marija Anžel, Kicar 19 — deklko; Nevenka Ignac, Belski vrh 102 — deklko; Nada Zuran, Grajena 10 — dečka; Ana Adamič, Zamušani 62 — Andrejko; Marija Matjašič, Levajnci 4 — deklko; Stanka Krabonja, Mihovci 46 — deklko; Marija Turnšek, Brstje 27/a — Sandro; Vida Zinko, Volkmerjeva 15 — dečka; Elizabeta Dolanič, Gabernik 25 — dečka; Veronika Lesjak, Hum 5 — dečka; Majda Krošelj, Savinjsko 34 — Boris; Marija Šarkež, Gorca 87 — deklko; Majda Kirbiš, Vareja 4 — Matjaž; Marija Voda, Podvinci 136 — deklko.

POROKE:

Stanislav Trstenjak, Kidričevo 20 in Nada Pšajd, Kidričevo 20; Marjan Pravič, Hrastovec 1/a in Irena Ahačič, Lovrečan 6; Ivan Sitar, Videm pri Ptujju 11 in Cita Cestnik, Popovci 4; Franc Belec, Koračice 10 in Hilda Rudolf, Sp.

Ključarovi 23; Anton Fleišman, Svetinci 18 in Ana Muršec, Ločič vrh 4; Milan Zelenik, Vintarovi 50/a in Kristina Muršec, Trnovska vas 26; Franc Volgemut, Zaborov 101/a in Danica Zgeč, Strejaci 10; Andrej Belšak, Gorca 43 in Marija Šeruga, Majski vrh 7; Jožef Slatič, Sp. Velovlak 34 in Nada Novak, Podvinci 22/a; Janez Furek, Hajdoše 38 in Rozalija Kekec, Kicar 45; Mirko Marin, Bresnica 50 in Marija Okreša, Bresnica 50; Cirič Vagan, Leše 44 in Marija Gojkošek, Draženci 66.

UMRLI SO:

Rozalija Kekec, Nova vas 20, roj. 1913, umrla 4. novembra 1979; Frančišek Slatič, Pacinje 6, roj. 1923, umrl 6. novembra 1979; Ivan Cestnik, Podvinci 131, roj. 1906, umrl 6. novembra 1979; Martin Vidovič, Jablovec 33, roj. 1930, umrl 8. novembra 1979; Julijana Petrovič, Zagrebška 38, roj. 1915, umrla 11. novembra 1979.

TEDNIK

izdaja zavod za časopisno in radijsko dejavnost RADIO—TEDNIK 62250 Ptuj, Vošnjakova 5, pošta predal 99. Ureja uredniški kolegij ki ga sestavljajo vsi novinarji zavoda, direktor in glavni urednik MIHAEL GOBEC, odgovorni urednik FRANC FIDERSEK. Uredništvo: uprava Radio-Tednik telefon (062) 771-261 in 771-226. Celotna naročnina znaša 200 dinarjev, tujino 300 dinarjev. Žiro račun SD Ptuj 52400—603—31023. Tisk: CGP Mariborski tisk. Na podlagi zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu spada TEDNIK med proizvode, za katere se plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.

Strokovni nasveti kozmetičarke

16. novembra 1979
od 9. do 14. ure

v prodajalni JASMIN

SKIN
LIFE

Blazi sledove let
na vašem obrazu

Helena Robinson

emona

merkur

ptuj

— 25 let kvalitete

Razvoj političnega sistema — ključno vprašanje današnjega časa

SEKRETAR PREDSEDSTVA CENTRALNEGA KOMITEJA ZVEZE KOMUNISTOV SLOVENIJE FRANC ŠETINC O AKTUALNIH NALOGAH ZVEZE KOMUNISTOV, KOT SUBJEKTIVNE SILE, V SEDANJEM POLITIČNEM TRENUTKU

Predstavniki skupnosti delovnih organizacij lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji so pred dnevi obiskali v Ljubljani sekretarja predsedstva CK ZK Slovenije Franca Šetince in se z njim pogovarjali o aktualnih nalogah zveze komunistov, kot subjektivne sile, v sedanjem političnem trenutku.

Iz daljšega pogovora povzemamo za objavo v skupni prilogi slovenskih pokrajinskih časnikov naslednje poglavne misli Franca Šetince:

Z ustavo in zakonom o združenem delu smo zaokrožili koncept družbenoekonomskih odnosov. Vendar pa delavci vseh pravic iz družbenoekonomskih odnosov ne morejo uresničevati, če ni razvit politični sistem. Delavci morajo imeti instrumente, morajo imeti sredstva, da bodo lahko svoje pravice, družbenoekonomske, tudi uresničevali. Torej mora biti razvit demokratični politični sistem. Imamo dosti deklaracij o tem, da mora imeti delavec tudi politično oblast v svojih rokah, vendar pa to načelo v praksi še ni dosledno izpeljano.

Zato je ključno vprašanje današnjega časa razvoj političnega sistema, pluralizem samoupravnih interesov. Pri tem ima zveza komunistov nadvse pomembno vlogo in naloge.

Vloga zveze komunistov se ne spreminja, pač pa moramo na nov način, z novimi metodami uresničevati vlogo revolucionarne organizacije. Tovariš Tito je že 1942. leta v časopisu »Proleter« zapisal, da je partija živ organizem, ki spodbuja vedno nove akcije za preobrazbo družbe, ki pa mora biti hkrati sposobna, da se prilagodi tem spremembam z načinom dela, z organiziranostjo.

ZK MORA ZNOVA RAZMISLITI O METODAH SVOJEGA DELOVANJA

Zdaj smo na takšni stopnji družbenega razvoja, ko mora zveza komunistov znova razmisliti o metodah svojega delovanja, o načinu uresničevanja vodilne vloge. Ne more vodilne vloge uresničevati danes na enak način, kot jo je pred desetletji. Zdaj imamo na tisoče samoupravnih subjektov in samoupravne strukture so tiste, ki so po ustavi in partijskih dokumentih odgovorne, da urejajo probleme in da razrešujejo protislovja. In partija mora biti znotraj teh struktur. Partija ne more biti nekakšen komandant, nekakšen generalni direktor družbe, ki ukazuje, kako morajo samoupravni organi delati. Zveza komunistov mora ustvarjati pogoje, da bodo delovni ljudje in občani upravljali družbo, da bodo znotraj samoupravnega interesnega pluralizma sami urejali probleme. To pa je najtežje.

Nekatere partijske organizacije še niso usposobljene, pa tudi po načinu razmišljanja in zavesti še niso na takšni ravni, da bi razumele, da ne morejo dajati nalog samoupravnim organom. Komunisti v teh osnovnih organizacijah se morajo tako organizirati, da bodo sposobni delovati znotraj samoupravnih organov in tam voditi bitko za stališča partije. In to ne samo s sklicevanjem na nekakšno avtoriteto, na članske izkaznice, ampak z argumenti, s prepričevanjem. Če naleti komunist na težave, če ni kos položaju, recimo v delavskem svetu, potem se mora vrniti v svojo osnovno organizacijo, v komite in tam razložiti problematiko. Presoditi je treba ali je bil prešibak v svojih argumentih ali nismo zadosti poglobljeno ocenili stanja, če pa smo bili v svojih stališčih morda preveč papirnati, teoretični, pa je treba stališča spremeniti, da bi se približali življenju.

KOMUNISTI MORAJO BITI SREDI ŽIVLJENJA

Ne samo osnovne organizacije, tudi komiteji zveze komunistov dostikrat delujejo na starih pozicijah. Ponekod se je v ljudeh utrilo mnenje, da se nobena stvar ne bo premaknila, če partijski komite ne bo rekel svoje. Vemo pa, da mora o teh vprašanjih ne samo razpravljati, pač pa tudi odločati, skupščina itn. Gotovo ni vloga partijskega komiteja v tem, da vnaprej odloči in to svojo odločitev prenese v skupščino. Pač pa, da razpravlja o širši problematiki in potem izbojuje bitko za stališča, da si med spremljanjem in obravnavanjem posameznih vprašanj pridobi izkušnje, da bi lažje oblikoval stališča za enotno akcijo komunistov. Nazadnje tudi komunisti nismo ljudje, ki imajo vse odgovore v knjigi, tudi komunisti morajo biti stalno obrnjeni k življenju, morajo biti sredi življenja, spremljati morajo problematiko z vsem dolžnim poslušom za težave in ljudi. Učiti se morajo na teh vprašanjih, da bi lahko oblikovali realno politiko. Seveda pa morajo biti komunisti hkrati sposobni, kot je večkrat rekel Edvard Kardelj, da se dvignejo nad te vsakodnevne probleme, da se ne bi smeli ujeti v razne lokalizme itd. Se pravi, da se morajo komunisti znati dvigniti nad to vsakodnevno empirično problematiko, da bi lahko pokazali delovnim ljudem in občanom v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih širše vidike problematike, da ne bodo ozki, da ne bodo videli samo lastnih problemov, ob tem pa zanemarjali širšo problematiko. To je predvsem naloga zveze komunistov. Edvard Kardelj je večkrat rekel, da mora zveza komunistov delovati na liniji družbenega interesa. Rekel je, da se nobena organizacija, noben komunist ne sme vpreči v voz lokalizma, podjetništva, regionalizma, ampak mora vedno delovati na liniji družbenega interesa.

NAPREDEK DRUŽBENIH SVETOV JE NELOČLJIVO POVEZAN Z UVELJAVLJANJEM NOVIH METOD IN NAČINOV DELA

Poglejte, recimo družbenesvete. Pripisujemo jim velik pomen. Če partija ne bo delovala na nov način, družbeni sveti ne bodo zaživi kot oblika, kjer se naj osredotočata napor in znanje pri razčiščevanju problemov z namenom, da se po razpravi izoblikuje enoten predlog. Če bi partija delovala na star način, družbeni sveti ne bi bili potrebni, jih pa rabimo zato, da sprostimo vse ustvarjalne potenciale, ker verujemo, da v ustvarjalno moč ljudi, pa tudi zato, da partijo varujemo pred birokratizacijo, pred občutkom o nezmotljivosti itn. Če bi v družbenem svetu zveza komunistov že vnaprej opredelila svoje stališče do vsakega vprašanja, potem je konec iniciative in ustvarjalnosti drugih subjektov, drugih udeležencev v družbenem svetu. Tudi v drugih stališčih je dosti dobrega, dosti kritike, dosti opozoril. Napredek družbenih svetov je torej neločljivo povezan z uveljavljanjem novih metod in načinov dela, sicer bodo družbeni sveti samo priveseček, samo fasada. Nove metode so torej imperativ. Partija mora uporabljati nove oblike in metode dela, če hoče pospeševati razvoj demokratičnega sistema, političnega sistema, če hoče sproščati pobude in ustvarjalnost ljudi. In to mora.

Mnogi problemi, ki jih zdaj ugotavljamo, na primer delovanje družbenih svetov, delovanje delegatskega sistema, so povezani z idejnopoličnim nivojem komunistov in osnovnih organizacij. Tudi uveljavljanje novih metod dela. Preveč na splošno smo doslej govorili o tem, da se je spremenila vloga partije, da moramo spremeniti metode dela, nismo pa v praksi preizkušali, kako delovati, kaj pomeni nova metoda dela v konkretnem primeru.

ENOTNOST MORAMO GRADITI OB KONKRETNIH PROBLEMIH

Novo je tudi to, da moramo biti v zvezi komunistov ne samo sredi življenja, ampak tudi realni, ne smemo mistificirati stvari, recimo enotnost, bratstvo. Vsaka stvar ima svojo realno vsebino, zato tudi ne gre za neko papirnato enotnost, ampak je treba graditi enotnost ob konkretnih vprašanjih. Več je vredna enotnost, dosežena ob konkretnih problemih, kot pa abstraktna enotnost, na katero vsi prisegajo, potem pa delajo vsak po svoje. Na 8. seji centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije sem dejal, da se dogaja, da imamo na jeziku kar naprej enotnost, v resnici pa je v konkretnem življenju dostikrat zelo malo enotnosti, ko je treba voditi bitko proti inflaciji, za brzdaje cen, za razbijanje raznih monopolov itd. V zvezi komunistov ne bomo ustvarili enotnosti s priseganjem, ampak mora biti pričujoča diferenciacija. Ne diferenciacija, ki je sama sebi namen, temveč diferenciacija, ki pomaga ustvarjati enotnost. Nobena nesreča ni, če so razlike med komunisti. Nesreča je, če ob teh razlikah ne najdemo poti k enotnosti. Komunisti se morajo poenotiti s teoretičnim naporom, z medsebojnim prepričevanjem z argumenti in tako ustvarjati enotnost. Zdaj pa je dostikrat tako,

da ni prave diferenciacije. Da sedijo leta in leta komunisti na sestankih osnovne organizacije z različnimi mnenji, ampak nikoli ne pride do tiste diferenciacije, ki bi pomagala k ustvarjanju enotnosti. Da bi videli, kje so razlike, da bi videli, kateri komunisti ne mislijo prav, kdo ima zmotna mnenja in stare poglede, da bi komunisti prišli do prepričanja, da so v zmoti. Poenotiti bi morali stališča, poglede. Kdor ostaja na starih, konzervativnih stališčih ali pa je breznačeln, oportunist, mu je treba reči, da ne sodi več v zvezo komunistov.

Redko se dogaja, da bi bil kdo izključen, da bi mu bil izrečen kakšen drug vzgojnopolitični ukrep, ker je, na primer, glasoval za stališče, ki ni bilo dogovorjeno, ker ni bil solidaren do večinskega sklepa. Ob nedisciplini, posebej gospodarski, prekoračevanju vseh limitov pri investicijah in cenah ter drugem bi morali pogostejše klicati komuniste na odgovornost in jim izreči tudi kakšen vzgojnopolitični ukrep. Se pravi, da bi morali v diferenciacijo z namenom, da bi dosegli enotnost in jo krepili. Ne enotnost, ki je nekaj večnega, nespremenljivega, ampak enotnost, ki je danes dožena ob enem vprašanju, jutri pa ob drugem.

NAČELO DEMOKRATIČNEGA CENTRALIZMA NE SMEMO NAPAČNO UPORABLJATI

Na 8. seji centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije sem govoril tudi o načelu demokratičnega centralizma, ne zato, da bi zmanjševal njegov pomen. To revolucionarno, organizacijsko in idejnopolično vsebinsko načelo je izredno pomembno, je v zvezi komunistov nujnost, samo ne smemo ga zlorabljati. Opozoriti sem želel na nekatere zlorabe, na napačno uporabo načela demokratičnega centralizma. Če ni bilo demokratične razprave, je to zloraba načela demokratičnega centralizma, ki zagotavlja demokratično razpravo in ustvarja možnosti, da vsak prispeva svoj pogled in mišljenje, ki ne pomeni prehitro glasovanje, saj glasovanje ne more nadomestiti argumentov prepričanja.

Načelo demokratičnega centralizma v družbi, kakršna je naša, ni mogoče uresničevati nedemokratično. V naši socialistični samoupravni demokratični družbi potrebujemo komunisti to načelo kot revolucionarni instrument za utrjevanje enotnosti. Načelo demokratičnega centralizma pa ni samo vprašanje formalne discipline v osnovni organizaciji, komiteju, pač pa vprašanje izbire demokratičnih sredstev, oblik in metod boja za ta stališča v družbi, v samoupravnih strukturah. Ravno po tem se uporaba načela demokratičnega centralizma pri nas razlikuje od uporabe tega načela drugod. Sklep, sprejet po načelih demokratičnega centralizma, pa ne more nasprotovati sklepu, ne more suspendirati sklepa, ki je sprejet v družbi po kakem drugem temeljnem principu, se pravi po načelu družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja.

Če je kak sklep samoupravnega organa slab, se moramo potruditi, da bodo to samoupravljalci sami spoznali in da bodo kasneje sprejeli naprednejšo rešitev. To pa je kajpak odvisno od moči, prepričanja in argumentov komunistov, ki delujejo v samoupravnem organu, od njihovega odnosa do znanosti, od njihove povezanosti z vodstvi ZK itn.

Skratka, po »novem« delovati je težje kot kdajkoli prej, toda po »novem« moramo biti revolucionarni nič manj, kot v kateremkoli obdobju revolucije in preteklosti.

Spoštovani bra!ci!

Pred vami je tretja številka skupne priloge, ki so jo pripravila uredništva vseh slovenskih pokrajinskih listov, posvečena pa je letošnjim obletnicam naše partije, SKOJ in revolucionarnih sindikatov. Prilogo, v kateri so prispevki časnikarjev in sodelavcev: Dolenjskega lista iz Novega mesta, Glasa iz Kranja, Našega časa iz Velenja, Novega tednika iz Celja, Primorskih novic iz Kopra, Ptujkega tednika iz Ptuja in Vestnika iz Murske Sobote, so tokrat pripravili v uredništvu Vestnika.

skupna
priloga

TEDNIK

LETO XXXII., ŠT. 46 Ptuj, 18. oktobra 1979 CENA 4 DINARJE

TU ISSN 0040-1878

GLASLO
SOCIALISTIČNE
EVROPE
DELAVSKA
LJUDSTVA

DR. FRANJO ŽGEČ

USTANOVITEV KOMUNISTIČNE PARTIJE V PTUJU, DORNAVI IN ŠE NEKATERIH VASEH PTUJSKEGA OKRAJA PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Komaj sem se jeseni 1918. leta vrnil iz Rusije v domačo vas Dornavo pri Ptuj in komaj smo pometa-li prejšnje vaške mogotce-nemčurje iz gasilskega društva, so se že slišali glasovi, da bi ustanovili pri nas Partijo, podobno ruski Komunistični partiji.

V začetku leta 1919 sem poiskal stike s komunisti dr. Lemežem, Fabiančičem in Klemenčičem v Ljubljani. Prosil sem jih, naj mi pošlje-jo večje število »Rdečih praporov« in »Komunističnega manifesta«. Doma v Dornavi sem zbral nato čiste vaške proletarce ter ustanovil Partijo. Imeli smo vsak teden sestanke, sedaj pri enem, sedaj pri drugem bajtarju. Bilo jih je okrog šestdeset. Premožnejše kme-te smo odklanjali in niti moj brat ni bil sprejet v Partijo.

Ko pa so slišali v Ptuj in okoliških vaseh o ustanovi-tvi naše Partije, so tudi oni izrazili enako željo. Najprej sem poiskal nekaj levičar-skih socialdemokratov, med njimi najbolj delavne: Roz-mana, Petroviča in Podgor-ska, in ustanovili smo Parti-jo v Ptuj.

Zglasil se je tudi Brus iz Spuhlje pri Ptuj, ki je bil zelo revolucionaren in je zahteval, naj že ustanovimo Partijo v Spuhlji. To nalogo sem prepustil kar njemu, sam pa si naložil v na-hrbtnik. »Rdečih prapo-rov«, »Komunističnega ma-nifesta« in kos črnega kru-ha, ter jo mahnil ob Dravi proti Veliki Nedelji. Tam sem zvedel, da so najrevolu-cionarnejši v Cvetkovcih in pohitel sem tjakaj. Otroci so mi pokazali pot k tamkaj-snjemu mlinarju, kjer sem našel zbrano gručo moških. Ko sem povedal, zakaj sem prišel, so zahtevali, naj imam političen govor. Odre-zal sem se dobro, da so mi vsi ploskali in izrazili pri-pravljenost, da ustanovijo Partijo. Zvečer pa so mi postregli z divjim zajcem, ker sem zašel v družbo divjih lovcev.

Nedeljo zatem sva se podala s socialdemokratom Segulo Ptuj na Polenšak in imela tam oba politične govore, vsak za svojo stran-ko. Bil sem mlajši in sem jih bolj podžgal, toda to sodelo-vanje s socialnimi demokra-ti sem drago plačal. V nedeljo zatem je namreč napovedala Komunistična partija shod v Ptuj pri »Belem križu«. Kako pa sem se začudil, ko sem našel v dvorani, kjer je bil napo-vedan naš shod, veljake socialemokratske stranke z govornikom iz Maribora, ki nas niso hoteli niti pogleda-ti. Klemenčič, ki je bil poslan v Ptuj kot delegat Komunistične partije, ni mogel rešiti zadeve drugače, kakor da je napovedal shod na dvorišču. Bilo je precej poslušalcev, toda niti za primerjati z udeležbo v dvorani.

Vedno sem gledal na Haloze, češ da so najpri-pravnejše za naš boj. Zato sem se nekega dne odpravil z znanim nahrbtnikom prek

Ptuja na Gorco, kjer sem našel več viničarjev, med njimi tudi Tementa. Zdel se mi je nenavadno bister, zato sem ga predlagal skupaj z Brusom in Spuhlje za kandi-data pri parlamentarnih volitvah. Bila sta sprejeta. Toda — kako sem se začu-dil, ko sem zvedel za Te-mentov protest, češ da ne mara biti v brezbožniškem društvu niti kandidat, niti poslanec, ker župnik tega ne dovolijo. Ni se pa dalo nič spremeniti, da bi bil odpokličan, ker je že bilo prepo-zno.

Še en dogodek bi rad prikazal, ki se je odigral v Ptuj. Ptujski mogotci so poklicali govornika nacio-nalista, menda iz Maribora. V vseh vaseh okrog Ptuja je završalo in za napovedano nedeljo se je zbralo na trgu pred magistratom nepriča-kovano veliko ljudi. Smrtni molk je vladal med njimi in govornik je precej zmedeno govoril in zagotavljal, da tudi oni nočejo nove voine. Ta dogodek mi je bil v dokaz, da je ljudstvo bilo prebujeno in zavedno, zato niti ni bilo aplavza, pač pa so ljudje stiskali pesti.

Pri parlamentarnih voli-tvah je zmagalo 56 poslan-cev Komunistične partije, k temu je pripomogel tudi ptujski okraj. Ko pa so Komunistično partijo raz-pustili, in jo potisnili v ilegalo in ko sem jaz moral v Ljubljano študirat, je vse zamrlo.

V ilegali pa smo delali naprej na ljubljanski univer-zi. V Ptuj pa so se ilegálni člani KP zbirali samo v manjših skupinah. Njihova morala ni trpela, saj so imeli zaslombo v delovnih ljudeh, pač pa je bilo le vprašanje časa, kdaj bo spet omogoče-no organizirano delovanje, pa čeprav v ilegalnih pogo-jih.

Celje, 1. junija 1959

Original izjave o usta-navljanju KP v Ptuj in okolici, ki jo je napisal komunist Franjo Žgeč, prof. pedagogi-ke, pisec pedagoških in socio-loških spisov, doma iz Dor-nave (1896—1961) je v arhi-vu oddelka ljudske revolucije pokrajinskega muzeja v Pt-ju (inv. štev. 294/59)

„Kdo ima kruh in kdo lačno deco“

Pionirji iz Dornave so sprejeli v varstvo spominsko obeležje

Napredno delavsko gibanje v naselju Strnišče pri Ptuj po prvi svetovni vojni

Zgodovina Strnišča na Dravskem polju, ki se od leta 1953 imenuje Kidričevo, je kaj nenavadna. Prvo nase-lje Strnišče je zraslo ob gradišču Strnthal ali Sterntal, kot to ime zgodovinski viri različno pišejo. Gradič so sezidali leta 1870. Tedaj se je naselila vanj lastnikova družina, v stranska poslopja pa njegovi delavci, zapo-sleni na poljih in v hlevih obširnega posestva.

Med prvo svetovno vojno so avstrijske vojaške obla-sti zgradile leta 1915 na grajskem posestvu in še na sosednjih površinah lesene barake za rezervne vojaške bolnišnice z okrog 14.000 posteljami za bolnike in oseb-je. Zemljišče rezervnih vojaških bolnišnic je merilo okrog 195 ha. Po razsulu avstroogrške armade je v zadnjih dneh oktobra 1918 vojaška uprava Strnišče zapustila. Ranjeni in bolni vojaki so odšli domov ali v civilne bolnišnice. V strniške barake pa se je naselilo že decem-bra 1918 več sto beguncev iz Slovenske Primorske, ki so

mokratsko vodstvo, da je zakrivilo cepitev v stranki, ker je preveč apeliralo na delavsko disciplino. Tudi v Propa-gandni knjižici štev. 3, ki jo je poslalo v Strnišče, je nave-den primer polkovnika Hoffmanna, češ da je žel uspehe zaradi disciplinirane arnade. Nipič se tej prispodobi posmehuje, češ, kako kratka je bila Hoffmannova slava in pravi, da bo kratka tudi slava socialnih demokratov v Jugoslaviji. O delavskih listih piše, da bralcem ni všeč pisanje o pričkanju zaradi nekaterih malenkosti. Bolje bi bilo, da bi vodstvo stranke delavcem povedalo, kaj naj storijo, da jih kapitalizem ne bo prekanil. V to pa Nipič ne upa, kajti jasno je, da pisci niso zreli za komunizem.

Nipič je pismo zaključil z vestjo, da je strniška delavska organizacija pristopila h komunistom, in dokler se list NAPREJ ne bo spojil z RDEČIM PRAPOROM, ne bo razširjala socialnodemokratskih brošur.

Navdušenje za komunistično partijo v letih 1919 in 1920 v Strnišču, ki ga navaja Jakob Nipič v svojem

Tako je izgledalo ta-borišče v Strnišču leta 1919

jo zasedli Italijani. Med njimi je bilo veliko železničarjev. Iz meseca v mesec se je množilo število primorskih beguncev v Strnišču. Jeseni 1919 je štel begunsko taborišče v Strnišču okrog 4600 prebivalcev.

Jugoslovanske oblasti so dovolile, da so se v Strni-šču naselili tudi ruski begunci. To sta bila dva kadetska korpusa, krimski in donski. Sem sta prispela decembra 1920. Rusko naselje je bilo ločeno od slovenskega in je leta 1921 štel okrog 1300 prebivalcev.

Zanimiva je bila politična podoba strniških begun-cev. Med Primorci se je širil močan vpliv ruske proletar-ske revolucije. Ruski begunci pa so izhajali iz vrst bele armade, ki je zapustila domovino. Ob strniška korpusa je ustanovil general Wrangl, preden je Rusijo zapustil. Strniške ruske kadete, stare od sedem do sedemnajst let, so njihovi vzgojitelji vzgajali seveda v kontrarevolucio-narnem duhu. Decembra 1921 so del ruskih beguncev preselili v Hercegovino, drugi del pa oktobra 1922 v Banat.

Primorski begunci so ustanovili v Strnišču leta 1919 več obrtnih zadrug in druge obrate. Število prebivalcev v naselju Primorskih Slovencev se je že leta 1920 zmanjša-lo za nekaj sto ljudi, ki so dobili zaposlitev drugod. Ob koncu leta 1922 je bilo v Strnišču še okrog 600 prebival-cev, leta 1926 pa le še okrog 170.

V času goste obljudenosti Strnišča, leta 1919 in 1920, je med prebivalci močno odmevala zmaga ruske proletarske revolucije, kajti strniško begunsko naselje je bilo predvsem delavsko naselje. Izvzeti so bili le ruski begunci.

Žal, nam je o revolucionarnem delovanju v Strnišču ohranjeno kaj malo virov. Nadvse pomembno je pismo kovinarskega delavca Jakoba Nipiča, enega izmed voditeljev ptujskih in strniških delavcev v letu 1919 in 1920.

Pismo je poslal piscem Propagandne knjižice JSDS v Ljubljani, 3. julija 1920. V njem sporoča, da je prejel 50 izvodov Propagandne knjižice štev. 3, a jih vrača, ker z njeno vsebino ni zadovoljen. Vsebinska je obrabljena socialnodemokratska pesem, ki se ji smeji buržoazija, delavcev pa več ne pritegne. Pisci knjižice naj vendar že spoznajo novi veter. Nipič v pismu opozarja socialnode-

pismu, je doživelo s prepovedjo komunistične partije decembra 1920, hud udarec. Prepoved stranke ni sicer uničila revolucionarnega prepričanja delavcev, pač pa je zavrla socialistično gibanje. Komunistično usmerjeni delavski voditelji so po Obznani delovali v strniških sindikatih. Z odseljevanjem delavcev iz Strnišča je delav-sko gibanje pešalo.

Glavni sindikalni organizator v Strnišču je bil za Nipičem, ki se je po letu 1920 odselil v Maribor — elek-tričar Miha Kojc (1891-1960), doma iz Haloza. Kojc se je po letu 1925 povezal z dr. Jožetom Potrčem, vzglednim komunističnim voditeljem v ptujskem okraju. Po propa-du strniških obratov leta 1925 se je Kojc naselil v Ormo-žu.

Pomemben delavski voditelj v Strnišču je bil v letih 1921-1926 tudi Primorec Ciuha, zaposlen v mizarski delavnici. Deloval je v svoji strokovni organizaciji. Odli-koval se je tudi ključavničar Jože Pečnik iz Gerečje vasi.

V letih 1924-1926 je bil predsednik sindikata strni-ških delavcev Vinko Simonič, izdelovalec harmonik, doma iz Slovenskih goric. Napredno revolucionarno je deloval tudi Primorec Mathans. Od vseh navedenih je bil za Nipičem le še Kojc komunist, drugi so delovali pod njegovim vplivom.

Kojc je širil v letih 1924 in 1925 med delavci v Strnišču Delavsko-kmečki list, glasilo delavsko-kmečke-ga republikanskega bloka, ki ga je ilegalno vodila Ko-munistična partija.

Strniške sindikalne organizacije so bile povezane z delavskim prosvetnim društvom Svoboda v Ptuj. Svo-boda je v Strnišču gostovala s kulturnimi prireditvami.

Med okupacijo so gradili Nemci v Strnišču tovarno glinice. Dela smo nadaljevali v osvobodjeni domovini in zgradili tu še tovarno aluminija. Tovarna glinice in aluminija je pričela z delom leta 1945 in zaposluje danes blizu 2000 delavcev.

Revolucionarni boj, ki so ga pričeli prvi komunisti v Strnišču po prvi svetovni vojni, je doživel z osvoboditvijo in potjo v samoupravni socializem — svojo veliko zma-go, katere izraz je tudi novo ime naselja ni tovarne po jugoslovanskem velikanu socialistične revolucije, Borisu Kidriču.

V. Rojce

Med pionirje komunističnega gibanja na ptujskem območju nedvomno sodi dr. Franjo Žgeč (1896—1961), kmečki sin iz Dornave, revolucionar in vzgojitelj mladega rodu.

Kako je začela njegova revolucionarna pot, je lepo opisal njegov mlajši brat Martin Žgeč-Janež: »Bilo mi je

12 let, ko je brat Franc prišel iz ruskega ujetništva. V naši hiši je začel sklicevati sestanke naprednih vaščanov iz Dornave in Mezgov. Navdušeno jim je pripovedoval, da je v Rusiji, kjer je bil vojni ujetnik, pristopil na stran proletarske revolucije. Navdušeno je pripovedoval o njej...«

O ustanavljanju KP na ptujskem območju je v svojih spominih, napisanih leta 1959 v Celju, kjer je nazadnje stanoval, zapisal dr. Franjo Žgeč sam. To izjavo objavlja-mo v posebnem sestavku.

Naj ga bralcem predstavimo še z osnovnimi podatki iz življenjepisa: V letih 1919—1923 je študiral na filozof-ski fakulteti v Ljubljani, potem pa še v Parizu in v Ženevi. Kot pedagog je služboval na Prevaljah, v Zagrebu, Mari-boru, Ptuj in nazadnje v Celju. Leta 1934 je težje obolel in za posledicami trpel cela desetletja, kar ga je tudi močno oviralo pri delu.

Iz njegove bogate zbirke strokovnih člankov in razprav, velja posebej omeniti razpravo HALOZE. V njej je dal predvojnemu buržoaznemu režimu jasen odgovor na vprašanje: »Cigava je zemlja v Halozah, čigavi so vinogra-di, kdo ima kruh in kdo lačno deco!«

V njegovi rojstni vasi Dornavi so pred leti zgradili lepo novo osnovno šolo, ki so jo poimenovali po njem, pred šolo in vrtcem so dr. Franjo Žgeču postavili tudi spominsko obeležje.

Leta XXX.
Št. 41
Murska Sobota,
25. oktober
CENA 5 DIN

VESTNIK

OB LETOŠNIH JUBILEJIH

TUDI PREKMURJE JE IZPOLNILO SVOJ DOLG DO ZGODOVINE

Prekmurje, pokrajina v severovzhodni Sloveniji, vključena kot pomol med Muro in državno mejo z Avstrijo in Madžarsko, je že od nekdaj izpričevalo svojo težnjo in potrebo po širši povezanosti z osrednjim slovenskim prostorom. Siska povezanost z brati onkraj Mure vse do prvih desetletij našega stoletja je bila posledica večstoletne gospodarske, politične in prometne ter s tem tudi kulturne odtrganosti od osrčja slovenskega naroda. Mura kot politična meja je globoko razdvajala pod Ogrsko osamljene in raznarodovane izpostavljene prekmurske Slovence.

V času svetovnega imperialističnega meteža so se prekmurske kmečke množice morale boriti v ogrskih domobranskih polkih za cilje Avstro-Ogrske politike. Tisti, ki so ostali doma, pa so prestajali vojaške rekvizicije, strah in pomanjkanje. Vsi so si želeli le mir, kruh in narodno svobodo. Takšna stremeljenja so prišla do polnega izraza že 20. oktobra 1918, ko je bil velik shod v Murski Soboti, na katerem so hoteli Madžari navdušiti Prekmurce za madžarsko državo. Hotelo so izzvati in skleniti izjavo, da v »Prekmurju ni ogrskih Slovencev, ampak da so le vendsko govoreči Madžari«, pa so zadovoljni navdušeni in burni klicali: »Mi smo Slovenci! Živela Jugoslavija!«. Ob vsem tem je razvidno, da so zaključni dnevi prve svetovne vojne pomenili hkrati zlom madžarske raznarodovalne politike.

Dejstvo, da tisočletne krajevine ni bilo več, je odmevalo posebej v tistih predelih prejšnje Ogrske, kjer so prebivali zatirani nemadžarski narodi, med njimi medžimurski Hrvati in Slovenci med Muro in Rabo. Ko je 3. novembra istega leta Ljutomer praznoval prevzem oblasti po jugoslovanski

skih mestih in vaseh. Se tako boleči posegi reakcionarnih sil ga niso mogli do kraja pogasiti. Vzplamtel je z vso svojo silino.

Rdeče obzorje na vzhodu je naznanjalo prihod nečesa novega. In res! Mogočna bakla revolucionarne miselnosti je kaj kmalu vzburla ves svet. Tudi slovenske ljudske množice. Prekmurje. Dogodkom na Dolinskem ni mogoče dati drugačnega značaja, kot to, da so bili odsev velikega družbenega preobrata, ki je vzplamtel v deželo oktobra in se po vračajočih vojaki iz ruskega ujetništva razširil tudi v Panonsko nižino. Šlo je v bistvu za neorganiziran, toda globoko razredni izbruh kmečke revščine, ki je občutila razen štiriletno vojno in hudega siromaštva tudi zaničevanje in narodno zatiranje. To je med drugim prišlo do izraza tudi na shodu v Beltincih 17. januarja 1919, ki je bil sklican na pobudo dr. Bele Obala, profesorja prešovske protestantske teološke akademije, sicer rojenega na Cankovi. Kot pripadnik radikalnega meščanstva je navzoči množici ponujal posebno okrajno glavarstvo v Beltincih, sladkor, sol in tobak, vendar so ga zavrnili z vzkliki: »Živela Jugoslavija, ni nam treba ničesar, naše odrešenje je v Jugoslaviji!« Zborovanje se je končalo brez uspeha. Ker je vodja katoliških Slovencev Jožef Klekl spoznal stisko ogrske vlade, je menil, da je prišel čas, ko lahko tudi sam pove svoj politični načrt. Tako je še istega meseca pri njem v Črenšovcih potekal

S tega balkona zgradbe v središču Murske Sobot, kjer so danes prostori hotela Zvezde, so 29. maja 1919 proglasili takomenovano Mursko republiko.

upravi, so bili navzoči tudi številni Slovenci z ogrske strani. Le-ti so na proslavi prebrali izjavo, da se želi Slovenska krajina (oznaka za sedanje Prekmurje in Porabje) združiti z brati onkraj Mure. Prekmurski udeleženci ljutomerske proslave so se vrnili domov bojevitno razpoloženi. Izjavljali so se za Jugoslavijo, zoper madžarske tlačitelje, grofe in oderuhe. Naslednji dan po ljutomerskem shodu so kmetje in povratniki s fronte napadli trgovine in »notaršije« v Črenšovcih. Še do večjega izbruha je prišlo 4. in 5. novembra v Beltincih. Tam so napadli graščino, žitne shrambe, trgovine in gostilne. Podobni dogodki so se zvrstili v Veliki Polani, Gomilicah, Turnišču, na Hotizi in Doljni Lendavi. Upornike so umirili šele vojaki, ki so prispeli iz Lendave, in v Črenšovcih nemudoma obsodili kmeta Vuka ter ga pred šolo obesili na brezo.

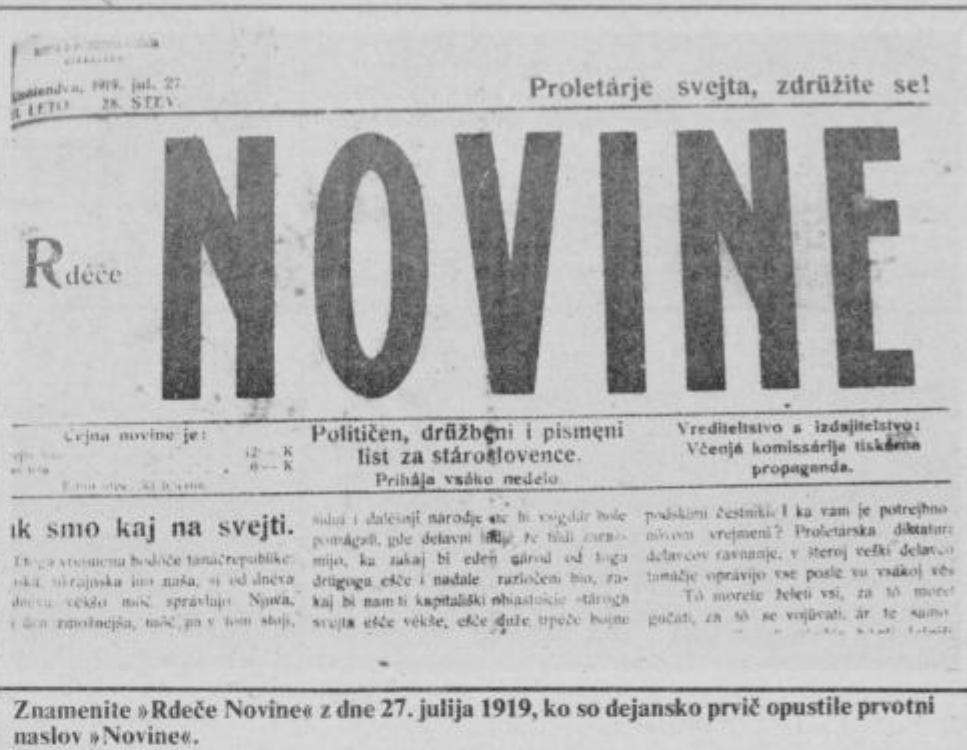
ODSEV VELIKEGA DRUŽBENEGA PREOBRAČA

Plameneči ogenj velike oktohrske revolucije se je z neverjetno naglico širil po evrop-

sestanek slovenskih duhovnikov iz lendavskega okraja, kjer so soglasno sprejeli načrt avtonomije Slovenske krajine. Klekl je zahteval uresničitev narodne avtonomije, vendar pri tem na srečo ni uspel.

Prevratni dnevi leta 1919 so se pokazali usodni za ves nadaljnji razvoj Prekmurja, ki se je znašlo v posveljval čas v takem tesnem, dolgočasnem in konservativnem vzdušju vsakdanjega življenja, naj bi se s tem omogočil vpogled v dogajanja po svetu.

Mlada revolucija v Soboti je bila na moč dejavna, polna zavzetosti. Ljudje so se množično vpisovali v združeno socialistično stranko. Kovali so velike načrte. Živo so razpravljali o tovarnah, železnici, šolah — skratka, dežela se je prebujala. Prvo razočaranje nad oblastjo svetov je prekmurski kmet doživel, ko je moral ponekod že razdeljeno veleposestniško zemljo na ukaz višjih oblastnih organov vrniti. Zaradi takšne

politike so se mali kmetje vse bolj pasivizirali in se pozneje ogreli za tistega, ki jim je ponujal zemljo in nacionalno samostojnost.

Tako je revolt vaškega proletariata obtičal v slepi ulici in si je buržoazija opomogla. V tem intermezzu je 29. maja 1919 Vilmoč Tkalec, madžarski oficir, doma z Turnišča pri Lendavi, v protirevolucionarnih težnjah proglasil t. im. »Mursko republiko«, ki pa je bila zelo kratkotrajna tvorba.

RDEČE NOVINE O ZDRUŽITVI SLOVENCEV

Razveseljivo pa je bilo dejstvo, da se je v takratnih razmerah pokazala živa potreba po lokalnem tisku, ki bi zastopal vztrajanje na slovenskih naodnostnih načelih — jugoslovansko zbliževanje in za osvoboditev Prekmurja. Znamenite Rdeče novine, ki so izhajale od 30. marca do 17. avgusta 1919, urejala pa sta jih učitelj in organist Jožef Pusztai iz Martjanec in bivši učiteljskišnik Vince Šeruga, so namreč izpovedovale gesla oktohrske komunistične revolucije. Zlasti velja omeniti Kunove razmeroma revolucionarne načrte, saj se v svojih člankih, ki so imeli močan odmev, obrača zoper cerkveno veleposestvo in številne bogataše, kar je povzročalo močno izseljevanje revnega prebivalstva v Ameriko. Iz njih veje oster nastop proti aristokratsko-buržoaznemu razredu, kateri je izvajal svojo samovoljno politiko tudi v Prekmurju. Našo pozornost seveda pritegujejo rubrike, ki se ukvarjajo s perečimi problemi življenja.

Tako s programske plati Rdeče novine napovedujejo prelom z dosedanjim usodno tesnim obzorjem na Madžarskem. Slovenskemu človeku, ki je preživljal čas v takem tesnem, dolgočasnem in konservativnem vzdušju vsakdanjega življenja, naj bi se s tem omogočil vpogled v dogajanja po svetu.

Zanimivo je, da so Rdeče novine prinašale novice z vseh strani, celo iz Amerike, Indije, Turčije, Prusije, Rusije in drugod. Tednik je poskušal vztrajno uresničevati svoj namen:

arti agitacijo med slovenskim ljudstvom zaradi uveljavljanja načel, ki jih zastopa kot glasilo socialno-demokratske stranke na Prekmurskem; razbijati pritisk kapitalistične družbe: gospodarski, politični in duševni.

In prav revolucionarna oblast bi morala začeti reševati te zadeve. Toda reakcija si je od prvega udarca ponovno opomogla. Tako so bili pokopani upi prekmurskega človeka, ki se je vendarle nadejal, da prihaja njegov čas. Kljub temu pa so vendarle prav te Rdeče novine tik pred 7. avgustom 1919 (priključitev) prve v Prekmurju zapisale besedo o smiselnosti in potrebi združitve vsega slovenskega ozemlja.

Proletarje svejta, združite se!

ŽE TAKRAT O VLOGI PARTIJE

Kljub vsem nihanjem je Prekmurje doživelo važen preobrat. Prvič v svoji zgodovini je ta del slovenskega ljudstva dobil naravne narodne pravice: pravico do političnega dela na narodnostni polagi, pravico do vzgoje in izobrazbe v narodnem duhu itd. »Žal pa takrat ni bilo dovolj organiziranih revolucionarnih sil, ki bi znale prekmurske množice strniti v obči upor,« ugotavlja profesor Janko Liška.

Ob tem pojasnjuje dogajanja pred 60 leti v pokrajini med Muro in Rabo veleposlanik SFRJ v Španiji Rudi Čačinovič takole: »Analiza madžarske revolucije nas opozarja prav danes na dejstvo, da so se tudi takrat zastavljala vsa temeljna vprašanja socialističnega družbenega razvoja, kot je vloga partije, delavskih svetov, agrarne revolucije, enotnosti delavskega razreda, vloge nacionalnega vprašanja, pa tudi patriotizma in nacionalizma, odpora tuji intervenciji itd., predvsem pa lastne poti in posebnih razmer ter neposrednih oblik proletarske demokracije. Madžarska revolucija je posebej odprla vprašanje mirne poti socialistične preobrazbe, o kateri ob parlamentarni obliki danes razpravlja t. im. evrokomunizem. Takratne zgodovinsko-družbene okoliščine niso dovoljevale delavskemu razredu prevzem oblasti po parlamentarni poti, bila pa je dana možnost za prevzem oblasti z revolucijo. Mednarodno delavsko gibanje mora koristiti tudi izkušnje poraženih revolucij, da ne bi ponavljalo njihovih napak. Madžarska revolucija je bila zatrta, slavil je prvi odprti beli fašistični teror v Evropi. In vendar je bila pomembna stopnja v razvoju delavskega gibanja v Evropi in pri nas.«

Kaj bi še lahko dodali k temu na koncu? Predvsem to, da lahko ob 60. obletnici Komunistične partije Jugoslavije tudi Prekmurci s ponosom ugotovijo, da so najboljši sinovi in hčere prispevali svoj delež k revolucionarnemu delavskemu in partijskemu gibanju, saj so častno izpolnili svoj dolg do sebe in zgodovine. Boj za naprednejše in novo Prekmurje se je razvijal iz napredne miselnosti prekmurskih buditeljev in književnikov, prvega slovenskega tabora v Ljutomeru, odmevnosti in pomena Madžarske republike sovjetov. Vsa ta svetla preteklost je dala pomembno kulturno in duhovno preobrazbo prekmurskih ljudi, uspešen boj za enotnost Slovencev z obeh strani reke Mure za dokončno odločitev prekmurskih Slovencev, da navzlic izrednemu raznarodovalnemu pritisku ostanejo Slovenci ter da skupaj z Madžari na tem narodnostno mešanem in obmejnem prostoru, kakor tudi v bratskem sožitju z njimi, postanejo sestavni del Slovenije in Jugoslavije.

Milan JERŠE

O JUNAKIH POHORSKEGA BATALJONA

KATARINA IN GROGA

Njegovo ime je legenda
Njegova pot je borba
Njegovo izročilo je upanje
Njegova veličina je žrtev
Njegova zmaga je smrt
Njegova smrt je življenje

(Iz knjige Franceta Filipiča Pohorski bataljon)

Tak fant je bil! Velik, postaven. Bujnih kostanjevih las in temnih oči. Kadar je spodaj v vasi pri Ferjancu kegljal, in se slekel do majice, so ga še moški občudovali in tuji spraševali kdo je »ta sort fant«. Štrajharjev tudi, Medetov z Zadnjega konca. Sicer so oni pa že od nekdaj tu postavni fantje doma. Štrajharjev Gropa, rokovnjač, pravi velikan o katerem se je med ljudmi spletla legenda, ko je s svojim rokovnjaštvom burl duhove okrog Kamnika, Domžal, Udin borštu, je bil iz te hiše. In ko je Rudi Mede postal partizan, si je nadel njegovo ime: Gropa.

Se danes je majhna njihova hišica. Zdi se, kot da celo pokrije velik oreh, ki stoji pri hiši. Nad hišo se takoj dviga gozd, ki je tolikokrat skrival partizane pred žandarji in Nemci iz Strahinja in Naklega. Tako jih je bilo strah, da so dostikrat najprej cerkvenega zvonika z granatami nekajkrat ustrelili, potem pa prišli blizu.

»Vsak dan sem jih imel tu. Vsaj enkrat partizane in dvakrat žandarje«, se še spominja Rudijev edini živi brat Viktor. »Tako hitro so se menjali, da je sestra za partizane šla kuhat čaj, ko ga je pa prinesla, so se ji pa že z »Danke schön« zahvalili... Čudna je bila, čudna. Vsak večer, ko sem prišel z dela, so me poiskali in zasliševali, če kaj vem, kje je Rudi, in potem, ko je že padel, za druge partizane. Bali so se te hoste nad nami, kajti partizana je varno skrila vse do naše hiše. In prihajali so pogosto...«

Potem pripoveduje o Rudiju. Oba brata in oče sta zidarila. Rudi se je pa s 15. leti šel učiti za bičarja, »gajželnika«, kot so včasih rekli. Primorci so to obrt prinesli s sabo. »Ga-

Viktor Mede

okusila krivico. Že v šolskih klopih. Moj oče je bil v ruskem ujetništvu in je prinesel s seboj polno naprednih idej, njen je bil pa v I. svetovni vojni ranjen in veliko se je pri obeh hišah govorilo o Rusiji in o delavcih tam, kako so prevzeli oblast v svoje roke... Kaplan Špendal naju je za vsako uro verouka predsedel v zadnjo klop. Se danes jo vidim, kako se ji je svetilo v očeh... In potem v Jugobruni. Ko je bil štrajk. Ko so hoteli na silo dva vagona odpeljati iz tovarne, se je ulegla na tračnice. Rudi nam je takrat hrano nosil in sadje in nas bodril, naj vzdržimo. Pa smo, do zadnjega.«

Bolj se je bližala vojna, bolj je bilo napeto v svetu. 1936. je Rudi že komunist in to leto se jima rodi hčerka Fenja. Nista še imela svojega doma. Potem je Rudi z bratovo pomočjo kupil staro hišo blizu doma. Vsa je bila za popravilo. Le dve leti sta bila v njej, ko je prišla vojna... Že pri prvem popisu prebivalstva v Naklem, ga je nekdo zaznamoval, da je »bandit«, »ta rdeč«. Zvedel je za to in vedel tudi, kaj to pomeni. Čudno je bilo le, da ga niso kar takoj prijeli. Čez dva dni že ni šel več v Šemperit. Morda še dva dni, da sta s Pavlo pripravila vse potrebno za v gmajno. 26. julija 1941, ko je bila nad Cegelnico ustanovljena I. kranjska četa, sta odšla od doma. Nekaj časa, kakšen mesec dni sta se še zadrževala v bližini doma. Povsod so ju iskali. Spisi so prežali nanje. Nekoč je na tako zasedo naletel sam Rudi. Pri Dupljah nekje je bilo:

Micka Krizaj

Megla je bila, zgodaj zjutraj. Naenkrat se je spogledal iz oči v oči s štirimi Nemci in tremi volčjaki. Stekel je, za njim pa psi. Enega je s karabinarjem udaril v smrček, da se je zvalil, drugega po glavi, da je obležal, tretji se je pa že sam umaknil. Niso ga dobili... Drzen je bil, prihajal je domov, če je bilo še bolj nevarno, in vedno mu je uspel pravočasen umik.

S četo sta bila najprej v borbah na Storžiču, po razbitju I. kranjske čete pa sta odšla v Udin boršt in od tu preko Ljubljane v Zapotok pod Mokreem v Krinski odred. Tu sta se ločila. Rudi-Gropa je odšel naprej na Dolenjsko v II. štajerski bataljon, Katarina pa je ostala v Zapotoku. Šele spomladi 1942 se je spet pridružila možu. Odločna, neustrašena borka je bila, obenem pa sila čustvena ženska. Pogrešala je svojo edinko, ki so jo medtem domači že spravili v ilegalo na Dolenjsko, tu na Pohorju pa je bila kot mati Šarhovemu najmlajšemu sinu Jožku.

10. avgusta 1942 se je zadnjič oglašil doma. S štajerskega je prišel s 180 možmi, se spominja Viktor Mede. Kruha in hrusk mu je dal, a komaj mu je dal v roko, že je delil. »Rad bi, da bi tudi sam dal kaj v usta, pa ne vem če je. Jedel je rad, to vem, toda kot so povedali, je med borci vedno zadnji vzel menazko v roke.«

Sprva je bil Gropa v Pohorskem bataljonu komandir tretje čete. Svoje borce je vodil skozi bojem zasede in napade skoraj brez žrtev. Tudi tu je navduševal za pesem. In ko so zvečer zunaj zemljank zakurili ogenj, so zapeli tisto Kovačič smo, Nabrusimo kose... Ko je bil že komandant, — to mesto je prevzel 11. septembra 1942 — je vodil jutranje zборе ter vojaški, teoretični in praktični pouk. Katarina pa je skrbela za svoj ženski vod, v katerem je vladalo iskreno tovarništvo.

Ko je prišel tisti usodni 8. januar 1943, so borci vedeli, da bitka ni daleč. Pripravljeni so bili. Videli so neznance na smučeh, ki so se peljali mimo taborišča... Za umik v dolino je bilo prepozno. Sledovi bi jih izdali in preganjali bi jih kot pse.

Raje sprejmejo borbo in prepričani so v svojo zmago. Malo pred dvanajsto uro se vname silovita bitka. Toda sovražni-kove sile so močne. Do potankosti je preračunal njihov položaj, njihovo moč. V dveh urah in pol je slavni Pohorski bataljon dotolčen. Skoraj do zadnjega niso računali na preboj. Ko so se odločili zanj, so prebili tri obroče, pri četrtem omagali. Gropa jim je naročil, naj vsak prihrani en naboj zase. Nemci so nazadnje udarili z minami. Pozivali so jih na predajo, toda raje so padli do zadnjega. Devetinšestdeset borec.

Katarina leži v snegu sama, z glavo vznok, lasje razsuti po snegu, ustnice na pol odprte, kot da ji je na njih ostal še poslednji vzklík... Nedaleč proč, poleg bataljonskega zd-

Rudi s svojim tamburaškim zborom (sedi v sredini, za njim stoji njegova bodoča žena Pavla) v gozdičku nad domačo hišo.

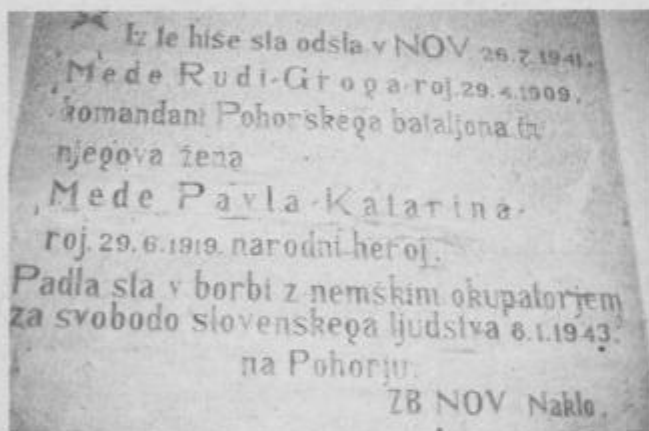

Lep par sta bila Rudi in Pavla. A v partizanih Katarina v njem ni videla moža, temveč le tovariša in soborca.

ravnika, leži komandant Gropa. Oplotniški župan je v svojem poročilu zapisal, da je med mrtvimi ležal še en izredno velik bandit, ki naj bi bil njihov vodja...

Letos aprila bi bilo komandantu Gropi sedemdeset let, njegovi ženi Katarini pa junija šestdeset. Si ju morete zamisliti? Ne, večno bosta ostala mlada in za nas vse živa legenda...

D. Dolenc

Spominska plošča na njuni hišici v Strahinju pri Naklem

jžla« je morala biti iz lesa kropive narejena, les kuhan in štirikrat prežagan, da se je dal plesti. Toda dela je bilo vedno manj. Bratoma in očetu je pomagal zidariti, pozimi pa kmetom fural. Potem je le dobil delo v kranjskem Šemperitu, kjer je ostal vse do vojne.

Brat Gaber, predvojni komunist, je imel manj močan vpliv. Kaj kmalu je spoznal vso gnilobo takratne družbe in izkoriščanje. Pa je toliko slišal, kako grade socializem v Rusiji. Tudi tu bo enkrat nov svet... Na delavskih sestankih v Kranju pri Semenu, kjer jim je Vehovec govoril o delavskem gibanju v svetu, o stavkah, pa potem o Španiji, se je Rudi navduševal. Čustven človek je bil, da je imel hitro solze v očeh, če pa je kdo razdiral šale, se je smejal, da se nehati ni mogel. Vsi so ga imeli radi, ki so ga poznali. In kakšen glasbenik je bil!

Svoj tamburaški zbor je spravil skupaj. Pet fantov in pet deklet. S starimi instrumenti so začeli. In potem so nabirali nrošče, ki jim je župan odkupoval po petdeset par, da so imeli za tamburice. Vsak je malo primaknil in kupili so nov drugi brač, pa tretjo bogarijo, pa dva prva brača. Stare instrumente je pa Rudi s smolo mazal, da so držali glasove. »Tak posluh je imel,« pravi ena od njegovih tamburašic, Micka Krizaj, Režkova iz Strahinja. »da je šel ven na cesto in poslušal, ko smo zaigrali, pa je prišel notri in točno povedal kje se je kdo zmotil. Za pol napak prijema je vedel. Igral je pa vse od kranja. Razen vseh tamburaških instrumentov je igral še harmoniko, troben in klarinet. Z vseh koncev tu okrog Strahinja smo bili. Na vaje nas je pa tako klical, da je stopil doma pod kostanj v bregu in zaigral nekaj taktov budnice. Slišalo se je vse do Cegelnice in do Groba in v četrty ure smo bili že skupaj. Ob nedeljah so ljudje prihajali v vas in so nas želeli slišati. V dveh letih nas je toliko naučil, da smo vsenaokrog nastopali. Pri Slavcu v Struževem smo se s Trboveljsko godbo kosali. Dvanajst let smo bile stare, ko smo začele pri tamburaškem zboru in železno voljo je imel, da nas je toliko naučil. Pa ni učil samo slovenskih narodnih. Tudi česke in ruske nas je učil. Od vojakov, ki so tu bili po prvi svetovni vojni, se jih je naučil. Enkrat jo je slišal, pa jo je že zaigral. Bratje le k soncu, svobodni smo peli, pa še celo eno rusko borbeno. Po vajah smo pa poleti telovadili na Želin, pozimi smo se pa pri nas za peč spravili in nam je Rudi bral. Se danes vem, da nam je bral Velikega inkvizitorja in da je notri našel ime za svojo hčerko Fenjo. Pa ni bral samo romanov. Tudi Leninova dela je prinesel, pa Marksa. Pametno nas je učil in vodil. Vsi, kar nas je bilo v njegovem tamburaškem zboru smo bili med vojno ali borci ali aktivisti na terenu.«

Pavla Mede — Katarina je bila Mickina sestrična in prijateljica. Skupaj sta hodili v šolo, skupaj potem v tkalnico v Jugobruno. »Čustveno dekle je bila Pavla in kmalu je

KAKŠEN JE BIL JOŽA AŽMAN?

„Dober človek je bil in ničesar se ni bal“

Letos 1. maja je bilo v Bohinjski Bistrici slavlje v počastitev jubilejev naše partije: 40-letnice ustanovne seje CK KPJ in 60-letnice Komunistične partije Jugoslavije. Ob tej priložnosti so odprli nov družbeni dom, ki so ga poimenovali po Jožu Ažmanu ter muzej Tomaža Godca, bohinskega revolucionarja, komunista, ki so ga Nemci po zverinskem mučenju ubili.

1. maja pa je bilo v Bohinju vseslovensko prvomajsko slavlje, s slavnostno sejo predsedstva CK ZKJ. Tega slavlja se je udeležil tudi tovariš Tito.

Franc Kenda se Ažmana dobro spominja...

Zakaj v Bohinju in kdo sta bila revolucionarja Tomaž Godce in Joža Ažman? V Bohinju zato, ker je bila v Bohinju ustanovna seja CK KPJ, bohinska dolina pa zavetišče številnih komunistov in revolucionarjev. Številne bohinske hiše in domačini so nudili zavetišče komunistom, ki so jih preganjale tedanje oblasti, med samimi naprednimi prebivalci pa je kaj kmalu vznikla pripadnost zavednim komunističnim idejam. Med njimi sta bila najbolj znana in najbolj predana Tomaž Godce in idejni vodja Joža Ažman.

Poleti 1919 je bila na zborovanju v gostilni pri Kosu v Bohinjski Bistrici ustanovljena Socialistična delavska partija Jugoslavije. Na zborovanju je bilo 40 domačinov, izvolili so

Matevža Polajnarja za predsednika in za sekretarja Joža Medja. Zaradi svojega programa je postala stranka znana in je komunistična lista dobila na občinskih volitvah leta 1920 111 glasov in s tem tudi 7 odbornikov v občinskem odboru. Ti so bili: Franc Kenda, Franc Polak, Janez Malej, Matevž Polajnar, Jakob Cerkovnik, Jože Ažman in Jernej Iskra. Aprila leta 1920 so se veliki stavki železničarjev pridružili tudi železničarji iz Bohinjske Bistrice. Ustanovili so stavkovni odbor, med stavko pa so se zbrali pri komunistu Jožu Ažmanu v Nomenju in pri Kosu v Bohinjski Bistrici. Stavka se ni uspešno zaključila, z dela so odpustili 17 stavkajočih železničarjev. Po obznani in zakonu o zaščiti države je prenehala legalna dejavnost komunistov, zaradi stalnega preganjanja pa je ostalo v Bohinju močno jedro komunistov, pod vodstvom Joža Ažmana.

KDO JE BIL JOŽA?

Bohinjski komunisti so se stalno povezovali z jeseniškimi komunisti, od jeseni leta 1921 pa do leta 1923 so vzdrževali stike s Trstom in Gorico, od koder je prihajal preko Bohinja po Gorenjski časopis Delo.

Precej Bohincev se je vozilo na delo na Jesenice in ti delavci so se povezovali z naprednimi jeseniškimi železarji. Zaradi teh stikov so zgodaj ustanovili Nezavisno delavsko stranko, v katero so se vključili vsi komunisti Bohinja, delovala pa je do leta 1924.

Organizator naprednega gibanja in komunistične stranke v Bohinju je bil prav Joža Ažman iz Nemenja. Bil je mali posestnik in prevoznik in je zelo težko vzdrževal svojo družino. Ves svoj prosti čas je izkoristil za študij napredne komunistične literature, izobraževal je ostale na številnih sestankih, kjer je pojasnjeval vlogo in pomen partije. Vse svoje prihranke je namenil za literaturo, ki jo je preko svojih sodelavcev širil med mladino. V Bohinju je organiziral rdečo pomoč, prav tako pomoč za lačne v Rusiji in pomoč za preganjene in stavkajoče. Bil je v stalnih stikih z jeseniškimi komunisti, ki so v Bohinju organizirali številne sestanke.

V DRUŠTVU KMEČKIH FANTOV IN DEKLET

Število članov komunistične stranke je po objavi zakona o zaščiti države upadlo, vendar so leta 1926 organizirali v Bohinju štiri celice z enajstimi člani: v Bohinjski Bistrici, v Nomenju in dve na Poljah. Istega leta je bil organiziran SKOJ na Poljah, sekretar je bil Alojz Tišov, člana pa oba Zalo-karja, Jakob in Janez. Komunisti so podpirali Delavsko-kmečko stranko in pri zadnjih volitvah so se v Bohinju pojavili letaki s komunistično vsebino. Žandarmerija je po-ostrišla nadzor: ker so se bali, da bi izlet napredne Svobode z Javornika pri Jesenicah 2 postal politična manifestacija, so žandarji zaprli vse udeležence, ki so prispeli v Bohinj in tudi nekatere domačine.

Teror se je kasneje, s šestojanuarsko diktaturo še po-ostiril. V Bohinju so šele leta 1931 ponovno vzpostavili stike ter se odločili, da preko legalnih društev širijo svojo napredno misel in ideje. Sklenili so še, da bodo delali v Društvu kmečkih fantov in deklet.

Leta 1939 je bila največja politična manifestacija Društva kmečkih fantov in deklet v Bohinju, pozneje pa so jih organizirali še več.

Leta 1939 so organizirali skojevsko organizacijo, mladi so bili aktivni predvsem ob 1. maju in ob raznih akcijah. V Bohinj so prihajali znani jeseniški in gorenjski komunisti, napomembnejši sestanek pa je bila ustanovna seja CK KPJ v Godčevi hiši ter izvolitev Tomaža Godca in Joža Ažmana za delegata na peti državni konferenci v Dubravi pri Zagrebu...

NJEGOVO DELO NI ZAMRLO

Italijanski okupatorji so se iz Bohinja kmalu umaknili,

Pred domom Joža Ažmana je spomenik bohinskim revolucionarjem, se posebno pa Jožu Ažmanu, po katerem se dom imenuje....

za njimi so prišli Nemci. Komunisti so se 20. aprila zbrali pri kmetu Matevžu Volfu na Slamnikih. Pogovorili so se o pripravah na upor, v začetku junija pa so ustanovili vojno revolucionarni komite za jeseniško okrožje, vanj pa je bil vključen tudi Joža Ažman. Zaradi nevarnosti so se konec junija umaknili v ilegalo številni bohinski komunisti, med njimi tudi Joža Ažman. Svoje skrivališče so imeli nad Nomenjem.

Zaradi izdaje so 8. avgusta leta 1941 Nemci obkolili taborišče. Ob napadu je bil Ažman ubit. Po njegovi smrti je predvsem Tomaž Godce z vso vsmo nadaljeval delo zavednega sodelavca, bohinskega borca, revolucionarja in komunista Jožeta Ažmana.

DOBER, DOBER ČLOVEK JE BIL...

Vse to so zgodovinski podatki, zgodovinska dejstva, ki pričajo o plodnem delu komuniste Joža Ažmana. V ljudeh bohinske zgornje in spodnje doline, po bohinskih hribih pa je še vedno živ spomin na njihovega Joža, ki se ga prav radi spominjajo stari revolucionarji, komunisti in vsi prebivalci. Tedaj, ko so ga ustrelili, je vso dolino prevzela iskrena žalost nad ustreljenim borcem, domačini so potočili marsikatero solzo, vsa srca je oklepala topa bolečina.

Plošča v spomin na priprave za vstajo....

Spominja se ga partizanska Boštetova mama z Gorjuš, še danes s solzo v očeh: »Tedaj je bilo grozno, ko so Joža ubili. Bil je pameten, preudaren, večkrat pri nas v gosteh. Še danes vidim njegovo nesrečno ženo in hčer, kako sta se v neznanski grozi skrivali po skednjih in hlevih doline, še danes vidim hčer, kako se je oklepala mame, kajti videla in spoznala je smrt. V dekliskem obupu se je stiskala k mami in trepetala: mama, smrt... mama, samo še smrt!«

Joža Ažmana se še danes spominja tudi 83-letni Franc Kenda, prava gorenjska korenina, predvojni komunist, v partijo so ga sprejeli že leta 1929. Takole pravi: »Joža Ažman me je sprejel v Bohinjski Bistrici v partijo, a ne tako, na hitro. Kar sedem let sem se moral dokazovati, da sem pravi. Sedem let sem že prej delal kot komunist. Joža Ažman nam je na sestankih bral literaturo in ker je bilo vsako leto precej ljudi po zaporih, smo za njihove družine zbirali pomoč: denar, hrano in tako te reveže podpirali...«

Kakšen je bil Joža Ažman? Dober, dober človek. Pa organizator in nič se ni bal. Bil je mož na mestu, malo bolj strog, zahteval je disciplino. Vsi smo ga tako radi imeli...«

Darinka Sedej

V Bohinjski Bistrici je muzej Tomaža Godca, Ažmanovega prijatelja in soborca....

IZ RAZVOJA REVOLUCIONARNE MLADINSKE ORGANIZACIJE NA PRIMORSKEM

LADO
PAHOR

ZACETKI

Revolucionarno mladinsko gibanje na Primorskem je bilo najtesneje povezano z četrstoletnim bojem primorskega ljudstva za narodnostno in socialno osvoboditev. Fašističnemu zatiranju so se najdoločneje uprli mladi delavci, kmetje in izobraženci, katere je ta oropal temeljnih človekovih, nacionalnih, socialnih pravic svoboščin ter jim odvzel sleherno prihodnost. Mladina se je v Zvezi mladinskih društev in v drugih kulturnih, prosvetnih ter športnih organizacijah v začetku dvajsetih

nikoli so bili sicer glavna opora v vojski in na terenu ter jedro osvobodilnega gibanja od začetka. Posebne mladinske organizacije pa takrat skoraj ni bilo oziroma je začela pridobivati množičnost sorazmerno pozno in počasi. Imela pa je v primerjavi z drugimi slovenskimi pokrajinami določene posebnosti. Starejši letniki so bili nasilno v italijanski vojski ali v kazenskih bataljoni, zato se je naslanjala na najmlajše, predvsem na žensko mladino. Dolgoletno fašistično raznarodovanje je razredilo vrste inteligence, mladina je slabo obvladala knjižno slovenščino in ni imela izkušenj v organizaciji politične dejavnosti. Vendar je te in druge težave premagovala z veliko enotnostjo,

padel še drugi sekretar pokrajinskega poverništva ZKMJ Jože Tejkal-Planinc. Njegovo mesto je prevzel Lado Pohar-Damjan, PK Skoja pa je primorskemu poverjenstvu poslalo v pomoč vrsto izkušenih mladinskih aktivistov: Jožeta Smoleta, Borisa Majerja, Zvoneta Debevca ter Tilko Mohorjevo.

V začetku leta 1944. doživita organizaciji ZSM in ZKMJ nov razmah. Okrožni odbori in komiteji so postavljeni v vseh primorskih okrožjih. V ZSM je zajeto 70% mladine, Skoj šteje 1385 članov. Sekretar PK Skoja Mitja Vošnjak pride na Primorsko in pomaga pripraviti prvo mladinsko konferenco ZSM na Štjaku od 29. 2. do 1. 3. 1944. Ta je pomenila pregled množičnosti in enotnosti, ki jo je dosegla ZSM na Primorskem pri združevanju antifašistične mladine. Izrekla se je za sklepe drugega zasedanja Avnoja in navdušeno pozdravila odlok o priključitvi Primorske k Sloveniji in Jugoslaviji. Izvolili so 40-članski pokrajinski odbor s predsednikom Davorinom Cekom-Danilom na čelu. Kraška mladina je prejela prehodno zastavo kot najboljša okrožna mladinska organizacija v Sloveniji.

Na Dolu pri Čepovanu so se maja istega leta na prvi pokrajinski konferenci sešli primorski skojevci. Razpravljali so o nalogah mladine pri volitvah v organe ljudske oblasti nove Jugoslavije in o potrebi okrepljenih naporov za osvoboditev domovine. ZSM je delovala takrat že skoraj v sleherni primorski vasi in mestu: ZKMJ na terenu in v vojski, pa je štela približno 5000 članov. Za politično agitacijo in propagando je skrbela posebna komisija pri oblastnem komiteju Skoja, ki jo je vodil Jože Smole, druga — pod vodstvom Borisa Majerja — pa je mladinskim organizacijam

pomagala pri kulturno-prosvetnem delu. Dve mladinski tiskarni sta razmnoževali centralna in pokrajinska mladinska glasila, ki so skupaj z mladinsko rubriko v Partizanskem dnevniku dosegle naklado okoli 10.000 izvodov. Poleg rednih partijskih šol so skrbeli za idejno politično vzgojo skojevcev in mladih komunistov posebni skojevski tečaji.

Konec leta 1944. so bile volitve v vseh mladinskih organizacijah. Postavljeno je novo pokrajinsko vodstvo: Zofka Černe, Fani Straus, Marica Mermolja, Vlado Šestan, Zorka Okretič in Ervin Dolgan. Od 21. do 22. decembra 1944 so se v pripravah za drugi kongres ZSM mladi Primorci zbrali na konferenci slovenske in italijanske protifašistične mladine, kmalu za tem pa so pripravili prvo konferenco italijanske protifašistične mladine iz enot in obmejnih predelov. Primorsko vodstvo Skoja je namreč pomagalo antifašističnemu boju italijanske mladine na obmejnem področju in ji kazalo pravo pot narodne in socialne osvoboditve.

Zadnje pokrajinske konference ZSM in Skoja pred osvoboditvijo je marca 1945 ovirala sovražna ofenziva in so jih zato pripravili v skrajnem obsegu. Primorska mladina je nato, okrepljena s prekomorci vodila v poslednjem jurišu pri osvoboditvi Slovenskega primorja s Trstom in Gorico. Kmalu potem se je zbrala v osvobodjeni Ljubljani na drugem kongresu ZSM ter nato v Zagrebu na II. kongresu narodne omladine Jugoslavije. Tu je primorske delegate posebej sprejel maršal Tito. S ponosom so njemu in vsej mladini osvobodjene domovine poročali o težki, četrstoletja dolgi, borbeni poti svoje revolucionarne antifašistične organizacije.

Udeleženci III. pokrajinske konference ZSM v Cerknem 10. III. 1945.

let najbolj odločno upirala fašistični raznarodovalni politiki.

Po njihovi razpustitvi goji mladina narodno zavest v ilegalnih društvih in obenem radikalizira oblike antifašističnega boja v narodnostni organizaciji TIGR. V prvem desetletju fašistične okupacije opravi skoraj sto akcij proti raznarodovalcem. S silo odgovarja na njihovo nasilje: požiga potujočevalske šole in otroške vrtnice, kaznuje fašistične nasilnike in izdajalce, ljudstvu dviga zaupanje v odpor za samoobranitev.

Drugi del napredne primorske mladine se bojuje v ilegalni KP Italije. Približno dvesto slovenskih mladincev deluje v vrstah njene komunistične mladine. V letih 1923—25 spodbudi KP Italije, da bi povezala razredni boj z bojem zatiranje slovenske in hrvaške manjšine ter njihovimi pravicami do samoodločbe, vključno odcepitve od Italije. Leta 1930 padejo prve žrtve fašistične justice: Bidovec, Marušič, Miloš, Valenčič. Šele leta 1935, v času ljudskih front, KPI in slovenska narodna revolucionarna organizacija dosežeta sporazum o skupnem boju proti fašizmu za socialne in narodnostne pravice manjšine.

Od leta 1937 do 1940 vodi slovensko komunistično gibanje na Primorskem mladinec, tržaški študent, Pinko Tomažič. Mlado generacijo odteguje vplivu meščanskih voditeljev, povezuje dijakke in študente s podeželsko mladino in v njihovih vrstah pridobiva somišljenike komunistične partije. Leta 1938 poveže mladinske skupine različnih idejnih nazorov v mladinsko antifašistično fronto.

Množične aretacije leta 1940 in drugi tržaški proces leta 1941 zavrejo razvoj močne in razvejane antifašistične dejavnosti. Mladega komunista Pinka in štiri narodne revolucionarje fašisti ustrelijo. V zaporih in v konfinaciji je okrog tristo upornih slovenskih antifašistov — vsem skupaj so naložili skoraj tisoč let ječe. Veliko med njimi je mladih: med desetimi ustrelenimi pred drugo svetovno vojno jih je bilo šest mlajših od 30 let. Napredno mladinsko gibanje je dobilo s tem ravno v začetku NOB hud udarec, vendar ga niso uničili.

NARODNOOSVOBODILNI BOJ

Leta 1941—1942 je morala zato mladinska organizacija kot celotno osvobodilno gibanje Na Primorskem premagovati hude začetne težave. Vendar na Krasu že leta 1941 uspešno deluje mladinska sabotažna skupina Antona Šibelje — Stjenka, ki pozneje preraste v kraško partizansko četo. Jeseni istega leta prihajajo mladinci iz Brkinov, Pivke, Krasa in obrobja Vipavske doline v stik s člani prve primorske partizanske čete. Maloštevilni partijski aktivisti Primorske oziroma tisti, ki jih tja pošilja osrednje vodstvo osvobodilnega gibanja, povezujejo in krepijo predvsem gnezda odpora proti fašizmu. Ti poleg KPS in OF organizirajo tudi nekaj mladinskih skupin na Tržaškem in Gorškem.

KPS je morala v tem času vložiti vse moči v graditev lastnih vrst ter za razmah in utrditve vojaških enot. Ob partijski konferenci na Skalnici aprila leta 1942 na Primorskem je KPS štela 40 članov: delovalo je 50 odborov OF, katerim se je šele pozneje istega leta pridružil tudi približno enako število odborov mladinske OF. Mladinci posamez-

delovnim žarom in borbenim poletom, s katerim je marsikdaj prehitevala organizacijski razvoj.

Množična rast organizacije se je začela leta 1943. In dosegla vrh po razpadu fašistične Italije. V začetku leta 1943. so ustanovili primorsko poverjenstvo PK Zveze komunistične mladine s sekretarjem Darkom Marušičem-Blažem in člani: Bojanom Stihom, Miro Kroniger ter Lojzko Trošt. Marušiča in Troštovo so vključili tudi v glavni iniciativni odbor ZSM. Delo teh prvih mladinskih funkcionarjev je bilo nepovezano in je potekalo v glavnem po vojaških enotah.

Večji razmah doživlja organizacija poleti 1943, ko pošlje PK ZKM na Primorsko Jožeta Tejkala-Planinca. Avgusta začno izdajati glasilo Mladi Puntar. Ustanovijo pokrajinski odbor ZSM, v katerem so poleg Tejkala in Stiha še Fanka Marušič, Olga Pirjavec in Ernesta Šušter. Okrepijo Poverjenstvo PK ZKM, v katerem delata poleg imenovanih in Darka Marušiča še Adrijan Kumar in Roza Nemeč.

Primorska mladinska organizacija uživa ves čas veliko pomoč partijskih forumov ter nenehno podporo osrednjega mladinskega vodstva. Pomladi leta 1943 je tovariš Edvard Kardelj svetoval primorskemu partijskemu vodstvu, naj se bolj nasloni na žensko in mladinsko organizacijo. Zavzemal se je za organizacijo ZSM kot enotno mladinsko antifašistično gibanje, ki naj ga gradijo od spodaj navzgor. Posebno skrb naj posvetijo Skoju, ki naj postane njegovo jedro in najaktivnejša sila (iz pisma CK KPS pokrajinskemu komiteju Primorske z dne 28. 3. 1943).

PK Skoja pa je opozarjal primorsko mladinsko vodstvo, naj poleg akcij vzpodbuja skojevce zlasti k študiju, političnemu in kulturnemu delu, krepitvi narodne zavesti, novemu jugoslovanskemu patriotizmu ter sodelovanju z italijansko antifašistično mladino. Vendar je tako načrtno zastavljeno delo okrepljenega mladinskega vodstva pretrgala kapitulacija Italije. Po 8. septembru 1943 so skoraj vsi njegovi člani delovali v vojski pri ustanavljanju in krepitvi novih enot.

RAZMAH IN KREPITEV ORGANIZACIJE

Pritok mladine v partizane je bil tolikšen, da so začele naglo rasti nove brigade, divizije, kasneje IX. korpus. Tiste, ki niso bili v vojaških enotah, je mladinska organizacija povezovala v politično propagandno delo pri širjenju in utrjevanju pridobitve narodnoosvobodilnega boja. Opravljali so sabotažne akcije v zaledju, vzdrževali kurirske zveze in bili obveščevalci. Vključevali so se v delovanje odborov mlade ljudske oblasti in pomagali na vseh sektorjih, od gospodarskega do kulturnoprosvetnega.

V tem času so ustanovili ali utrdili šest okrožnih odborov ZSM, 18 rajonskih in 162 terenskih odborov. Pet okrožnih komitejev Skoja so postavili na Gorškem, Idrijskem, Kraškem, Tolminkem in Brkinskem, kjer je delovalo 23 rajonskih komitejev in 72 aktivov s 371 člani Skoja.

Novembra 1943 je zadela mladinsko organizacijo huda izguba. Darko Marušič-Blaž je padel na Lokovcu, ko je pripravil prvo konferenco primorske mladine. Namesto te so na Vojskem pripravili zborovanje mladine s terena in vojaških enot ter izvolili 14-člansko vodstvo pokrajinskega odbora ZSM na čelu s Fankom Marušič. Mesec pozneje je

NAŠI PADLI SKOJEVCI

Najprepričljivejši dokaz o deležu primorske mladine v boju za narodno in socialno osvoboditev je njen visok krvni davek. Razen obeh pokrajinskih sekretarjev Skoja Marušiča in Tejkala so dali svoja mlada življenja številni Skojevci in mladi komunisti. Od 36 slovenskih narodnih herojev-mladincev jih je več kot četrtnina iz Primorske. Med najstarejšimi je Pinko Tomažič, drugi so padli večinoma med 19. in 23. letom starosti.

Zgodovinarje še čaka naloga, da opišejo njihove junaške podvige in iztrgajo pozabi njihove svetle like.

To pot smo izbrali le nekaj fotografij in skromnih podatkov o nekaterih med njimi, ki so delovali v oblastnem komiteju ali kot mladinski organizatorji v večjih mestih. Tam je bilo namreč ilegalno delo nad vse tvegano in je zahtevalo najbolj predane, sposobne in v ognju revolucije prekaljene kadre.

Zorka Grmek — junakinja s Krasa

Zorka Grmek, rojena 20. novembra 1919 v Avberu, Sežana, obojena 22. aprila 1944 v Via Ghegha v Trstu.

Med narodnoosvobodilnim bojem smo mladi živeli naglo, polno in predvsem družno. Povezovala nas je organizirana, borbeno dejavnost, ki je potisnila osebna vprašanja v ozadje. Ne po besedah, po dejanjih, zavzetosti in predanosti smo vrednotili sotovarše. Osebo se skoraj nismo poznali, pa nas je pogosto globlje združila skupna akcija, včasih pa je bil dovolj le trenutek, preblisk v očeh...

Z Zorko sva postala iskrena tovariša in prijateljica, ko sva se v njenem rodnem Avberju dogovarjala in načrtovala delo Skoja v Trstu. Tja je poslal Zorko za sekretarko Skoja oblastni komite, ker je poznal njeno predanost, prekaljenost in sposobnost. Poznali smo seveda razmere v Trstu in se bali zanjo kot za slehernega našega aktivista, ki je delal v njem.

Leta 1944 so izdajali, ki so se vrinili v naše vrste, hudo prizadeli tudi tržaško mladinsko organizacijo. Trepetali smo za usodo vseh, ki so jih takrat zaprli. Srce nam je zastajalo ob vesteh o mučenstvu štirih mladih deklet skojevcev v zaporih, zlasti o Zorkinem. Obnemeli smo, ko so nam javili o njeni herojski, poslednji žrtvi...

Šele po vojni smo izvedeli nekaj več iz njene kratke in premočrtne poti skojevke, komunistke — junakinje. Z enajstimi leti je morala že zapustiti rodni Kras, ko se je Grmekova družina umaknila pred fašisti v Ljubljano, kasneje v Maribor. Tam je Zorka študirala in se povezala z naprednimi mladinci. Od 1937. leta dalje je pomagala pri tajnem tiskanju in širjenju ilegalne revolucionarne literature. Po okupaciji stare Jugoslavije se je njena skupina — vodil jo je Miloš Zidanšek — razšla zaradi novih partijskih dolžnosti. Zorka je tedaj Joško Lemut povezal v ilegalno delo na Primorskem. Od leta 1941 je delovala kot aktivistka OF na Sežanskem in Tržaškem. Januarja 1942 je postala članica KPS, kasneje je bila slušateljica enega prvih partijskih tečajev na Vojskem. Postala je sekretar okrožnega komiteja Skoja za Kras in nato sekretar okrožnega komiteja Skoja za Trst.

„V zaporu je nisem mogel takoj prepoznati, tako je bila izmučena in vsa drugačna kot zunaj na svobodi“ — se je spominjal Boris Kovačič, ki je bil z njo zaprt v istih zaporih. Zaupala mu je, da so jo že trikrat zasilili in hudo mučili. Ker so nekateri preveč govorili, so imeli fašisti proti njej težke dokaze. Kljub temu ni klonila in je še drugim zapornikom vivala pogum. Ko se je vrnila s poslednjega zaslišanja, je dejala Borisu: „Pogumno se izkaži tudi ti, zame je vse končano!“ V celici smrti so jo tisti večer sojetniki še slišali prepevati polglasno, občuteno. Kasno ponoči, ko je večina spala, je Zorka odvedel esesovec in ni se več vrnila...

Spomin na Mileno

Zoro Perello — Mileno sem spoznala nekega toplega poletnega dne leta 1944, ko se je takratni okrožni komite Skoja za Trst, Koper in Milje sestal v nekem vrtu, polnem zrelih fig, nekje v Barkovljah. Njeno poročilo o delu mladine je bilo kratko in jedrnat. Takoj mi je bilo jasno, da je prekaljena aktivistka. Milena je že pred vojno sodelovala v dijaških antifašističnih akcijah v Trstu. Leta 1942 je morala v ilegalo in je ves čas vojne delovala kot aktivistka mladine in Skoja, in to sredi najhujšega policijskega terorja.

Dan pred mojo aretacijo, 28. oktobra leta 1944, sem zvedela, da so jo aretirali. Aretiral jo je izdajalec, ki je naslednjega dne aretirali še mene. Fašisti s policijskim komisarjem Collettijem na čelu, so delali hitro. Vedeli so, kdo sem, pri Mileni pa so dobili zapisnik seje OK Skoja, v katerem je bilo zapisano, da je ves mladinski arhiv prenesen k meni v stanovanje, zato so hoteli zvedeti, kje stanujem. Po nekaj urah zaslisevanja in mučenja, so me na hodniku kvesture vrgli v kot, ker sem bila samo še okrvavljena gmeta.

Ne vem, koliko časa sem tam ležala, ko sem zaslislala, da nekoga vlečejo po stopnicah. Zagledala sem Mileno, ki sta jo podpirala dva agenta, ker ni mogla sama stati na nogah. Strmeli sva druga v drugo, in ko je prišla do mene, se je zgrudila. Vzela je mojo glavo med dlani in me poljubila. Fašisti pa so jo grobo odtrgali od mene in odveli.

Kmalu nato sem zaslislala njene krike, pomešane z glasno glasbo iz radia, ki so ga v ta namen uporabljali v Collottijevi mučilnici.

Trajalo je dvanajst dni. Po vsakem mučenju so nas stlačili v majhne celice — samice. Brž ko smo si malo opomogle, so mučitelji začeli znova. Milena ni ničesar priznala, ničesar niso zvedeli od nas.

Po dvanajstih dneh so nas odpeljali v Coroneo. Počasi se nam je življenje vračalo, vendar nikdar več nismo bile kot poprej. Živni sistem je po mučenju z električnim tokom doživel hude poškodbe. Naše kretanje niso bile usklajene in še dosti mesecev po tem smo drgetale. Smejati se nismo znale več...

Decembra so nas odpeljali v taborišče Rawensbrück. Milena, izmučena do skrajnosti svojih duševnih in telesnih moči, je od prvega trenutka vedela, da tega ne bo preživela. Usihala je pred

Zora Perello-Milena

našimi očmi. Ne toliko telesno kot duševno. Videla sem: ubili so jo. Živela je le še kot avtomat. Ko jo je esesovec z bičem v roki priganjal k delu, ga je le nemo gledala, pohitela pa ni. Ni se ga bala, ni bila več zmožna strahu.

Konec februarja 1945 je zbolela. Lepe oči so sijale v vročici, morala je v bolnišnico. Vsak večer, ko smo prišle z dela, smo jo obiskale. Bolezen je prebudila staro Mileno v njej. Nenadoma je spet hotela živeti, živeti s sleherni celico svojega bitja. Pripovedovala mi je vsak dan o tem: o svojem silnem hrepenenju po Voji, svojem možu, po materi, ki ji je že majhni vsadila ljubezen do domovine in jo podpirala v boju. Vrnila so se ji nekdanja čustva, moč in borbenost. Tifus pa je slabil njeno telo. Morda bi zmagala v tem boju z boleznijo, če ne bi neke noči vstala, se oslabljena zgrudila na tleh preležala vso noč. Davica, ki se je pridružila tifusu, je zlomila njeno moč...

Stisnila sem zobe od bolečine in nemo odšla v svojo barako. Molče in brez solz sem jo objokovala. Jokala sem nad njenimi umrlimi željami, nad njenimi upi, nad njeno željo po življenju, za ljubeznijo...
IVICA ŽAGAR-LUČKA

Mati partizanskega oficirja

Od ranega jutra smo bili na položajih ob cesti Col-Črni vrh v dolgi, skrbno razporejeni zasedi. Pričakovali smo napad sovražnikov iz Vipavske doline.

Sredi dopoldneva sem odšla s položajem v štab brigade, da bi napisala poročilo o delu mladinske organizacije v tej brigadi. Komaj sem začela pisati, je prišel dežurni in mi povedal, da me zunaj že dolgo nekdo čaka. Z negotovim korakom je pristopila k meni starejša žena. Uprla je vame mirne, blage oči. Nekaj dobrotnega in zaupljivega je v njej bilo — mati, sem pomislila.

„Moj sin Andrej“, je začela, „je pri vas za kurirja. Rada bi ga videla. Veste, tako mlad je še, šele šestnajst let ima. Skriva je šel od doma, menda je mislil, da ga ne bom pustila. Zda pa sem v bajti čisto sama, ker so mi fašisti odpeljali moža neznano kam.“

Nekaj časa sem iskala primerne besede, nato sem ji povedala, da je njen Andrej zelo pogumen in bister vojak, in da je bil v štabu za kurirja. Pred časom pa so ga poslali v partizansko oficirsko šolo na osvobodeno ozemlje.

Nemirno se je prestopila in mi segla v besedo, češ, kaj ga res ni tukaj, kje pa je? „Sola je na skritem kraju“, sem ji odgovorila, „da so varni pred napadi okupatorjev, da se lahko v miru učijo...“

Tedaj sem se spomnila pisma, ki mi ga je Andrej poslal s svoje poti in sporočal, da so vsi srečno prišli na mesto, kjer bo šolanje. V njem je bilo tudi sporočilo, da je bil pred začetkom šolanja sprejet v Skoj...

Pismo sem vzela iz žepa in ji ga dala. Takoj je prepoznala nerodne in razvlečene črke njegove pisave. Ni ga takoj prebrala, le kot svetinjo ga je stiskala k prsim, v oči pa ji je igralo in žarelo. „Lahko mu boste tudi pisali“, sem ji rekla.

Čez dvorišče je prišel dežurni in me opozoril, da se Švabi in domobranci bližajo Colu. Stopili sva v stran in se umaknili borem, ki so čez dvorišče prenašali strelivo.

Vendar za pogovor ni bilo več časa. Vsak trenutek sem čakala ukaz za premik.

Mati pa je še vedno stala ob meni. Gubice na obrazu so ji krčevito trepetale v stoterih čustvih, besede pa ni rekla nobene...

V oči so ji prevrele solze. Proti meni je stegnila sklenjeni roki in rekla: „Molila bom za vas.“

V njenih vlažnih očeh se je mehko prelivala luč. Z obema rokama sem stisnila njeno roko v slovo. Sklonila je glavo in zašepetala: „Moj sin, moj sin! Vem, da bo...“ Več ni prišlo iz nje, vendar je bilo čutiti, da se je v njej, v njenem življenju nekaj premaknilo, obrnilo... Zravnila se je ponovno, samozavestno.

Gibčno se je obrnila in lahkotno odšla po poti v dolino proti domu. Gledala sem za njo in se zamislila. Kako dragoceno je sleherni življenje, kako draga bo svoboda, svoboda s krvjo tolikih življenj izbojevana...

Dežurni me je poklical. Uvrstila sem se v kolono borcev, ki se je razvrščala v strelce. Čez minuto ali dve so spredaj že počili prvi streli...

TONČKA DROBNIČ

V SPLOŠEN UPOR

NEKAJ SPOMINOV NA REVOLUCIONARNI BOJ SLOVENSКИH KOMUNISTOV NA PRIMORSKEM

POGOVOR V JUBILEJNEM LETU ZKJ Z NARODNIM HEROJEM ALEŠEM BEBLERJEM-PRIMOŽEM O NJEGOVEM DELOVANJU MED NOB NA PRIMORSKEM PROTI KONCU LETA 1942

Prepričan sem, da dr. Aleš Beblerja-Primoža Tratnika bralcem ni treba posebej predstavljati ne kot vidnega predvojnega jugoslovanskega partijskega delavca in španskega borca ne kot medvojnega organizatorja NOB in socialistične revolucije, kot tudi ne povojnega graditelja moči in ugleda Titove Jugoslavije zlasti v tujini, kjer je kot eden najvidnejših diplomatov naše dežele predstavljal in uveljavljal in hkrati branil naš samoupravni socializem in politiko dejavnega sožitja med narodi. Izkoristil sem tokrat priložnost, ko je v svojem Tičistanu v Ankaranu sadove skromnega vinograda spreminjal v mošt, in ga v jubilejnem letu ZKJ napeljal na pogovor o njegovem prihodu na Primorsko in delovanju leta 1942. Bil je to pogovor in obujanje spominov, kakršnih je bilo med nama že veliko, kamenček v mozaiku bogatega Primoževega življenjepisa.

Priložnostni zapis v jubilejnem letu Partije, ki ji je Primož posvetil vse svoje življenje.

Spominjam se, kako si proti koncu oktobra 1942 odhajal iz Podlipoglava na Primorsko; saj bi bil tudi jaz tako rad šel s teboj. Kako je takrat naneslo, da si bil poslan na delo v Slovensko primorje?

— Partija je že prej zbirala in pošiljala na Primorsko domačine, ki so še pred vojno emigrirali v staro Jugoslavijo in se v vrstah KPS kalili za bodoče boje delavskega razreda za svoje pravice.

Ko je pokrajinski komite KPS za Slovensko primorje 22. avgusta 1942, sredi roške ofenzive, prosil za pomoč v kadrih, da bi se tudi na Primorskem narodnoosvobodilno gibanje hitreje razvilo, se je CK KPS spomnil, da sem tudi jaz po rodu od tukaj in tako sem šel na pot kot instruktor CK KPS ter politični in vojaški poverjenik izvršnega odbora OF.

Z razmerami na Primorskem sem bil kar dobro seznanjen, saj sta o njih podrobno poročala sekretar PK KPS Tomo Brejce in pa član KPS Boris Kraigher, ki je v noči na 31. avgust 1942 zbežal iz Gonarsa in se nato na poti domov dalj časa zaustavil na Primorskem. Oba sta v svojih ocenah govorila o splošni pripravljenosti primorskega ljudstva posebno na podeželju na boj proti okupatorju, da pa spričo pomanjkanja kadrov te pripravljenosti ni mogoče tudi organizacijsko povezati v učinkovit upor.

Pokrajinski komite KPS za Slovensko primorje, ki so ga sestavljali Tomo Brejce kot sekretar, člana pa sta bila še Saša-Jože Lemut in Matevž Anton Velušček, je takrat poročal, da ima KPS na Primorskem na terenu 53 članov in 31 kandidatov, v partizanskih enotah pa 11 članov in 8 kandidatov za člane Partije. Ob tem pa je bilo na nogah že nad sto odborov OF, čeprav navzgor niso bili organizirani, ker je manjkalo kadrov. Ni bilo še niti okrožnih odborov OF ne v Trstu in ne v Gorici, kakor tudi ne pokrajinskega odbora OF. Z organizacijo smo bili še zelo šibko zasidrani predvsem med delavci po mestih, kamor je bilo prav tako treba nujno ponesti baklo upora. Ob tem se je pojavljala še dodatna naloga — v ta upor zajeti vse delavce ne glede na narodnost ter skozi

ta boj zastaviti kovanje prijateljskih vezi med Slovenci in Italijani na narodnostno mešanem ozemlju.

Takšen je bil približno položaj, ko sem 15. novembra 1942 prišel na cilj, k Fornazariču na Vogrsko, kjer je bil sedež PK KPS. Začeli smo premleovati položaj in pripravljati načrte za hitrejši razmah gibanja. PK KPS je že načrtoval pokrajinsko konferenco KPS, na katero naj bi povabili kar vse vidnejše aktiviste in politične delavce KPS in OF ter na njej sklenili razdelitev Primorske na okrožja, oziroma naj bi se na njej dogovorili za zgraditev trdne mreže organizacij KPS in OF ter za kar najsmotnejšo porazdelitev razpoložljivih političnih in vojaških kadrov po Primorskem. Močnejše je bilo treba zastaviti delo tudi v Trstu in v slovenski Istri.

Že prej sta bili dve malo močnejši politični posvetovanji — prvo že 8. julija 1941 na Kremancah in drugo 6. aprila 1942 na Skalnici vendar pa še nista mogli veliko vplivati na povezavo in organizacijsko utrditev KPS in OF. Prve močnejše korake v tej smeri je napravil nato šele PK KPS s Tomom Brejcem, Sašom in Matevžem po ustanovitvi aprila 1942. Do mojega prihoda na Primorsko je bila vsa pokrajina politično in vojaško že toliko razgibana, da je bilo treba z novo konferenco kar pohiteti, če smo hoteli dati NOB še močnejši vzgon.

Kdaj in kje je potem bila ta prva pokrajinska konferenca KPS za Primorsko in kako je potekala?

— S pripravami na konferenco smo seveda spričo seznanjati tudi CK KPS, ki se je takrat nastanil v Dolomitih. Kot odgovor na naša poročila in predloge smo prejeli dve pismi, ki sta nam služili kot napotilo za akcijo, ker sta vsebovali stališča CK KPS. Prvo sta 16. novembra napisala Franc Leskošek-Luka in Boris Kraigher-Janez, drugo pa 20. novembra 1942 Edvard Kardelj-Kristof. Pismi pa sta bili odposlani šele 27. novembra in smo ju tako dobili pravzaprav šele tik pred konferenco, ki je bila 4. in 5. decembra 1942 v opuščeni cerkvi na Vrhu nad Branikom.

Politično poročilo za konferenco je pripravil sekretar PK KPS Brejce, medtem ko je vojaško izdeloval Dušan Pirjevec-Ahac, ki je 27. novembra prišel na Vogrsko iz Tolminskega Loma. Zvečer smo imeli sejo komiteja in si razdelili naloge. Žal pa so naslednji dan Italijani po nesreči prijeli sekretarja Brejca, tako da sem poročilo o splošnih nalogah Partije za konferenco moral pripraviti jaz, o vojaških pa ga je pripravil Ahac; na konferenco sem moral z Vogrskega sam, ker si je Ahac razbil koleno in moral zato ostati.

Na konferenci se nas je zbralo 16 iz srednje in južne Primorske, tudi iz Trsta in Gorice, česar sem bil še posebno vesel. Vseh se niti ne spomnim, vem pa, da so razen mene bili še Julij Beltram-Janko, Srečko Čeborn, Martin Greif-Rudi, Vidko Hlaj-Zižič, Avgust Dugulin-Maks, Ivan Kosovel, Andrej Kumar, Darko Marušič-Blaž, Avgust Spacapan, Bojan Štih in seveda eden najprijeteljših med njimi Anton Velušček-Matevž, ki je deloval v Trstu.

Prvi dan konference sem jaz v svojem referatu orisal razvoj dogodkov v svetu, v Jugoslaviji in predvsem v Sloveniji po roški ofenzivi ter seveda na Primorskem. Podrobneje sem govoril o delu in

Dr. Aleš Bebler — Primož Tratnik (drugi z desne) na poti na Primorsko v začetku novembra 1942

razvoju Partije in ugotovil, da je povsod na Primorskem na čelu narodnoosvobodilnega gibanja in dokaj močno povezana z ljudskimi množicami, da pa je organizacijsko šibka in še ne dohaja pripravljenosti ljudi na oboroženi boj proti fašizmu. Kritično sem ocenil preveč drobnjarsko delo po terenu nesmotno porazdeljenih aktivistov in njihovo nizko idejno razgledanost, predvsem pomanjkanje teoretične izobrazbe, potem velik zaostanek na področju organiziranosti v delavskih središčih kot na primer v Trstu, Trzinu, Idriji in Rabilju, zaradi česar je nasploh manjša avantgardna vloga proletariata v narodnoosvobodilnem gibanju na Primorskem. Opozoril sem tudi na to, da na eni strani ne moremo bistveno naprej zaradi pomanjkanja kadrov, po drugi pa je v vrstah OF že precejšnje število odličnih in požrtvovalnih aktivistov, ki vsekakor zaslužijo, da jih sprejmemo v Partijo.

V drugem delu referata sem govoril o bodočih nalogah in med njimi naštel predvsem nekatere naloge za splošno okrepitev Partije. Tako naj bi naglo in množično, morda celo kampanjsko, sprejeli v Partijo vse tiste dobre aktiviste OF, ki to želijo, izgradili naj bi mrežo rajonskih in okrožnih komitejev, se borili proti sektaštvu, čimbolj idejno-politično in teoretično izobrazili vse članstvo ter nasploh izboljšali način dela. Da bi to lažje izvedli in zajeli v ta prizadevanja čimveč ljudi, naj bi tej pokrajinski konferenci takoj sledile okrožne in vse člane Partije mobilizirale v boju za zastavljen cilj. Začele naj bi predvsem v delavskih središčih in nato zajele vso Primorsko.

Podoben program dela je bil sprejet tudi za ojačanje OF. Takoj naj bi sklicali plenum pokrajinskega odbora OF, začeli naj bi pogovore za vključitev katoliške sredine, izgradili naj bi mrežo okrožnih odborov OF in vanjo pritegnili tudi predstavnike izrazito zavezanih skupin, vzgajali naj bi vse pripadnike v disciplini in trdnosti povezanosti ter uvedli redno pobiranje davka in posojila svobode. Govoril sem nato še o delu med italijansko manjšino, o jačanju partizanske vojske, o ustanovitvi enot narodne zaščite, ustanovitvi borbenih skupin po mestih, o delovanju var-

nostne in obveščevalne službe OF ter o tehnikah in publicistiki.

Nato smo prebrali še Ahačev referat, v katerem je bilo že na začetku ugotovljeno, da je KPS zagotovila pravičen razvoj NOB na Primorskem, kar dokazuje množičen priliv borcev v partizanske enote ter razplamtevanje ljudskega upora in znatni vojaški uspehi partizanskih čet. Med nalogami pa je naštel prav tako ojačeno politično delo in sprejemanje dobrih borcev v KPS in v ZKM, dvig idejno-političnega znanja in utrditev zavestne discipline ter borbenosti med borci.

Naloge iz obeh referatov smo nato povzeli v resolucijo, ki smo jo sprejeli ob koncu dvodnevnega zasedanja. Poslali smo jo tudi CK KPS, ki jo je odobril, za nas vse pa je postala akcijska lista in nas je uspešno vodila k novim dosežkom.

Na tej konferenci na Vrhu pa so bili samo aktivisti iz srednje in južne Primorske, zato smo v noči od 22. na 3. december 1942 imeli podoben partijski posvet za delegate iz severne Primorske v Zefovem seniku v Kanalskem Lomu. Posvetovanje je vodil Ahac, prisotni pa so bili Franc Savli-Medved, Albin Kovač-Jaka, Baški, Adrijan Kumar-Borivoj, Ferdo Kravanja-Skalor, Jaka Stucin-Cvetko, Jaka Platiša-Franc Medved ter iz štaba 2. bataljona Soškega odreda komandant Tone Bavec-Cene in politkomisar Emil Filipčič-Ličan. Po uvodnem poročilu o prvi partijski konferenci in obrazložitvi namena posvetovanja so se pogovorili o stanju v posameznih predelih Primorske, odkoder so prišli na posvet, nato proučili resolucijo s konference in na tej podlagi sprejeli načrt za svoje nadaljnje delo, pri čemer so se dogovorili tudi za reorganizacijo novih okrožij in rajonov na severnem Primorskem.

Konferenca in posvetovanje sta bila prelomna dogodka za uspešnejši razvoj NOB na Primorskem v celoti in sta prinesla novega duha in širino v politično in vojaško organiziranost upora proti fašističnemu okupatorju, kar je septembra 1943 preraslo v splošno vstajo in z mogočnim množičnim bojem izraženo zahtevo po združitvi s Titovo Jugoslavijo.

Rastko Bradarčič

naš čas

Biro CK partije v Ljubljani in Velenju

FRANCE KLOPČIČ: IZ KNJIGE SPOMINOV (1929 — 1930)

Z uvedbo vojaško-fašistične diktature januarja 1929 je tisti hip postala Jugoslavija najbolj reakcionarna država v Evropi. Razveljavila je ustavo, razgnala parlament, onemogočila politične stranke, ustanovila v Beogradu osrednje sodišče za zaščito države in pričela s terorjem zoper komuniste, zlasti vodilne, ki jih je hotela iztrebiti.

Naša partija je tiste mesece 1929 zaznamovala vrsto težkih izgub, med njimi sekretarja CK partije Djura Djakovića.

Sedež Centralnega komiteja partije je že leta 1928 postal Zagreb namesto Beograda. V Zagrebu je bilo lažje najti ilegalna stanovanja, javke, itd. za delovanje vodstva.

Jeseni 1929 je tudi v Zagrebu bilo težko za člane CK. Aretacije so se širile, policija je dan in noč sledila za komunisti. Obstajala je možnost, da izsledi biro Centralnega komiteja.

Prav takrat sta Centralni komite v Zagrebu in njegov oddelek na Dunaju sklenila, da sedež Biroja CK prenese iz Zagreba v Ljubljano. V ta namen je bilo treba pripraviti vse nujne pogoje za bivanje in delovanje članov Biroja. To nalogo so zaupali meni.

Napotilo je bilo: ustvariti popolnoma novo mrežo centralnega partijskega aparata; nikogar od dosedanjih delavcev tega aparata ne pritegniti v ljubljanskega; predvsem ločiti centralni aparat od pokrajinskega in mestnega; najti konspirativna stanovanja za člane CK pri popolnoma nekompromitiranih sodrugih, ki bi bili seveda dodobra zanesljivi.

Novinarji NAŠEGA ČASA so pripravljali za pričujočo skupno prilogo reportažni zapis o sedežu Biroja CK partije spomladi 1930. leta v Velenju. Med drugim so obiskali tudi tovariša Franceta Klopčiča, ki je ponudil za objavo nekaj poglavij »Iz knjige spominov«. Zaradi izredno zanimive vsebine gradiva smo se v uredništvu odločili za objavo dela spominov z naslovom »Biro CK partije v Ljubljani in Velenju« kot prispevek Našega časa v tej skupni prilogi.

Napotilo, ki mi ga je sporočil Viktor Koleča, sem sprejel in ga imel za edino možno, drugače se ne bi lotil tako odgovorne naloge, ko je bila od mene, ki sem tako postal tehnični sekretar centralnega aparata, odvisna usoda najbolj važnega in dragocenega partijskega središča.

Najprej je šlo za stanovanja ilegalcem, tudi za Koleča in zame. Soba ali kratko malo posteljo smo našli pri kurjaču državnih železnic Martinu Koviču v Kosezah, pri železniškem delavcu Jurju v Šiški, pri delavcu tobačne tovarne Janežiču na Brdu, železniškem strojevodu blizu podvoza na Šmartinski cesti in pri tramvajemskem vozaču v Zelenjani, njuni imeni sem pozabil, a hiš njunih nisem več našel, nadalje pri trgovcu Francu Vidmarju (Cibru) v Kamniku. Dveh stanovanj se ne spominjam več.

Pri tem iskanju se je uspešno potrudil Ivan Baznik, upravnik Delavskega doma. On je tudi prevzel ob pomoči Franja Novaka, trgovca z manufakturo na Kongresnem trgu, finančne posle centra. Večjih težav pri iskanju naslovov za pisemsko pošto ni bilo. Uredil sem nekaj javk za člane CK: ene se dobro spominjam, to je bil dežnikar Ivan Erbežnik z majhno delavnico na Šempetrski, zdaj Trubarjevi cesti.

V Guštanju sem imel dolge pogovore z Lovrom Kuharjem glede kanalov čez mejo, docela ločenih med seboj: za osebni promet in za literaturo. Sprehajala sva se med visokimi smrekami na Prežihovem vrhu in se o vsem domenila.

Med nekompromitiranimi mladimi partijci smo odkrili dva izredno pripravna sodruga za kurirsko službo. Eden od obeh je bil iz Velenja, pisal se je Anton Mravljak.

Težavno je bilo najti prostor za centralno partijsko tehniko. Imel je priti iz Moskve specialno izučen sodrug, večje tiskarstva in gravirstva in zato pripraven za ponarejanje dokumentov, ki naj bi ilegalcem služili pri javnem gibanju. S pomočjo delavca ljubljanskega komunalnega podjetja Josipa Senice sem spoznal njegovega kolega Toneta Jarca iz Črne vasi na Barju, ki si je tam pred kratkim z lastnimi rokami zgradil hišico za svojo družino. Pri njem smo na podstrežju spretno zakamufilirano priredili majhen prostor za tiskarno in hkrati za bivanje tehnika. Res se je kmalu pojavil Mladen Antič, doma iz Kumanova, in se naselil v Črni vasi.

Vakemu članu CK je bil dodeljen poseben tovariš, ki je vzdrževal zvezo z njim ali po njegovem naročilu poiskal potrebno nadaljnjo zvezo. Tako je bil na primer članu CK Dimitriju Stanisavljeviču-Krki, ki je hkrati zastopal CK mladinske zveze, določen Tone Črnologar, vajenec Strojnih tovarn in livarn, ki še danes živi v Ljubljani.

Za neposredno skupno delo z menoj sem našel Franca Plankla, uslužbenca desnosocialistične konzumne zadruge, ki policiji ni bil znan, dobrega sodruga, zanesljivega in natančnega kot ura. Z njim sem se srečeval vsak dan, seveda v večernem in nočnem času na manj prometnih mestnih ulicah ali podnevi v gostilnah ljubljanske okolice in na drugih venomer novih točkah, spreminjajoč poti, ure, dostope itd.

Od primera do primera sem pritegoval še druge partije, saj sem jih poznal lepo številno; žal so mi leta zbrisala spomin nanje, na te preproste vojake pogumne proletarske armade, žejne svobode in pravice. Tako je nekakrat določene posle opravil delavec Ivan Gašperšič, ki še živi v Divači. Pripadal je številni skupini slovenskih primorskih komunistov, ki so pred italijanskim fašizmom prebežali mejo in se vključili v boj zoper jugoslovanski fašizem.

Člani pa so tudi poznali mene.

Za posamezne specifične zadeve je bilo treba poiskati ustrezne sodruge. Tako na primer je bilo potrebno nabaviti prazne, neizkoriščene delavske knjižice, ki so bile takrat poglaviti dokument za delovno razmerje. Priskrbel mi jih je Jože Dolenc z Iga, iz pisarne tamkajšnje opekarne, jurist, o katerem sem že pisal.

In tako so se iz majhnih drobec in velikih naporov porajali zaokroženi posli in delujoči organizmi, ki so skupno tvorili podtalno življenje utečenega kolektiva, pripadajočega ilegalni komunistični partiji.

Bodi še enkrat povedano v čast članov partije, ki so leta 1929 — 1930 delovali v centralnem aparatu, da so dokazali zgledne napore, vso zanesljivost, brezmejno zaupanje in srčno tovarštvo pri obveznem izvrševanju dogovorjenih nalog ali naročil. Sprejeto obveznost je vsak med njimi zvesto izpolnil.

Proti koncu leta 1929 so prišli v Ljubljano člani Biroja Žika Pecarski-Vojin, Dimitrije Stanisavljevič-Krka, Marko Mešanovič; skupno z Viktorjem Koleča, organizacijskim sekretarjem CK, so sestavljali Biro. Ljubljano je večkrat obiskal tudi politični sekretar CK Jovan Mališić-Milan Martinović, toda naselil se pri nas ni. Verjetno je imel legalni potni list, da je lahko pripotoval z Dunaja. Njegova zveza je bila Keta Diamant, prokuristka lesnega podjetja v Slovenj Gradcu. Poznal sem jo, bil pri njej; stanovala je neposredno pri lastniku podjetja, imela svojo sobo in dokaj privilegiran položaj, pri čemer lastnik-kapitalist še slutil ni, koga ima v službi in na stanovanju.

Biro CK je v Ljubljani zaživel. Lotil se je nalog, ki jih je zahteval plenum CK oktobra 1929.

O dejavnosti Biroja CK — to je o njegovih načelnih, političnih in organizacijskih sklepih in ukrepih — ne bi mogel pisati, ne toliko zaradi odmaknenosti dobe, kolikor zaradi okoliščin, da se nisem udeleževal njegovih sej. Nisem bil član CK in zato nisem mogel neposredno zahajati na seje, dasi sem te seje večkrat pripravil. Do mene so prihajali le drobci rezultatov teh sej.

Moje delo je teklo v redu, člani Biroja so se sestajali, ukrepali in tvorili na organizacijskega sekretarja in mene vedno več nalog. Z Viktorjem Koleča sem se pogosto srečal, a zadnje tedne bivanja biroja v Ljubljani sva stanovala skupaj v sobi pri Martinu Koviču v Kosezah.

Včasih sem odhajal za cele dneve. Tako sem pozimi skupaj z M. Z. centralnim kurirjem, ki je imel legalen potni list in je večkrat potoval na Dunaj, a doma je bil iz Zagreba, obiskal Guštanj, da bi od tam prepeljala našo literaturo v Ljubljano in Zagreb. Najela sva osebni avto-taksi iz Zagreba — šofer je bil seveda naš — in potovala preko Velenja in Slovenj Gradca po zasneženih cestah, tako da je bilo potrebno ponekod vozilo porivati, čeprav so na kolesih bile verige. Ustavila sva se v zdravilišču Rimske vrelce v Kotljah in čakala, kdaj nas sodrugi obvestijo, da je »roba« pripravljena. Gostilniška soba v zdravilišču je bila brez obiskovalcev, domačih in tujih, le midva in voznik smo motili zimsko tišino z glasbo s plošč staromodnega gramofona. Proti večeru smo odrinili iz Kotelj. V samotnem kraju naju je ustavil sodrug — menda je bil Franc Messner — in brž smo izpod snega v grmovju zložili pakete na zadnja sedeža avtomobila. »Robe« je bilo precej za tiste čase. Hvala ravnemskimi tovarišem, ki so jo v zimskih razmerah prenesli čez mejo kot pogumni in potrpežljivi nosači za potrebe naše partije!

Bil je temen večer, ko smo prišli v Velenje in se ustavili pri našem tovarišu Tonetu Uletu in mu izročili tisti delež literature, ki je pripadal njihovemu okraju. Potem smo se izricali naprej, čez Šempeter in Trojane v Ljubljano. Tu sem se izkrkal, vzal več paketov za Ljubljano in druge kraje Slovenije ter peš odšel na Barje, k Tonetu Jarcu. Z je nadaljeval pot v Zagreb.

Tudi Viktor Koleča je odhajal in ga ni bilo dan, dva ali več. Nikoli me ni obhajala bojazen, da bi se mu kaj zgodilo. Bil je miren in ustaljen borec, znan v delavskih vrstah, z mnogimi izkušnjami, z zvezami, ki jih je našel ali imel od prej, a njegov zunanji videz ga je izdajal za preprostega delavca srednjih let, kakšnih je bilo na tisoče in ki mu ni bilo moči pripisati kakšne resne ali celo nevarne misije. Hodil je sam čez mejo, saj se je izuril na kanalih, ki mu jih je zaupal Jaka Žorga, sodrug približno istih let in podobnega kova.

Po značaju svojega dela sem bil neposredno podrejen Viktorju Koleču. Zato sem mu o vsem vselej natančno poročal. Med nama ni bilo ničesar skritega, kar se je tikalo konkretnih nalog.

Za zveze z Zagrebom, Beogradom, Sarajevom, Splitom in Vojvodino je skrbel Viktor Koleča. Spominjam se, da so bile velike težave, kajti številne aretacije so potrgale dotlej obstoječe stike.

Dobro je uspevala zveza z Dunajem, tako po pošti — seveda zakamufilirano — kot s kurirji.

Stropanikova domačija v Lokovici, kjer je bil spomladi 1930. leta sedež Biroja CK KPJ.

Na Dunaju je deloval Djuro Salaj, član CK in zastopnik partije v njenih zunanjih odnosih. Za te posle je pokazal izredne sposobnosti, tako politične kot organizacijske. Bil je prodoren praktik, marsikaj je videl dlje in bolje od drugih članov CK. Hkrati je bil prisrčen sodrug, ki je znal prebrati tvoje želje ali stiske...

Mojim obveznostim, že tako prevelikim se je pridružila še naloga, da najdem za Biro CK rezervno mesto ali sedež izven Ljubljane, če bi policijski ukrepi in s tem zvezane posledice zaprele obstoj Biroja v Ljubljani.

Napotil sem se v Velenje, se pomenil s sodrugi in ugotovil, da bi se Biro CK začasno ali za silo lahko premestil v Velenje. Med člani partije je bil namreč rudar Lojze Stropnik, ki je med Velenjem in Sočanjem, v Lokovici ob Paki, na robu gozda, brez velike sosesčine imel lastno hišo, kjer ni bilo drugih stanovalcev razen njega in žene Marice, zane iljive sodružice. Zraven hiše je bil še hlev s skednjem, ker je k hiši spadalo nekaj njiv in travnikov. Ogledal sem si ta prostor in bil zadovoljen. Seveda, tu bi člani Biroja stanovali skupno v sobi, ljubljanskega udobja ne bi bilo; tudi bi bila kršena konspirativna pravila. Toda šlo je za začasen izhod.

Še iz enega razloga je bila lega Velenja ugodna: meja z Avstrijo ni bila daleč. Če bi šlo za izbiro — propasti v Glavnjači ali oditi v emigracijo, bi se bilo treba odločiti za emigriranje. To je bilo jasno.

Danes ne morem razumeti piscev, ki se jim zdi emigracija partijskega vodstva »smrten greh«, malone izdajstvo. Saj takšno emigracijo pozna razen naše tudi tuja zgodovina, na primer zgodovina nemških in ruskih socialdemokratov v preteklosti ali madžarskih,

France Klopčič, rojen 1903. leta, član KPJ od leta 1920, partijski funkcionar, urednik in zgodovinar, ki zdaj živi v Ljubljani, je končal s pisanjem spominov. »Iz knjige spominov« objavljamo nekaj poglavij.

italijanskih, španskih in drugih komunistov v pol preteklosti. Bila je utemeljena in uspešna. Kdo ne ve, da je Lenin mnoga leta preživel v emigraciji? Saj se je tako godilo tudi Marxu in Engelsu, potem Rozi Luxemburg, Georgiju Plehanovu, navsezadnje P. Togliattiju, S. Carillu itd.

Stvari je treba presojati vzročno, po elementarni logiki. Gre za razliko med razmerami v Jugoslaviji v letih 1929-1932, ko je režim fizično iztrebljal komunistične voditelje in spravil tisoče aktivistov v kaznilnice, in razmerami po letu 1935, ko je režim moral popustiti pod pritiskom od znotraj in od zunanjega sveta, ko vodilnih komunistov niso več upali naravnost pobijati po policijskih zaporih. Če je partija hotela v letih 1929-1932 imeti svoj vodilni kader in skrbeti zanj, je morala dopuščati in zahtevati njegovo emigracijo. Po letu 1935 pa je lahko terjala vrnitev vodstva v domovino, ne da bi tvegala njegovo uničenje.

Februarja 1930 sem opazil prve znake povečane dejavnosti ljubljanske policije.

Kot sem pozneje zvedel, je prvi pripomogel k temu Lojze Kocmur, študent moskovske komunistične univerze, ki se je vrnil na delo v domovino in po sestanku s Stanisavljevičem-Krko v Ljubljani nadaljeval pot v Beograd, kjer je kaj hitro dospel v roke znameniti policiji in na mučenje v Glavnjači. Mladenec je spregovoril. Povedal je ljubljansko javko, povedal, s kom se je pogovarjal v Ljubljani, skratka, policista iz Beograda, zloglasna Kosmajac in Vujkovič, prava sadista, sta zavohala novo sled in se javila v Ljubljano ter po javki prišla do Edvarda Kardelja, ga aretirala in zasljevala na svoj način. Toda Edvard Kardelj ni nikogar izdal. Držal se je junaško in premeteno, tako da je posredno opozoril Stanisavljeviča-Krko na nevarnost. Bil je namreč za zvezo Krki. Sodruga Kardelja so nato odpeljali v Beograd.

V Ljubljani oziroma po njeni periferiji so se pričele tihe, za javnost neopazne policijske racije. Detektivji so hodili od hiše do hiše, spraševali o tujcih, kazali fotografije ljudi, ki so jih oglašali za sumljive. Ponekod so delali hišne preiskave.

Tedaj sem predložil Biroju:

— Odselimo se v Velenje.

Bila je prva ali druga nedelja v marcu 1930. Viktor Koleča je sklical člane Biroja, razen Marka Mašanoviča, ki je bil v Kamniku, pa ga nisem mogel pripeljati na sejo v gostilno v Spodnjih Gamelnjah. Sem sva prišla tudi jaz in Franc Plankl. Kmalu so nama sporočili, da bomo vsi kolektivno zapustili Ljubljano, ne da bi se kdorkoli od nas prej vrnil na stanovanje ali javko v mesto. Kako pridemo v Velenje?

V meni je takoj dozorel načrt: iz Črnuč z vlakom do Kamnika, tam najamemo avtomobil in se čez Tunj in Vransko napotimo v Velenje. Do Kamnika se bomo držali vsak zase, da ne bomo v gruči.

Predlog je bil sprejet. Vse je steklo kot po maslu in v mraku smo že bili na cilju. Sprejela nas je prijazna Marica Stropnik in odvedla v prvo nadstropje, v prostorno sobo, kjer smo na žimnicah in slamnicah, položenih po tleh, preživeli nekaj tednov, ne da bi nas kdo odkril.

Delo se je nadaljevalo. Kurirji so potovali najprej v Ljubljano, nato v Ptui itd.

Kako prav sem imel, da smo se odselili iz Ljubljane, sem zvedel šele čez 26 let, ko sem se pogovarjal z Milko Kovičev, pedagoginjo in pisateljico, hčerjo Martina Koviča, pri katerem sva stanovala z Viktorjem Koleča do odhoda v Velenje. Pripovedovala je, da je nekega dopoldneva prišel k njim v hišo civilno oblečen možki. Z materjo sta bili sami doma. Detektiv je spraševal, ali imajo koga na stanovanju. Da, dva možka — je odgovorila mati. Kdo? Ne poznam. In odšla sta, ni ju več.

Detektiv je začel kazati fotografije.

— Ali je bil ta pri vas? Morda tale?

Mati je odgovarjala: ne, ne. Tako je rekla tudi, ko je detektiv pokazal mojo sliko. Hčerka, stara pet ali šest let, pa je veselo vzkliknila: — Stric! To je naš stric!

Skratka, naivna in zaupljiva otroška usta so povedala, kar ne bi nihče priznal.

— Mater so aretirali, hišo zaklenili, mene oddali tujim ljudem v sosesčini, odšli po očeta v železniško kurilnico in starša odpeljali v Beograd.

— Hujšega ni bilo — je dodala Milka — vsi smo ostali živi in zdravi. Drugič nas je prizadela okupacija... Po osvoboditvi leta 1945 smo se vrnili domov, oče iz Avstrije s prisilnega dela, mati iz pregnanstva, jaz iz partizanske vojske.

Roman? Da! Življenje piše romane nič slabše od pisateljev.

Ko sem zapuščal Velenje, sem se poslovil od Viktorja Koleča. Žika Pecarskega in Dimitrija Stanisavljeviča — Krke, le od Marka Mašanoviča se nisem, ker je ostal v Kamniku.

Kakšna je bila nadaljnja usoda teh članov CK? Prvi trije so po dveh mesecih velenjskega obdobja emigrirali in prišli na Dunaj, kjer pa z njimi nisem prišel več v stik. Marko Mašanovič, nestrujen, kakor ga opisuje v spominih tudi D. Stanisavljevič, je na svojo roko iz Kamnika odpotoval v Črno goro, kjer je med streljanjem z orožniki smrtno zadet padel.

Viktor Koleča je kasneje odrinil v Spanijo, živel v Sovjetski zvezi in se po osvoboditvi vrnil v Jugoslavijo, kakor se je iz Rusije vrnil tudi Žika Pecarski. Koleča so našli čez leto ali dve leti utopljenega v Savi.

Funkcio- nar z obrito glavo

Z velikimi črkami je Jurančičeva družina vpisana v nesmrtno knjigo herojskega boja slovenskega naroda proti tujim zasvojevalcem. Pa najsi teče beseda o Ladu, njegovem očetu ali pa materi, ki je bila med prvimi žrtvami gnusne morije. Kot tajnica rajonskega odbora OF je bila ustreljena 28. septembra 1942. Ali pa če govorimo o Ladotovih bratih, od Ilije, ki je delal med vojno v pionirski enoti v Smarjeti.

Ostanimo pri Ladu Jurančiču. Slovenska javnost ga gotovo ga najbolj pozna kot dolgoletnega direktorja mariborskega Marlesa, nekateri tudi kot profesorja na višji pravi šoli, manj pa njegovo mladost, ki mu je kovala značaj in vero.

Lado Jurančič

„Rdeča“ družina Jurančičev je 1972 dobila novega člana. Lado je hitro spoznaval svet okoli sebe, največjo izkušnjo pa je zanj postavlilo leto 1941. Kot kratkoročni član je zakorakal v svet odraslih. Takrat je živel na Telčah pri Škocjanu, obiskoval pa novomeško gimnazijo. Telče so bile takrat pomembna postojanka za zvezo med Dolenjsko in Stajersko, zato nič čudnega, če je cela družina pričela z ilegalnim delom zoper okupatorja. Lado je postal vodič. Takrat je tudi spoznal lahkovernost nekaterih slovenskih družin, ki so Nemcem slepo zaupale.

„Spominjam se jeseni 1941, ko so Nemci pričeli množično izseljevati. Ljudem so govorili, naj počistijo in poribajo domove, kajti takšne, kot bodo pustili, takšni bodo njihovi novidomovi v Nemčiji. Mnogi so jim verjeli. V Nemčiji pa so jih čakala koncentracijska taborišča.“

Jurančičevi so konec enainštiridesetega zapustili Telče, ker so očeta obvestili, da ga imajo Nemci na črni seznam. Nastanili so se v Smarjeti kjer sta Jurančičeva pričela poučevati na osnovni šoli. Lado pa se je znašel na spisku tistih, ki so jih 1. decembra 1941 vrgli iz novomeške gimnazije.

Naslednje leto spomladi pa so se pričeli drugi časi. Ladovega očeta so aretirali in odpeljali na Rab. Viktor Avbelj, sekretar novomeškega partijskega okrožja, je imel za Lado pripravljen en sam stavek:

»Očeta so odpeljali, najprimernejši, da stopiš na njegovo mesto, si ti.«

Lado je tako pričel vzdrževati kurirsko zvezo med partizani v okoliških krajih. Sodeloval je s Slavko Becele, Karlom Fortejem in drugimi. O teh časih pove:

»Kot strela iz jasne neba je prišla nenadoma direktiva, naj z Fajfarjem, sekretarjem okrožnega komiteja SKOJ, ustanovimo skofjevski aktiv, ki je navzven deloval kot rajonski odbor mladinske OF. Našel in zbral sem nekaj mlajših fantov in deklet, na nesrečo pa so prav takrat Fajfarja, aretirali, tako da sem pri delu ostal sam. No, hitro mi je priskočil na pomoč Rudi Avbelj, tako da je Smarjeta kmalu imela lasten skofjevski aktiv. Spočetka je združeval 15 do 20 skofjevcev, pozneje se je njihovo število iz dneva v dan večalo. Sekretar sem bil jaz.«

24. maja pa je bila Smarjeta osvobodena. Skofjevskemu delu je to prineslo nove dimenzije. Izmed bogate dejavnosti omenimo le utrjevanje vezi med mladino, ustanovitev pionirske organizacije pionirski odred je bil takrat prvi v Jugoslaviji) pa vzdrževanje kurirskih vezi, študij gradiva o NOB, organizacija mitingov,

kulturnih programov, zbiranje hrane itd. Na čelu dejavnosti je bil Lado Jurančič. Septembra 1942 je nato odšel v Krški odred, pa potem v Gubčovo brigado, kjer je bil sekretar SKOJ v bataljonu, pozneje pa v XIV. divizijo. Povsod ga je čakalo politično delo. Tudi po vojni.

Od takrat izvira dogodek, ki nam bo pomagal Lado Jurančiča spoznati še poglobljeje. Bilo je to v letih poveljnih mladinskih delovnih akcij. Veliko mladih je bilo takratprigradnjiželezniškeproge Brečko-Banoviči med njimi tudi nekaj slovenskih brigad. Mo da dolgi las je bila že takrat, med najbolj zagretnimi zanj pa so bili Slovenci. Na delovnih akcijah je bila takrat navada, da so se mladi ob prihodu ostrigli. Slovencev to ni šlo v glavo in so se na vso moč uprli takemu ukrepu. Nobeno prepričevanje ni zaleglo, slovenski »dolgolasci« so bili neomajni. Na obzorju je bil celo političen problem.

Lado je bil takrat funkcionar v mladinski organizaciji v Ljubljani. Poslan je bil na delovišče, da spor reši. Tega se je lotil na najbolj neposreden način. Na njegovi glavi kmalu ni bilo nobenega lasu več. S svojo obrito glavo je kot funkcionar dajal dovolj močan zgled. Vsak ugovor mladih se je razpršil ob pogledu na Ladovo golo glavo. Problem je bil kmalu rešen. Dolgolasci so ostali brez orožja. Kmalu tudi brez las.

In takšen je Lado ostal ves čas. Gradil je od sebe. In če je hotel komurkoli sebe postaviti za zgled, je najprej opravil s samim seboj. Zato vedo tudi delavci povedati o njem toliko dobrega.

DOLNJSKI LIST

Iz isker luč

Svoboda je vstajala na obzorju. Januar in februar sta bila še polna zime, vojni metež je še vihral po naši domovini in domači izdajalci so postajali vse bolj nečloveški in surovi ob slutnji skorajšnjega konca, a vendar je bilo čutiti veliko pomlad leta 1945, čutiti je bilo svobodo.

Kdo naj bi se svobodne pomladi bolj veselil kot fantje in dekleta? Voja jih je oropala za cvetje mladosti, nepovrnljivo jim je vzela štiri leta mladosti, zato jim je v srečo toliko bolj kipelo, s toliko večjim hrepenenjem so čakali pomladi.

Za celotni borbeni aktiv žužemberških skofjev svobodna pomlad ni nikoli prišla. Na pragu svobode so domobranci zverinsko umorili devet deklet, skofjev, pravi mladi rdeči cvet revolucije. Stare so bile od 15 do 26 let.

Na ta dogodek, ki je gotovo eden najbolj tragičnih v zgodovini suhokrajinskega središča, spominja plošča, vzdignjena na pročelju žužemberške Iskre.

»Na pragu svobode je bil zverinsko poklan borbeni aktiv SKOJ iz Žužemberka«

Sledijo imena: Čampelj Marija, sekretar OK Žužemberk, Dular Tilka, Drenšek Mimi, Fabjan Ivo, Hotko Ljuba, Hotko Sonja, Jerič Elka, Pirc Vera, Zalašček Ani, Černogoj Mara.

Dekleta so ostala

Skofjevski aktiv, ki je deloval na območju Žužemberka in ga je vodil Jože Legan, je spomladi 1944 postal skoraj čisto ženski. Skofjevci so odšli v partizane, na terenu pa so ostala samo dekleta. Žensko desetino je vodila 21-letna Marija Čampelj, doma z Malega Slatnika pri Novem mestu, po njeni smrti — padla je 3. avgusta 1944 v boju z domobranci — pa je bila sekretarka Vera Pirc.

Žužemberk je v prvih mesecih zadnjega leta vojne doživel najtemnejše dneve v vsej svoji zgodovini. Domobranci so ob podpori Nemcev po težkih bojih zavzeli to pomembno postojanko v zgornjem toku Krke in 19. januarja ustoličili krvavi teror. Štirimesečna domobranska vladavina je kraju vtisnila krvavi pečat.

Po načelu, da je treba pobiti vse, ki mislijo, tako, kot so razglašali rodoljubi Osvobodilne fronte, so zločinci začeli moriti. Morilsko roko je vodil spisek, na katerem je bilo preko sto imen Žužemberčanov in prebivalcev okoliških vasi. Del spiska se je ob koncu vojne ohranil, čeprav so ga bežeči domobranci hoteli zažgati. Naključje je hotelo, da je nekdo zaprl vrata peči in tako udušil ogenj. V ostankih ožganega papirja so našli spisek, na njem pa 56 imen — del krvavega seznama.

Prvo znamenje strahovlade je bilo, ko so na Rebru ubili 66-letno kmetico Terezijo Verce iz Žužemberka, nato pa še njenega moža Franca, ko jo je šel drugi dan iskat v gozd. Ko se je Franc približal trupu svoje žene, so iz zasede planili domobranci in ubili še njega.

V samem Žužemberku pa se je skrivno klanje začelo mesec dni kasneje.

Tri sestre Sonja, Ljuba in Melita Hotko. Vse so umorili hkrati s starši

Sadovnjak smrti

Med prvimi žrtvami so bile tri skofjevke: Tilka Roje, stara 16 let, Verica Pirc, stara 19 let, in Cilka Skufca, stara 26 let. Domobranci so jih v skupini, ki je štela osem žrtev, odvlekli na Suštarjev sadni vrt, na katerem so bili skopani strelski jarki. Bila je noč, prva ura po ponoči, ko so začeli z grozljivim početjem. Žrtev so pobili s koli, noži, lopatami in krampi, da so izdihale v najhujših mukah. Počil ni niti en strel, zato v kraju ni nihče posumil, da se je začelo klanje. Pobite so zmetali v jarek na kup in jih za silo zagnili v zemljo.

Naglica se je kasneje maščevala. Ko je maja meseca sonce ogrelo zemljo, je iz sadnega vrta začelo grozno smrdeti, pa tudi psi so brskali po zemlji. Vse to je zbudilo močne sume krajanov, ki so tistikrat se verjeli, da so domobranci izginule poslali v delovna taborišča, kot so se poraženci pridušili. Zasadili so lopate v zasute strelske jare in našli prvi množični grob.

Ljudmila Pirc, mati umorjene skofjevke Vere, se prvih krvavih žužemberških dni takole spominja:

Verica Pirc

Cilka Skufca

Anica Zalašček

Elka Jerič

»Domobranci so začeli aretacije 19. februarja, nadaljevali pa so še naslednja dva dneva. Mi smo takrat stanovali v Vehovčevem (Murnovem) mlinu, ker je bila naša trgovina od mnogih bombardiranj močno porušena. Preden so obkolili mlin, je domobranska posadka aretirala Ano Zalašček, mamo skofjevke Anice. Ta je prihitela v mlin in zahtevala, naj mamo izpuste, češ da je ona tista, ki jo iščejo... Takrat so odpeljali tudi mojo Verico.«

82-letna ženica se je spomnila, da je njena hči slutila, kakšen konec jo čaka. Vedno je govorila, kako lepo bo, ko bo vojne konec, a v isti sapi je izpovedala črno slutnjo, da jo bodo ubili, če jo dobijo.

»Podivjani domobranci,« je Pircova nadaljevala žalostno pripoved, »so v tistih dneh aretirali veliko prebivalcev Žužemberka. Odpeljali so Tilko, skofjevko, a jim to ni bilo zadosti. Prišli so še po njeno mamo Tilko Ruje, rojeno Dular, ki je imela v naročju najmlajšega otroka. Ko so ji ukazali, naj gre z njimi na zaslišanje, je hotela iti z otrokom, pa so ji odvrgli, da bo takoj prišla nazaj in naj pusti otroka doma. Nikoli več se ni vrnila... Vzeli so tudi Tilkino mater, staro mamo skofjevke, Ano. Tako so v istem dnevu pobili mater, hčer in vnukinjo!«

Ljudmila Pirc je takoj po koncu vojne začela iskati po desnem bregu Krke morebitni grob svoje hčere. Ni verjela, da so jo odpeljali v Nemčijo — morda je tiho upala, da je le bilo tako. Dvakrat je ob pomoči znanca kopala po strelskih jarkih, obakrat zaman. V tretje pa je ugasnilo vsako, še tako rahlo upanje. Izkopala je roko zasutega trupa. Bila je roka njene Verice.

Ko so izkopali vse žrtev iz zemlje v Suštarjevem sadnem vrtu, so ugotovili, da so domobranci na njem dan kasneje za prvim pomorom ubili tudi skofjevki 16-letno Elko Jerič in 16-letno Marico Černogoj.

Kdo lahko izpove grozo, v kateri sta izdihnila mladi skofjevki? Saj sta bili še skoraj kot otroka, prepolni mladeniških sanj, svetlih idealov, upanj in načrtov za bodočnost. Mladi telesi pa so surovo zlomili, uničili za zmeraj...

Pet Hotkovih

Predsednica borbevske organizacije v Žužemberku Vera Vehovec je obudila spomin na žalostna izkopavanja:

»Žrtev, ki smo jih našli na desnem bregu Krke v strelskih jarkih, smo pokopali. To niso bila trupla vseh, ki so bili aretirani, a vsi smo že vedeli, da ni verjetno, da bi kdo ostal pri življenju. In prav med pogrebom je prišlo sporočilo: našli smo še eno grobišče... Ena od sledi, ki so pripeljale do odkritja tega drugega grobišča, je bilo sporočilo, ki ga je pobeželi domobranec Zajc poslal materi. Naročil ji je, naj čaka, ne orje zeljnika pod vinogradom. Ze tako je bilo sumljivo, da v času, ko je bila vsa zemlja obdelana, zeljnik sameva nezoran... Zasadili so lopate in našli izmučena trupla pobitih žrtev. Tako se je do konca odkrila resnica o februarjskih aretacijah in poboju!«

Drugo grobišče so našli na koncu vasi Cvibelj, na kraju, ki še iz davnih časov nosi zlovesče ime Na moriščih. Nekdaj so v globeli med gozdom in vinogradom graščaki dali ubijati nepokorne tlačane, 21. februarja 1945 ponoči pa so se pomori ponovili, le da so bili tokrat bolj krvavi, bolj nečloveški, bolj surovi.

Domobranci so na ta kraj privlekli sedem žrtev in jih po mučenju pobili. Eni od žensk so odrezali dojke, moškemu spolovilo in ušesa. Vsa usta so razbili, da bi zadušili krike groze, ki so na izmučenih obrazih ostali za vse čase.

Se posebej je pretresljivo, da je bilo med sedmimi žrtvami kar pet članov družine Hotko iz Žužemberka. Na moriščih je v grozi in trpljenju umrla vsa Hotkova družina, razen sina Slavka, ki je bil tisti čas v okolici Zagradca, in seveda njegovega brata Dušana, ki je že prej padel v roški ofenzivi. Zaradi padlega partizana in deklet Sonje in Ljubice, ki sta bili skofjevki, so morali umreti tudi oče Alojz, mati Amalija in 17-letna Melita; njeno truplo je bilo grozno zmrcvarjeno; najbrž je ob pogledu, kako koljejo njene starše in sestre, od groze kričala, pa so jo surovo utišali.

Poleg Hotkovih so tisto noč Na moriščih pod zločinskimi rokami izdihnila tudi Ljubica Debeljak in komaj 15-letna Anica Zalašček.

Spomladi 1945 je prišla svoboda. Vsa težka od žrtev. Dragocena. Svetlo luč so prižgale tudi drobne iskricke — mlade žužemberške skofjevke.

Rdeči mejniki revolucije

JOŠTOVEGA MLINA IZROČILO

Rdeči mlin, rdeča tkalnica, zatočišče »Mitrovčanov«, streha za vse, ki jih danes v zlatih črkah beremo v knjigi ponosa naše revolucije

Pred stoletji je bilo tam še lepše. Kraju so rekli »Tiergut«, saj je bil gozd obširen in je predstavljal grajsko lovišče. Že tedaj, še v času celjskih grofov je bil ob Ložnici mlin, ki ga je grof Friderik poleg mnogih kmetij in pravic leta 1436 podelil Joštu Soteškemu... tu so korenine Joštovega mlina, danes na kraju, ki je s številnimi hišami povezan že z mestom Celjem in ne predstavlja nobenega romantičnega kottička več. Zdaj ga bo odrezala še nova cesta, Ložnico so mu že vzeli in ostal je kot otok v pustem oceanu civilizacijske povprečnosti. Le pred časom, ob koncu septembra so mu nadeli svežo belo preobleko in pospravili v okolici, kajti bila je proslava, ob proslavah pa je vse bleščeče in na svojem mestu. Za belo fasado pa nemijo zgodbe, kakršne so sicer v mlinih običajne zaradi svoje zanimivosti, nenavadnosti, ampak zgodba Joštovega mlina, posebno v letih pred drugo svetovno vojno je posebna, izjemna, taka, da bomo njeno simbolno sporočilo videli decembra na celjskem poklicnem gledališkem odru v dramskem tekstu Pavla Lužana z naslovom Rdeči mlin.

NAROB POBARVAN KAPITALIST

Melchior Jošt, ali kakor ga kličejo znanci — Melč, je pozneje, na temeljih starega in manjšega mlina zgradil novo poslopje, ki danes deluje kot pravcata tovarna v več nadstropjih z velikim

stvari. Kmalu so se naročila povečala, po letu 1935 pa sploh. Melč je že tedaj slutil nevarnost Hitlerjeve politike, sicer pa so tudi že pri nejem doma v Gotovljah velikokrat politizirali. Njegov bratranec, pesnik France Onič je že kot študent doma pri Cesarjevih razlagal o Marxu. V Gotovljah je bil učitelj Milan Apih (avtor znane Bilečanke)... Tako sta Melč in Darinka kmalu spoznala, kdo so ti ljudje,

vnege spopada sestajali v velikem mlinu Melča in Darinke Jošt, ki tedaj še nista bila komunista po izkaznici:

Franjo Vrunč-Buzdo, učitelj in komunist od leta 1932. Od začetka okupacije je bil sekretar OK KPS Celje, organizator Celjske čete in njen komandant. V spopadu z orožniki pri Slivnici blizu Šentjurja je bil ranjen in so ga Nemci ujeli. Kljub strahotnemu gestapovskemu mučenju ni nič izdal. Ustrelili so ga kot talca v Mariboru 1941. Je narodni heroj.

Slavko Šlander, rojen leta 1909. Po vrnitvi iz robije je bil 1937 leta sekretar OK KPS za Celje in Savinjsko dolino, od leta 1940 kandidat za člana CK KPS, član CK od maja 1941, hkrati sekretar PK za severno Slovenijo. Ustrelili so ga kot talca v Mariboru 24. avgusta 1941 leta. Je narodni heroj.

Miloš Zidanšek, rojen 1909 v Dramljah. Od sredine 1938 do okupacije je bil okrožni in nazadnje pokrajinski sekretar v Mariboru.

Darinka in Melchior Jošt

nik. Bil je delegat na pokrajinski partijski konferenci v Goričanah septembra 1934. Bil je politkomisar celjske čete od leta 1941. Zdaj je generalpodpolkovnik v pokoj in je narodni heroj.

Dušan Kraigher-Jug je bil rojen leta 1908, bil je odvetniški koncipient v Celju, član OK KPS Celje in je veliko politično delal med celjskimi izobraženci. Od februarja 1940 je vodil ilegalno tehniko CK KPS v Ljubljani. Pozneje je bil namestnik politkomisara IV. operative cone in član PK KPS za severno Slovenijo. Padel je leta 1943 skupaj z Vero Šlandrovo na Dobrovljah. Je narodni heroj.

Milan Apih, rojen 1906, komunist od leta 1937 bil na robiji v Sremski Mitrovici. Z Vrunčem organizator II. konference KPS v Joštovem mlinu, 1940 leta interniran v Bilečo, pesnik in komponist Bilečanke. Med NOB in po osvoboditvi je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti, nazadnje sodnik ustavnega sodišča SRS, član sveta republike in pisec knjige spominov Sredi pušk in bajonetov.

Franc Hribar-Savinjšek, komunist od leta 1932, organizator neregistrirane tkalnice za brezplesne komuniste najprej v Sv. Lovrencu pri Preboldu, nato v Joštovem mlinu (s pomočjo svojega brata Dominika in Milana Apiha). Je pisec prvega spominskega članka o konferenci v Šmiglovi zidanici.

Ivan Škvarča-Modras: Organiziral je partijsko ciklostilno tehniko v Škofji vasi (na podstrešju Tovarne volnenih odevi) in jo vodil do avgusta 1941. Prvoborec, komandant Kozjanskega bataljona, padel je med skupnim napadom s hrvaškimi partizani na nemško postojanko v Bistrici ob

Sotli 1943 leta. Je narodni heroj.

Dušan Finžgar, ustreljen kot talec, star komaj 21 let, bil je sekretar SKOJ Celje.

Tu je še ime, ki je zelo tesno povezano z mlinom: **Franc Leskošek Luka**, komunist in revolucionar, prvi komandant slovenskih partizanov, član sveta federacije, narodni heroj. Njemu je bil mlin tudi drugi dom, še danes se tako vrača vanj.

To je le skop in kratek, telegrafski oris ljudi, ki so našli streho in delo, kos kruha in toplo ognjišče v Joštovem mlinu v času, ko so že vsi vedeli, kako se bo sukala zgodovina človeštva v prihodnjih letih.

Najpogostejše so se zbirali v zgornji sobi v drugem nadstropju, pravili so ji »kominterni«. V kotu je bila postelja, kjer je spal Vrunč, v drugem kotu harmonij, nad njim Marxova slika in knjižna omara z literaturo, med njimi tudi Leninova zbrana dela. V mlinu je delovala tudi tkalnica, ki so jo ustanovili komunisti, da so se s tkanjem platna lahko vsaj delovno preživljali in delno tudi zakrili pravi pomen svojega bivanja v mlinu. Tkalnica je znamenita po svoji upravni

ureditvi, saj je delovala po vseh načelih samoupravljanja.

Bližalo se je leto 1939, se že domala izteklo, ko so na samo Silvestrovo 1939 pripravili v mlinu II. konferenco KPS. Na tem zasedanju, kjer se je zbralo 120 delegatov, je imel glavni referat Edvard Kardelj. Iz časa organiziranja konference je zelo znana anekdota o ričetu, ki so ga kuhali v kuhinji. Preveč so ga spravili v lonec in dišeča jed se je kmalu razlezla po vsej kuhinji...

Ni bilo lahko. Melč in Darinka sta bila tisti čas v mestu, da ne bi kaj posumili. Vse svoje delavce sta prej poslala domov na dopust, da je bil zrak v mlinu čist. Sprejeti je bilo treba delegate, jih popeljati v mlin, jih nato pospremiti. Ni bilo preprosto, posebno ne zaradi tega, ker so seveda orožniki že prej imeli mlin za »rdečega«.

Besede so premalo, da bi pripomogle k pravi sliki tistih dni in noči, ko so komunisti v mlinu delali, tkali, tkali platno in sebe, novo življenje, se borili za luč sveta, ki je tonil v vedno bolj mrakovne globine nacističnega brezna, pestovali Joštove otroke. Med vsemi temi ljudmi je bil tudi slikar Dore Klemenčič Maj, ki je upodobil marsikateri obraz, trenutek.

Nekoč je Franc Leskošek Luka vprašal Melča: »Veš, da boš ob mlin, če bo naša revolucija zmaga!«

Melč pa je v svoji večni mirnosti dejal, da naj mu le pustijo, da bi mlin.

Pa ni bilo tako. Po vojni je delal vse mogoče, le mlin ni nikoli več in ta kamen spoznanja mu še danes z vso težo leži na pošten in predani duši. Po nacionalizaciji je mlin še delal, potem pa so ga razmontirali, stroje odpeljali, stavba je prazna, razen stanovanjskega dela, kjer stanujeta oba Jošta. Da ni bilo letošnje 40. obletnice partijske konference v mlinu, bi bila fasada še siva in streha razdrpana, voda bi zamakala zid, propadalo bi. Zdaj je v mlinu spodaj spominska soba, kjer fotodokumenti pričajo o času »rdečega« mlina, spominska plošča govori o konferenci, mlin pa je nem. In ta nemost je vpijoča, tako vpijoča, da jo bodo morda kdaj slišale razumne sile in delovno osmišile izročilo velike hiše: Joštovega mlina.

DRAGO MEDVED

Joštov mlin

dimnikom. Se prej je obiskoval in končal mlinarsko šolo v Dresdenu. V mlinu so poslej mleli dnevno dva in pol vagona moke, od leta 1932, dalje je bilo tako. Tedaj je Melč že poznal tudi Darinko Mermoljevo iz Šentilja pri Mariboru, učiteljico, ki mu je še danes najdražja sopotnica v življenju. Ko je prišla k hiši, je znala prej vse pesmi na pamet, kot pa izračunati eva odstotka kala. Tako se tekli dnevi in leta, v mlinu je bilo vedno živo, dela dovolj, življenje je teklo svojo pot. Tudi gospodarsko krizo so nekako pretočili, pa tudi ta je minila, kot minejo vse

kakšen je njihov nazor in nista pomišljala.

RDEČI PRIHAJAJO

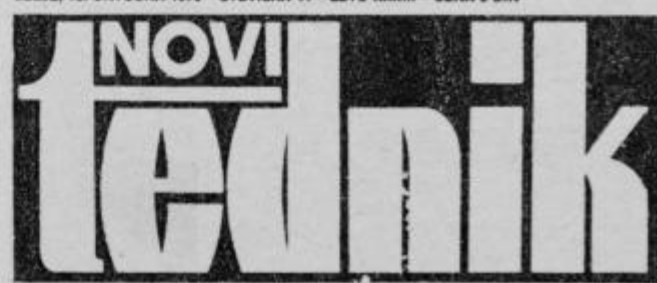
Bilo je takole: sedemindesetega leta je nekega deževnega dne prišel v mlin Milan Apih in dejal, da je odslužil robijo v Sremski Mitrovici, pa nima kam iti. Ostal je v mlinu, za njim pa je prišel še Franjo Vrunč. Potem pa so prihajali še drugi. Včasih je bila sicer prostorna kuhinja kar premajhna.

Kdo so bili ti, ki so se na predvečer grozljivega sveto-

Udeleženece vseh treh konferenc (Šmiglova zidanica, Joštov mlin in Vinje). Na III. konferenci je bil izvoljen v CK KPS, na V. državni konferenci za člana CK KPJ. Kot član vojnega komiteja je s Slavkom Šlandrom organiziral vstajo na Štajerskem. Padel je 7. februarja 1942 kot komandant Šerčerjevega bataljona na Hribarjevem na Notranjskem. Pokopan je v grobnici narodnih herojev v Ljubljani.

Peter Stante Skala je bil rojen 1914 leta, komunist od leta 1933, bil aktiven kot sindikalist v Celju, pri Svobodi in kot delavski zaup-

CELJE, 18. OKTOBRA 1979 — ŠTEVILKA 41 — LETO XXXIII — CENA 5 DIN

GLASILO OBČINSKIH ORGANIZACIJ SZDL CELJE, LAŠKO, SLOVENSKE KONJICE, ŠENTJUR, ŠMARJE PRI JELŠAH IN ŽALEC

Če vas bo kdaj zanesla pot v osrčje Slovenskih goric, nikarte hiteti! Postojte in prisluhnite! Na široko odprite oči! Naj se vam ne zdi škoda časa, kajti le bežna srečanja s tukajšnjimi kraji in ljudmi vas lahko prikrasijo za marsikaj zanimivega in poučnega! Za dragocena spoznanja, ki jih skrivata preproščina in neprecenljivo ljudsko izročilo. Tisto izročilo, ki je tod svojčas združevalo staro in mlado, vaščane in meščane, kmete in razumnike. Tisto izročilo, ki je slovenjgoriške in številne druge slovenske kraje revolucioniralo, jih osveščalo in jim dajalo novih moči in upanja. Bilo je to izročilo »stare pravde«, puntarskega duha, neuklonljive volje in težnje slovenskega kmeta po izboljšanju svojega gospodarskega, socialnega in političnega položaja. Bilo je to tisto izročilo, ki so ga pred drugo svetovno vojno ohranjale, negovale in razvijale svojevrstne organizacije kmečke mladine — Društva kmečkih fantov in deklet.

Ustavimo se v Vidmu ob Ščavnici! Kaj nas spominja na nekdanje dni? Nedvomno je to, žal že krepko načet, dom Matije Gubca, ki so ga videmski fantje in dekleta 1939. leta zgradili z lastnimi rokami, da bi v njem našli zatočišče in hkrati žarišče svojega preporoda. Na pro-

duštvo. Točnega datuma se ne spominim, kajti v primerjavi s tistim, za kar smo takrat živeli in izgorevali, je datum nepomembna malenkost, pravi 68-letna Terezija Postružnik, ki smo jo nedavno tega obiskali na domu v Jamni pri Vidmu ob Ščavnici.

Dramska sekcija DKFID je pripravila ljudsko igro »Razvalina življenja«.

čelje so vzdali štiripersno deteljico kot simbol društva. Obiskovalcu vzbudijo pozornost številne, zvečine monumentalne lesene skulpture, ki figurativno upodabljajo tematsko razdobje »od Gubca do Lacka«. Vanj je vloženih že osem let truda in zamisli ljubiteljev-kiparjev iz vse Slovenije in celo tujine.

Na zgradbi nekdanje posojilnice je vzdana plošča, iz katere je mogoče razbrati, da se je prav tu leta 1925 rodila ideja o ustanovitvi društva videmskih kmečkih fantov in deklet.

Vrsta zunanjih znamenj torej, ki bi jim lahko dodali še katerega, vendar je bolje, da se skupno pogledimo v tisto, kar se za temi znamenji »skriva«. Pri tem se bomo poslužili tako ustnih kot pismenih pričevanj živih ali že preminulih članov DKFID.

»IZZVENELA JE PESEM NABRUSIMO KOSE...«

»Mislim, da mi je bilo 18 let, ko sem se včlanila v

»Nikoli ne bom pozabila, kako smo na sestankih burno razpravljali o vsebinskem delovanju društva. To je pomenilo, da smo se mladi na vasi že začeli prebujati, se zavedati sebe in svoje moči, postali smo borbeni in neugnani,« vneta zatrjuje Postružnikova.

»Najbolj sta mi ostala v spominu moški in ženski pevski zbor. Prvega je vodil učitelj Drago Korošak, drugega pa prva ženska predsednica Društva kmečkih fantov in deklet v Sloveniji Ela-Majcen Kolar. Pri nastopih smo bile ženske enotno oblečene v modra krila in bele bluze, krojene z visokim ovratnikom. Na robovih so bili všiti ornamenti deteljice. Ljudje so nas ob nastopih navdušeno sprejemali,« zatopljen v spomine pripoveduje nekdanja članica DKFID iz Jamne.

»Časi so se spremenili. Danes pri kmečki mladini ni več opaziti take zagnanosti kot takrat, ko smo utrje-

petrolejke. Delali smo z veseljem, zanosom in zavesitjo in na kakršnokoli plačilo še pomislili nismo,« razmišlja Postružnikova.

»Že zdavnaj so pojenjali stih naše himne: Nabrusimo kose, že klas dozoreva, že žetve bogate napočil je čas. Ni jih, ki bi nam jo kdaj pa kdaj še zapeli,« prizadeto in z žalostjo ugotavlja.

Nekaj podobnega se dá razbrati iz Spominov na ustanovitev in delo Društva kmečkih fantov in deklet v Vidmu ob Ščavnici, ki jih je napisala prav predsednica tega društva Ela-Majcen Kolar. Podrobno se dotika razvejane društvene dejavnosti in med drugim piše:

»...Zato smo ustanovili še dramsko sekcijo. Naštudirala je vsako leto eno ali dve igri in po nastopu doma gostovala pri Antonu (mišljen je Cerkvenjak), v Radencih, pri Mali Nedelji-Bučkovcih in drugod... Naše igre so bile vedno dobro pripravljene in obiskane, saj smo imeli dobre režiserje: Bratka Krefta, Vlada Krefta, Alberta Sentočnika, Karla Korošca in druge. Spominjam se, da smo igrali:

Vdovo Rošlinko, komedijo Matiček se ženi, igro Petkov Tune in druge. Vaje za igre in nastope smo imeli v veliki šupi za šolo, ki je bila zbita iz desk. Kulise smo delali sami sproti, rekvizite smo si izposodili pri domačinih. Imeli smo tudi lepo knjižnico s številnimi knjigami, ki smo jih dobili iz raznih založb brezplačno... Organizirali smo tekme koscev, žanjic in drugo. V okviru našega društva smo imeli tudi prikrojevalni tečaj, ki ga je vodila Marica Škočir,

ter Singerjev tečaj za šivanje in vezenje. Za te tečaje je bilo med kmečko mladino veliko zanimanje, dekleta so se v njih mnogo naučila... Tako torej Kolarjeva v svojih Spominih. Kako pa je danes?

PRONICLJIVOST KMEČKE NRAVI

Učitelj Alojz Majcen je imel že pred prvo svetovno vojno pri svetem Juriju, sedanjem Vidmu ob Ščavnici, svoj tamburaški zbor. V okviru DKFID se je ponudila prilika za ponovno ustanovitev takega zbora.

Nakupili so potrebne instrumente in ni bilo težko organizirati zbora odraslih, ki je štel kar 17 članov. Kasneje se jim je pridružilo še 11 mladih tamburašev. Najprej so se morali vsi naučiti note, šele potem so lahko začeli z rednimi vajami. Za vse instrumente so morali note pisati, pri čemer jim je pomagala učiteljica Marica Brumen. Kolarjeva v Spominih pravi: »...Poleti je število tamburašev običajno padlo, ker so delavci hodili na sezonsko delo. Ker pa je bila sezona kulturnega dela in nastopov neprekinjena, smo morali odhajajoče nadomestiti z drugimi in jih posebej pripravljati. Toda bili smo mladi... Videmski tamburaši so zasloveli po vseh okoliških vaseh. Prireditve, na katerih smo nastopali, so bile vedno dobro

lepe, dobre stare čase, ki nam odkrivajo njegovo pronicljivo in nemirno kmečko nravo.

Markovič nas je tudi nekoliko pobliže seznanil s političnimi vidiki v delu DKFID. Da bi jih kar najverodostojneje predstavil, sem se primoran poslužiti zapisov publicista Draga Košmrlja Razvoj Društev kmečkih fantov in deklet.

kmečkega življa, zato je bila vas dovzetna za odločnejšo, borbenejšo pot v iskanju pravic. Partija... je pridobivala vse več simpatij med kmečkim ljudstvom... Komunisti na vasi so po napotilih partije aktivno posegali v delovanje Društev kmečkih fantov in deklet...»

Lahko bi sicer omenil še katerega od živčih, nekdanjih članov iz vrst videm-

Nekdanja članica DKFID Terezija Postružnik iz Jamne se spominja nekdanjih dni, rekoči: »Lepo je bilo.«

Med drugim takole pravi: »...Kazalo bi reči, da je šlo pri ustanavljanju Društev kmečkih fantov in deklet za težnjo po nekakšni kmečki samopomoči, za postavljanje na lastne noge... Stanje na vasi je bilo tem težje, ker je bil kmet že poprej predmet neusmiljenega izkori-

skih kmečkih fantov in deklet. Lahko bi omenil družino Sovec, Pintarič, Topolnjak z Rožičkega vrha, Štiberčovo z Dragotinskega vrha, Zabotovo, Lovrencovo, Šijančevo iz Jamne ali Zrnecovo iz Berkovec. Večini ostajajo le spomini. Pozabljeni in odmaknjeni se

Videmski kmečki fantje in dekleta so leta 1931 pripravili tudi »Narodnega poslanca«.

obiskane. Samo po sebi se nam vsiljuje vprašanje: ali je tudi v zdajšnjih razmerah mogoče tako zanesenjaštvo.

Ni videti, da bi bilo mogoče ali vsaj zelo težko. Takšno mnenje smo namreč dobili od vseh naših sogovornikov, ostali pa so to zapisali ali kako drugače izrazili. Tudi Anton Markovič z Rožičkega vrha, eden izmed najbolj agilnih članov Društva kmečkih fantov in deklet, se je takrat ves zapisal tamburaštvu, igram in pesmim. Na svojem domu še dandanašnji hrani spomine na tiste

ščanja, ko so mu »banke in davki pili kri«. Cene kmečkih pridelkov so padale, da jih je bil kmet prisiljen prodajati v brezenje, hkrati pa so davki pritiskali nanj in mu jemali sadove njegovega truda. Protijudski režimi so imeli gluha ušesa za potrebe

starajo, hirajo in umirajo. Kar nekako odrinili so jih, čeprav bi s svojimi bogatimi izkušnjami znali tu pa tam še kako doprinesiti k stvari. Morda celo več, kot pa prenekateri drugi. Kaj sodite?

Branko Zunec

Pustovanje članov DKFID na Stari gori pri Vidmu ob Ščavnici v letih 1926-1927.